

planinski

V E S T N I K

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895)))

5

maj 2013

3,40 EUR

120 let

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE

TEMA MESECA

Šport in gore

INTERVJU

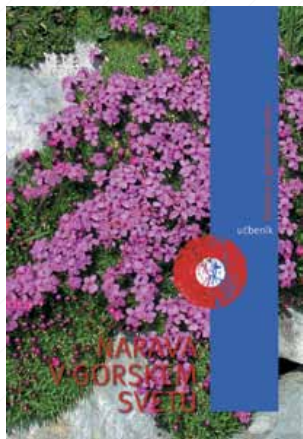
Emil Tratnik
Nejc Kuhar

Z NAMI NA POT

Košuta

Skupina Carega – Pasubio

IZ PLANINSKE ZALOŽBE - AKCIJA 50 % POPUST NARAVA V GORSKEM SVETU

Najboljši način za varovanje in ohranjanje gorskega okolja je ozaveščanje, izobraževanje in informiranje planincev in tudi drugih obiskovalcev gora. Varstvo gorske narave je bilo v okviru izobraževanj Planinske zveze Slovenije prisotno že vse od leta 1954 (program za gorske stražarje). Varovanje narave je zdaj vključeno tudi v nekatere druge programe usposabljanj Planinske zveze Slovenije.

Naravna bogastva in lepote so vir, iz katerega črpa planinstvo svojo moč in poslanstvo. Varovanje narave je v najširšem družbenem interesu, planinstvo pa je z naravo tesno povezano, zato dosledno spoštuje prvine varstva narave in okolja in je v tem prizadevanju zgled drugim. Množičnost obiska v gorah, sodoben promet in druge oblike civilizacije vedno bolj ogrožajo prvobitnost gorskega sveta. Skrb za varstvo narave in okolja je zato ena temeljnih dolžnosti planinca in bistveni sestani del planinske vzgoje.

Knjiga Narava v gorskem svetu je izšla leta 2006. Napisana je poljudno, tako da je namenjena vam ljubiteljem in obiskovalcem gorskega sveta, kot tudi varuhom gorske narave, gorskim stražarjem. Tem bo rabila za

izpopolnjevanje izobraževanja o gorski naravi, ki ji je uspelo ohraniti svojo divjo lepoto in občudovanje človeka.

Format: 17 cm x 21 cm
Obseg: 152 strani
Vezava: zglobano šivano, broširano

CENA: V času od 15. 5. do 15. 6. 2013 lahko knjigo Narava v gorskem svetu kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 10,41 €* (redna cena: 20,82 €).
* DDV je obračunan v ceni.
Stroške poštnine plača naročnik.

INFORMACIJE, NAKUP in NAROČILA:

Planinska zveza Slovenije, Planinska trgovina PZS, na sedežu: Dvorakova ulica 9, Ljubljana, v času uradnih ur, **po pošti:** p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, **po telefonu:** 01 43 45 684 v času uradnih ur, **faksu:** 01 43 45 691, **brezplačna telefonska številka 080 1893** (24 ur na dan, vse dni v letu), **e-naročila:** narocilo@pzs.si ali **spletna trgovina PZS**, <http://www.pzs.si/trgovina.php>. **Uradne ure** v Planinski založbi PZS, Ljubljana, Dvorakova 9: v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure (odmor za malico: 10.30–11. ure).

Slovenski planinski muzej, Triglavskva cesta 49, 4281 Mojstrana, **telefon:** 08 380 67 30, **fax:** 04 589 10 35, **e-pošta:** info@planinskimuzej.si.

SPALNE RJUHE, PRVA POMOČ

Planinska zveza Slovenije si v skrbi za čistejšo okolje že dolgo prizadeva za **uporabo lastnih rjuh** na planinskih kočah. Ponuja vam prijetno mehke bombažne planinske rjuhe, ki imajo ločen del za vzglavnik. Rjuha je pospravljena v bombažni vrečki, primerni za vsak nahrbtnik. Na voljo je v dveh dimenzijah: 180 cm x 75 cm in 220 cm x 75 cm. **Cena: 19,50 EUR.**

Na voljo so tudi kompleti prve pomoči: osebni in vodniški. **Osebni komplet prve pomoči PZS** priporočamo vsakemu obiskovalcu naših gora kot del obvezne opreme. Modra torbica na zadrgo in z možnostjo pripenjanja na pas ali nahrbtnik s pomočjo ježka ima natisnjen logotip PZS in vsebuje:

prvi sterilni povoj TIP I (1 kos), zloženec – kompresija iz gaze 5 x 5 cm, sterilna (4 kos), vpojna gaza 0,4 m², sterilna (2 kos), povoj Vivaplast 8 cm x 4 m (1 kos), obliži Vivaplast Universal (10 kos), obliži Vivaplast Cool care – obliži (5 kos), Micropore lepilni trak, 2,5 cm x 9,1 m (1 kos), trikotna ruta 100 x 100 x 140 cm (1 kos), varnostna sponka (3 kos), razkužilni robček (2 kos), seznam vsebine (1 kos)
Cena: 12,50 EUR.

Vodniški komplet prve pomoči PZS je namenjen vodnikom, mentorjem, starešem ... Primeren je tudi za tekmovalce na planinskih

orientacijskih tekmovanjih. Torbica je dovolj velika, da jo lahko po potrebi dopolnimo še s svojimi pripomočki. Modra torbica, ki ima zadrgo, ročaj in natisnjen logotip Planinske zveze Slovenije vsebuje:

krepi povoj Vivaplast 6 cm x 5 m (2 kos), krep povoj Vivaplast 10 cm x 5 m (1 kos), elastični povoj Vivaflex 8 cm x 5 m (1 kos), zloženec – kompresija iz gaze 5 x 5 cm, sterilna (5 kos), zloženec – kompresija iz gaze 5 x 8 cm, sterilna (2 kos), vpojna gaza 0,2 m², sterilna (2 kos), Micropore lepilni trak, 2,5 cm x 9,1 m (1 kos), obliži Vivaplast Universal (20 kos), obliži Vivaplast Cool care – obliži (10 kos), trikotna ruta 100 x 100 x 140 cm, kaliko (2 kos), aluminizirana folija (1 kos), razkužilni robček (2 kos), rokavice iz lateksa (2 kos), pinceta za klope (1 kos), škarje z zaobljeno konico (1 kos), seznam vsebine (1 kos)
Cena: 21,90 EUR.

Torbici sta lahko tudi lepo, pozorno darilo.

INFORMACIJE, NAKUP in NAROČILA:

Planinska zveza Slovenije, Planinska trgovina PZS, na sedežu: Dvorakova ulica 9, Ljubljana, v času uradnih ur, **po pošti:** p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, **po telefonu:** 01 43 45 684 v času uradnih ur, **faksu:** 01 43 45 691, **brezplačna telefonska številka 080 1893** (24 ur na dan, vse dni v letu), **e-naročila:** narocilo@pzs.si ali **spletna trgovina PZS**, <http://www.pzs.si/trgovina.php>. **Uradne ure** v Planinski založbi PZS, Ljubljana, Dvorakova 9: v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure (odmor za malico: 10.30–11. ure).

Slovenski planinski muzej, Triglavskva cesta 49, 4281 Mojstrana, **telefon:** 08 380 67 30, **fax:** 04 589 10 35, **e-pošta:** info@planinskimuzej.si.

Ko užitki niso greh

Mateja Pate

Ta slogan, zapisan na dostavnem vozilu podjetja, ki se sicer ukvarja s trženjem sadja in zelenjave, me je nekega jutra zdramil iz otopelosti med vožnjo v službo in me napeljal k razmišljanju o tem, zakaj bi morali užitek enačiti z grehom in kaj imajo z grehi in užitki opraviti gore in tisti, ki zahajajo v gorski svet.

Pojmovanje "užitek = greh" lahko najdem v religiji, ki ta svet smatra za dolino solz, ki nam s trpljenjem pomaga doseči stanje večne sreče po smrti – vsaj tako sem jo, morda izkrivljeno, dojela sama. Če še malo pretiravam, je po načelu čim večje trpljenje – bolj zagotovo bo zveličanje torej vsak tuzemski užitek malodane eksces na poti do višjega cilja. In kaj imajo gore s tem?

V mojih nežnih letih je bila zame hoja v gore zagotovo nekakšna dolina solz, po večini v prenesenem, včasih pa tudi v dobesednem pomenu. Grizenje kolen v breg me ni prav nič navduševalo in v potu svojega mladega obraza sem komaj čakala odrešenja na vrhu, ko se ne bo več dalo iti višje. Pozneje, v obdobju potrebe po samopotrjevanju, sem se našla v plezanju, ki je sicer nudilo svojevrstno zadovoljstvo, a hkrati tudi precej raznovrstnega prostovoljnega trpljenja. Skoraj bi lahko rekla, da sem že v zgodnji mladosti posrkala modrost življenja – bolj kot sem se namučila med potjo v višave, večje je bilo veselje na vrhu. O kakšnih očitnih gorniških užitkih na poti do cilja pa je bilo bolj malo duha in sluha.

Z leti pa se je to korenito spremenilo. V gore sem začela zahajati – iz užitka. Sicer še vedno ni vse zlato, kar se sveti; zgodnje vstajanje mi recimo ne vzbuja kakšnega posebnega ugodja, toda za spremembo je užitek tudi hoja navkreber, užitek so opazovanje narave, vonjanje trav, oddih na travnatem naslanjaču, kot bi se izrazil hribovski romantik Tine Mihelič, poplezovanje po belih skladih apnenca (pa čeprav niso navpični), nenazadnje je užitek pojesti morda že malo posušen sendvič ali popiti mlačno vodo nekje na razglednem vrhu, pa reči besedo ali dve sam s sabo ali pa s sopotniki. Zgodba bi lahko imela naslov Skoraj popolna preobrazba neke M.P. ali Moja pot od trpljenja do užitkov. In po neki logiki bi tako hitro postala "grešnica" - če si ne bi zviti hribovci izmislili tistega znanega rekla, da nad tisoč metri ni več greha. Užitki v našem sredogorju in visokogorju torej niso greh in pika.

To domislivo obiskovalci gora kar pogosto speljejo na svoj mlin in izkoristijo "brezgrešno atmosfero" za (včasih tudi pretirane) užitke vseh vrst. Morda bi poleg toliko preučevanega fiziološkega vpliva z višino pojemajočega zračnega tlaka na človeka veljalo natančneje raziskati tudi psihološki vpliv nižjega delnega tlaka kisika na ljudi, da postanejo misli na višini bolj kristalne, duh bolj odprt in meso dostikrat bolj orientirano k osnovnim potrebam. Kako to izgleda v praksi, si lahko preberete v eni od zgodb, ki vam jih ponuja tokratna številka naše revije. Prepričana sem, da še zdaleč ni osamljena, le da zgolj redki znajo in si upajo napisati kaj podobnega za številčnejše bralstvo. Morda pa vam bo opisana prigoda vlila kaj poguma.

Užitkov oziroma radosti polno pomlad in poletje v gorah vam želim, pa srečno – in po pameti!

Ostenje Velikega Špičja
Foto: Dan Briški

- UVODNIK**
- 1 Ko užitki niso greh**
Mateja Pate
- ŠPORT IN GORE**
- 4 A planinci pa lahko ...?**
Vedno večje število ljudi na oddihu v gorah
Tina Leskošek
- ŠPORT IN GORE**
- 6 Turno kolesarjenje**
Pogovor z načelnikom Komisije za turno kolesarstvo PZS Jožetom Rovanom
Tina Leskošek
- ŠPORT IN GORE**
- 8 Soteskanje**
Pogovor s predstavnikom Soteskarske zveze Slovenije Urbanom Herzogom
Tina Leskošek
- ŠPORT IN GORE**
- 10 Mirna območja**
Omejevanje rekreacijskih dejavnosti v TNP
Aleš Zdešar
- ŠPORT IN GORE**
- 12 Jadralci**
Vpliv jadralnega padalstva na ptice
Tomaž Mihelič
- PRAZNOVANJE DVOJNEGA JUBILEJA V CELJU**
- 14 Med največjimi planinskimi organizacijami na svetu**
Svečana skupščina PZS ob 120-letnici SPD
Zdenka Mihelič
- INTERVJU**
- 16 Srčni človek z Vojskega**
Pogovor z Emilom Tratnikom
Gašper Podjed
- POZABLJENA ZGODOVINA**
- 20 Odkritelj poslednjih skrivnosti Zahodnih Julijcev**
Vladimir Dougan (1891–1955)
Matija Turk
- NEZNANI KARNIJI**
- 24 Ni vsaka dvojka luštna**
Monte Caserine Basse
Mojca Stritar
- Z NAMI NA POT**
- 28 Na visokem grebenu med Koroško in Kranjsko**
Košuta
Gorazd Gorišek
- Z NAMI NA POT**
- 41 Kamor Vzhodne Alpe sežejo najbolj južno**
Skupina Carega-Pasubio
Vid Pogačnik
- INTERVJU**
- 45 Ko glava misli, da ne more več, ima telo še rezervo**
Pogovor z Nejcem Kuharjem
Sara Femec

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorakova ulica 9, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
www.planinskivestnik.com

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Emil Pevec (tehnični urednik),
mag. Marjan Bradeško, Marta Krejan,
dr. Andrej Mašera, Zdenka Mihelič,
dr. Irena Mušič Habjan, dr. Mateja Pate,
Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Steinbuch

ZUNANJA SODELAVCA:

Gorazd Gorišek, Peter Silak

LEKTORIRANJE:

Mojca Volkar Trobevšek, Mojca Stritar, Marta Krejan,
Katarina Marin Hribar, Mira Hladnik

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

NAKLADA: 6200 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte
po elektronskem mediju na naslov uredništva
ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne
vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave
ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega
objavljanja nenarocnih prispevkov v skladu s svojo
uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.
Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva.
Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve
izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,
Dvorakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana,
po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po
telefonu **080 1893 (24 ur na dan)**.

MODRA ŠTEVILKA

080 18 93

Številka transakcijskega računa PZS je
05100-8010489572, odprt pri Abanki, d. d.,
Ljubljana. Naročnina 34 EUR, 58 EUR za tujino,
posamezna številka 3,40 EUR. Članarina PZS za člane
A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva
meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova
navedite tudi stari naslov. Upoštevanje samo pisne
odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti
sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport RS,
Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS in
Javna agencija za knjigo RS.

 Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI: Martuljska kraljica -
Široka peč
Foto: Vladimir Habjan

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno
preverja vse članke in točnost v reviji
objavljenih opisov poti, ki praviloma
vključujejo opozorila na nevarnosti in možne
pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis
vedno subjektiven, poleg tega se objektivne
težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva
v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in
Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti
nobene odgovornosti za morebitne poškodbe
ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli
zaradi hoje po gorah po navodilih iz te revije.

Z NAMI NA POT - OPISITUR

- 33 Veliki vrh
- 33 Košutnikov turn
- 35 Prečenje Košute
- 37 Tolsta Košuta
- 37 Cima Carega po poti čez Bocchetto dei Fondi
- 39 Cima Carega po ozebniku Vaio dei Colori
- 39 Monte Pasubio/ Cima Palon po cesti Strada delle Gallerie

GORSKE STRASTI

- 48 Ljubimec z Brinice
Tistega vročega majskega dne ...
Pika

LITERARNI NATEČAJ

- 52 Okruški spominov
Tretjevrščena zgodba
Darinka Kozinc

ODPRAVA V BOLIVIJO

- 54 Kako smo nizko leteli
in visoko pristali
Cordillera Real
Marko Koren

MINIATURA

- 57 Gorsko neurje v
poletju 1914
Drago Paulič

GORNIŠKI FILMSKI FESTIVAL

- 58 S kamero v himalajsko
vas, daleč od vsega
7. Mednarodni festival
gorniškega filma Domžale
Manca Čujež

ČAS ZA RAZMISLEK

- 60 O plezalcih in
neandertalcih

OBLETNICA

- 61 Stanko Klinar,
glej ga, šmenta -
osemdesetletnik!

VARSTVO NARAVE

- 62 Spoznajmo
"talnega" ptiča
Navadni kupčar
Dušan Klenovšek

VARSTVO NARAVE

- 63 Prekomerno
razraščanje
alpske kislice
Vabilo na prostovoljno akcijo
Jurij Dobnik in Andreja
Slameršek

- 64 NOVICE IZ VERTIKALE

- 64 NOVICE IZ TUJINE

- 66 LITERATURA

- 70 PLANINSKA ORGANIZACIJA

- 72 TNP

**Vsebine vseh
Planinskih vestnikov
od leta 1895 dalje na
www.pvkazalo.si.**

A planinci pa lahko ...?

Vedno večje število ljudi na oddihu v gorah

Besedilo: Tina Leskošek

Spisek dejavnosti, ki vplivajo na gorsko naravo, je raznovrsten – od gospodarskih dejavnosti in kmetijstva do turizma. Goloseke, nove prometnice in hotele ter brneče helikopterje ljudje hitro opazimo. Nismo pa prav posebej pozorni na vedno večje število ljudi, ki v gorah iščejo oddih in rekreacijo. Tokrat bomo osvetlili posledice športnih dejavnosti, ki se pojavljajo v slovenskih gorah, saj njihov vpliv predstavlja že velik delež vseh motenj za gorske ekosisteme.

Preden začnemo, moramo razjasniti nekaj pojmov. Pri razvrščanju rekreacijskih dejavnosti v gorah, načinov

premikanja in razlogov, zakaj smo tam, se hitro zapletemo. Planinstvo ni šport, pravijo planinci, to je način življenja. Nekaj podobnega za

alpinizem pravijo alpinisti. Če hoče kdo kolesarje stlačiti v pusto besedo šport, se tudi uprejo, saj je to samo drug način obiskovanja gora. Vsi smo malce zaščitniški do svojega "športa", ki ima ponavadi tudi nek "višji" namen in nam pomeni veliko več kot samo šport. Z definicijo športne dejavnosti se torej ne bomo obremenjevali in bomo izraz uporabljali za vse v nadaljevanju omenjene načine rekreacije v gorah. Z dejavnostmi, ki uporabljajo motorni pogon, na primer vožnja s štirikolesniki, motorji ali motornimi sanmi, se nismo ukvarjali (čeprav še kako vplivajo na naravo), saj z

Gore za marsikoga predstavljajo dragocen prostor za preživljanje prostega časa. Še bolj pa je dragocen za tamkajšnje prebivalce.

Foto: Dan Briški

Času znajde veliko gornikov, dosti množičnih pohodov je tudi organiziranih. Množica in spremljajoči hrup negativno vplivajo na živalske vrste, ki se s takih območij ponavadi umaknejo. Zato je umeščanje dogodkov, ki spodbujajo množičnost in hrup, v gore, sploh visokogorje, neprimerno. Sem spadajo tudi veselice s kopico inštrumentov v okolici planinskih koč ali celo na vrhu gora.

Alpinizem je bil sicer dolgo rezerviran za drzne posameznike, zadnja leta pa postaja množičen pojav, sploh pozimi, ko se plezanja željna množica znajde pod omejenim številom plezljivih smeri. Narašča tudi število turnih smučarjev.

Če pogledamo na problem s stališča narave, je vseeno bolje, da se večina ljudi drži najpopularnejših poti in niso raztreseni čisto povsod, saj se imajo prebivalci gora tako vsaj možnost kam umakniti.

Vzgoja

Večina aktivnih članov alpinističnih, mladinskih in vodniških odsekov na planinskih društvih lahko preko raznih tečajev, delavnic in taborov pridobiva znanje o vrednosti gorske narave in etiki obiskovanja gora. To je poleg vseh ostalih vsebin vedno bolj nujna sestavina planinskega izobraževanja. V okviru Planinske zveze Slovenije se s tem intenzivneje ukvarja Komisija za varstvo gorske narave, ki vzgaja varuhe gorske narave. Ti naj bi znanje, pridobljeno na tečajih in usposabljanjih, posredovali članom na matičnih planinskih društvih. Predavanja o gorski naravi in njenem varovanju so vključena tudi v izobraževanja za planinske in gorske vodnike.

Veliko obiskovalcev gora pa ustrezne izobrazbe vseeno nima in njihova raven zavedanja o občutljivosti prostora je prenizka. Planinci so v svojih zahtevah in "pravicah" zelo močni, najmočnejši so tudi po številu. Prav bi bilo, da se tudi oni prilagodijo spremenjenim razmeram v naših gorah, namreč preobremenjenosti, in prevzamejo svoj del odgovornosti. Za to pa jih je potrebno v prvi vrsti informirati, torej se posvetiti izobraževanju na vseh nivojih. ●

rekreacijo in oddihom nimajo kaj dosti skupnega in so pri veliki večini obiskovalcev gora nezaželene.

Drugi nedefinirani pojem je gorska narava. Kaj vse zajema – vsa živa bitja? Ali tudi kamne in prst? Pa vodo? Največkrat jo povezujemo z živalmi in rastlinami. Od teh bolj opazimo večje vrste in pa tiste, ki so človeškim očem prijetnejše – tem priznavamo tudi več pravic in nekatere imenujemo karizmatične vrste. Sicer poleg njih v gorah živi še množica majhnih, neuglednih, neopaznih in za mnenja mnogih povsem nepomembnih rastlin, živali, gliv in mikrobov. Vse vrste so med seboj povezane v zapleteno mrežo medsebojnih interakcij in prav ta mreža na koncu določi, kje bomo videli gamsa in ali bo garjav ali zdrav.

Vse vrste imajo svoje zahteve – potrebujejo hrano, vodo, prostor, določeno temperaturo, kisik, druge kemijske elemente itd. Skratka,

potrebujejo tudi dobrine nežive narave. Če katere od teh dobrin zmanjka ali se pogoji spremenijo, se lahko spremenita gostota in porazdelitev "nepomembne" vrste. Dovolj sprememb pri "nepomembnih" vrstah privede tudi do sprememb pri "pomembnih". Zato je treba, če želimo ohraniti nam ljube vrste, ohraniti njihov življenjski prostor z vso pripadajočo mrežo.

Planinstvo in alpinizem

Nekatere športne dejavnosti so napram drugim po mnenju marsikoga po svojih pravicah in možnostih privilegirane, recimo prav planinstvo in alpinizem, ki imata na območju Slovenije že dolgo tradicijo. Seveda tudi planinci vplivajo na naravo, pravzaprav še najbolj, saj je planinstvo v gorah množična dejavnost. Po statističnih podatkih se z njim redno ukvarja preko 315.000 Slovencev. Na priljubljenih poteh se v poletnem

Turno kolesarjenje

Pogovor z načelnikom Komisije za turno kolesarstvo PZS Jožetom Rovanom

Besedilo: Tina Leskošek

Kolesarji na planinskih poteh so zadnje čase vroča tema pogovorov planincev in kolesarjev ter razprav na raznih forumih. Tokrat bomo konflikt med pešci in kolesarji pustili ob strani in se osredotočili na vpliv kolesarjev na gorsko naravo. Število kolesarjev v gorskem območju je zadnja leta namreč precej naraslo. Zakaj pa so kolesa sploh sporna, če odmislimo pešce?

Gor in dol s kolesom

Jože Rovani se mi je predstavil kot hribovec, dolgoletni mladinski vodnik in markacist ter seveda – turni kolesar. Sicer je predavatelj na Ekonomski fakulteti v Ljubljani, poleg funkcije načelnika pa pri Komisiji za turno kolesarstvo (KTK) tudi predava na tečajih za turno kolesarske vodnike.

Jože je že pred leti opazil naraščajočo množičnost kolesarjev v gorah in se zavedal problemov, ki bodo slej ko prej nastali – predvsem na poteh. Zato so okoli leta 2007 ustanovili Komisijo za turno kolesarstvo, katere namen je bil stvari organizirati, kar bi omogočilo sožitje tako z naravo kot s pohodniki. Takrat so izdali tudi priporočila o kolesarjenju, ki so objavljena na njihovi spletni strani. Če bi se jih ljudje držali, težav ne bi smelo biti, pravi Jože, razen nad gozdno mejo, kjer je svet res zelo občutljiv. Sicer je turno kolesarstvo podvrst gorskega, kjer se na kolesu opravi tako vzpon kot spust. Med gorske kolesarje pa se uvrščajo tudi *spustaši*, torej tisti, ki se s kolesom peljejo samo navzdol.

Hitri in tihi

Jože je naštel stvari, s katerimi kolesar lahko negativno vpliva na naravo. Na podlagi se škoda s kolesom lahko dela zaradi zaviranja, pri katerem se blokira zadnje kolo. Manj večji namreč zavirajo predvsem z zadnjo zavoro, ker jih je strah poleta preko krmila ob premočnem zaviranju s prednjo, in s tem razrijejo podlago. Temu se dobri kolesarji lahko popolnoma izognejo razen v primeru prezahtevnega terena – takrat pa bi morali stopiti s kolesa in nadaljevati peš. Napačnemu zaviranju se lahko izognemo tudi s tem, da so gume dovolj široke in pravilno

napolnjene (ne preveč, ker potem hitreje zdrsejo). Vsekakor se je lažje pravilno voziti z boljšimi kolesi.

Med kolesarji velja dogovor, da izven poti ne vozijo. Kdaj se zgodi tudi, da kdo dogovora ne spoštuje, čeprav ga je na Krasu zelo težko ne spoštovati, pove Jože, po kakšni smrekovi hosti na Pohorju se pa načeloma da.

Vešč kolesar s pravilno opremljenim kolesom, ki vozi pravilno, naj ne bi delal nič več škode kot pohodnik in bistveno manj kot kaj drugega, recimo konji, kroske, štirikolesniki in motorji.

"Težava s podlago se pojavi, ko pride voda in odnaša material. Markacisti vemo, da se največ škode naredi tam, kjer pešci delajo bližnjice. Če bližnjice dela kolesar, je zgodba podobna. Sicer je

Merila za dvonamensko rabo planinskih poti najdete na povezavi:
www.pzs.si/vsebina.php?pid=141

načeloma pritisk, s katerim kolesar pritiska na podlago, manjši kot pri pešcu, saj se teža razporedi na večji površini (če je kolo lahko), poleg tega gre za kotaljenje, ki je prijaznejše od odrivanja. Kadar je podlaga razmočena, je navdilo jasno – po dežju izbiraj primerne poti – peščene ali gozdne ceste! Vpliv na podlago – kolesarjev in pohodnikov – pa je največji nad gozdno mejo, kjer se poškodovana ruša težko spet zaraste. Žal lahko skopljemo do skal, zato se naj ne bi vozili v tem območju (razen po za vožnjo namenjenih prometnicah). Tudi prijetno ni, saj je to bitka s kamni."

Turni kolesarji so pri vožnji tihi, dol grede pa tudi hitri. Ponavadi ne vozijo vzporedno, se ne pogovarjajo in zato veliko lažje presenetijo živali kot pešci.

Zadnja leta postaja priljubljena vožnja ponoči, in sicer zaradi pomanjkanja časa. Ljudje delajo do popoldanskih ur in takrat je jeseni že tema. Nočni kolesarji imajo danes precej močne luči, kar je spet svojevrstna motnja v gozdu.

"V tej smeri ni bilo rečenega in narejenega še nič. Tudi to temo bomo morali vključiti v izobraževanje," pravi Jože. "Sicer pa je problematično predvsem to, da so začeli po gorah kolesariti ljudje, ki jim je to prvi šport v gorah in nimajo planinske predizobrazbe, včasih pa tudi ne pravega odnosa do narave. Določena skupina gorskih kolesarjev je usmerjena v tekmovalno smer – tem je cilj čim hitreje priti dol. Zanje ni poskrbljeno, nimajo poligonov. Zato se dogaja, da se vozijo gor z avtomobili ali žičnicami, dol pa čez hrib, v bistvu trenirajo po planinskih poteh."

Izobražen kolesar

Jože je potrdil, da število gorskih kolesarjev izjemno hitro narašča. Ocenjuje, da je aktivnih gorskih kolesarjev v Sloveniji okoli 150.000 – tu so zajeti vsi, ki rečejo, da "vozijo gorsko kolo". Dejansko pa se mnogi od njih vozijo po gozdnih cestah in ne bremenijo poti. Narejena je bila tudi anketa med člani PZS, ki je razkrila, da je kolesarstvo druga najmočnejša dejavnost članov, takoj za pohodništvom. Zelo blizu po priljubljenosti so si sicer kolesarstvo, alpinizem in športno plezanje.

V Sloveniji je za turno kolesarjenje veliko primernege terena, še posebej pa izstopajo Zasavje, Kras in seveda Karavanke. Julijske in Kamniško-Savinjske Alpe so razen planot po Jožetovem mnenju preveč strme in kamnite.

V KTK organizirajo tečaj za vodnike, katerega namen je dati osnovno vodniško znanje. Običajno nanj pridejo ljudje, ki se znajo že precej dobro peljati, zato se inštruktorjem s tehniko ni treba dosti ukvarjati. Veliko pa jih je brez planinske predizobrazbe, zato se posvečajo predvsem temu. V to je zajeto varstvo narave, ki je povzeto po programu planinske šole, KTK pa je nekatere stvari še dopolnila.

"Razložimo jim vpliv kolesarja na podlago, opozorimo pa tudi na druge stvari. Ker se premikamo hitro in tiho, lahko prestrašimo živali. V takem primeru se moramo čim prej umakniti, ne pa cviliti od veselja ali celo iti za živaljo. Če imamo pri čem večji vpliv na naravo v primerjavi s pohodniki, potem je to tukaj. Vendar pa, čeprav se sliši nenavadno, na resnih turah povprečna hitrost (vzpon in spust) ni višja od 8 do 10 km/h. Navzgor gremo približno tako hitro kot pešci, navzdol pa gre, če je teren zahteven, tudi sila počasi. Sicer je kolesarstvo velikokrat okolju prijaznejše kot pohodništvo, saj turo začnemo pri vzhodju hriba, pohodniki pa se pripeljejo do najvišjega parkirišča. Valvasorjev dom je recimo

Med turnimi kolesarji velja dogovor, da izven poti ne vozijo. Foto: Jože Rovani

priljubljen cilj kolesarjev, medtem ko se pohodniki do njega pripeljejo in šele od tam nadaljujejo peš na Stol."

KTK organizira še tabor za vse, ki se želijo kolesarjenja šele naučiti, in tudi tako širi krog ozaveščenih. Hkrati vodniki s svojim zgledom na turah, ki jih vodijo na svojih planinskih društvih, vplivajo na ostale kolesarje.

Jože je optimist. "Mislim, da vzgojni vidik deluje, čaka pa nas še veliko dela. V Sloveniji imamo 1500 planinskih vodnikov s potrjeno licenco, kar je ogromno. Kolesarskih vodnikov imamo sto – tu je razmerje dosti bolj neugodno, zato bo potrebnega še nekaj časa. Zaenkrat je v naših gorah malo kolesarjev, ki bi imeli ustrezno znanje."

Zakonodaja

Kje se kolesarji zdaj sploh lahko vozijo? Zakonodaja je tako nejasna, da pravega odgovora ni. Konservativno gledano bi lahko rekli, da samo po gozdnih cestah. Blažja interpretacija predpisov (ki je hkrati tudi stališče PZS) pa je taka: kolesariti se sme po tistih planinskih poteh, ki so bile narejene za vožnjo (s traktorjem, vozovi) in jih markacisti zgolj markirajo, traso pa vzdržujejo drugi uporabniki (kmetje, gozdarji ipd.) in po planinskih poteh,

ki jih na predlog skrbnika poti odobri strokovni odbor. Po poteh nad gozdno mejo se naj ne bi vozilo, oziroma le, če je to pot, ki je bila grajena za vožnjo. "Če sem odkrit, se kolesarji tega vselej ne držimo. Tudi drugje se da peljati tako, da se ne dela škode, vendar to zahteva vzgojenega človeka, hkrati pa zelo dobrega kolesarja z dobro opremo," priznava Jože.

Zakon o planinskih poteh sicer omogoča tudi uvedbo dvonamenskih poti, planinskih poti, namenjenih tako hoji kot kolesarjenju, vendar je za to treba dobiti soglasje skrbnika poti (določenega planinskega društva), v skladu pa mora biti tudi z naravovarstvenimi predpisi – v Triglavskem narodnem parku (TNP) na primer to avtomatsko ne pride v poštev.

Kljub trenutni obsežni prepovedi ni kaj dosti represije, kazni pa so nizke. "Kljub temu to predstavlja oviro za kakršnokoli organizirano obliko ture," je kritičen Jože. "Čim je tura nekje objavljena in del trase poteka po stezi, bi skupino teoretično lahko pričakal inšpektor. Namen tako ne bi bil dosežen, saj imajo organizirane ture vodnika, ki skrbi za primerno obnašanje."

Kako naprej?

KTK vidi izboljšanje stanja v ozaveščanju, ki ga namerava še okrepiti. Enkrat letno turni kolesarji skupaj z markacisti popravljajo poti, kar bodo skušali razširiti tudi na spomladanski čas. Nekaj stvari bi se dalo urediti tudi za usmerjanje kolesarjev, pravi Jože. "Za kolesarjenje so recimo zelo primerne mulatjere, ker imajo zmeren naklon. Je pa tam prepovedano kolesariti, ker predstavljajo tehnični spomenik. Tako pač propadajo, saj jih nihče ne vzdržuje. Če bi mulatjere obnovili in odprli za kolesarje, bi lahko predstavljale posebne parkovne poti."

Enakega mnenja je glede *spustašev*. "V Mariboru so pod žičnico naredili *bike park* in prodajo veliko kart. Kolegi pravi, da je zdaj v tisti okolici veliko manj težav s *spustaši*, ker so se skoncentrirali v parku."

"Jaz grem v hribe vsak vikend," sklene pogovor Jože. "Zdajle hodim predvsem na turno smuko. Veliko kolesarim, grem tudi peš. Zame je kolesarjenje samo eden od načinov, kako zahajam v hribe – motivi pa so isti. Seveda je motiv tudi, da se potem peljem dol – ampak saj pri turnem smučanju je tudi. Ne verjamem v učinkovitost represije, v prepovedi, verjamem samo v to, da bomo ljudi vzgojili." ●

Soteskanje

Pogovor s predstavnikom Soteskarske zveze Slovenije Urbanom Herzogom

Besedilo: Tina Leskošek

Soteskanje je rekreacijska dejavnost, ki je na območje slovenskih gora vstopila v zadnjih 30 letih. Večini bralcev je stvar verjetno poznana, gre za spuščanje po soteskah potokov, peš in s pomočjo vrvi. Pri nas se z njo ukvarjajo redki posamezniki, saj je treba biti bolj kot ne samouk, veliko bolj pa je soteskanje razvito kot komercialna dejavnost, predvsem v okolici Bohinja in Bovca. Tako kot mnoge druge dejavnosti je tudi soteskanje lahko intimen in spoštljiv način doživljanja narave, lahko pa zgolj športna panoga, ki ji kanjon služi le kot poligon.

Motnja

Ker se soteskanje ali *canyoning* ponavadi odvija stran od markiranih poti, v gorskih kanjonih sredi človeku dostikrat neprehodnega terena, je prav gotovo motnja za živi svet, ki je pred nekaj desetletji ni bilo. Potoki predstavljajo habitatne tipe slapov in brzic, rečic in potokov v gorskem svetu in postrvem pasu rek, ki so zaradi vedno širšega vpliva antropogenih dejavnikov ogroženi. Gorski potok ni le strm kamnit žleb, vmes so tolmeni, pa tudi čisto majhne lužice, umaknjene od glavnega toka vode, ki marsikateri vrsti zadostujejo za življenjsko okolje. V tolmenih se razvijajo ličinke žuželk (vrbnice, enodnevnice, hrošči), živijo dvoživke in plazilci, v nekatere nižje ležeče tolme priplavajo tudi ribe. Podatkov je sicer zelo malo, zelo možne pa so endemične vrste.

V strmih stenah kanjonov lahko gnezdiijo ptice (povodni kos, siva pastirica, če je okoli soteske gozd, lahko tudi stržek). Nobena od teh vrst ni številna. Vse sicer gnezdiijo med marcem in junijem, kar pomeni, da je glavna sezona soteskanja (julij, avgust) izven gnezditvenega časa in na samo gnezditve ne vpliva veliko - razen pri povodnem kosu, ki ima včasih drugo leglo, ki je nekoliko kasnejše. Zato bi veljalo biti pozoren v zgodnejšem delu sezone (zgodaj poleti), ko povodni kosi zaključujejo z gnezdenjem. Vrsta je sicer na veljavnem rdečem seznamu gnezdiilk Slovenije označena kot ranljiva.

Potem so tu še rastline, prilagojene točno na take razmere, zaradi kakršnih bi si človek mislil, da tu ne živi nič

zelenega. V soteskah se razvijajo nekatere vrste mahov, lišajev in alg, ki jih drugje ne najdemo, saj so specifično vezane na (občasno) mokro skalovje v strugah s hitro tekočo hladno vodo. Sušne razmere preživijo z delno izsušitvijo, takoj po ponovni namočenosti pa živijo dalje. Tudi rastline, ki poženejo sredi skal in prodišč, so zaradi svoje skromnosti tu brez konkurence. Če torej pri spustu skozi kanjon ne opazimo nič živega, to ne pomeni, da tam *nikoli* ni nič živega ali pa da ta *nič* ni živ na mikroskopskem nivoju.

Tudi soteskanje se da izpeljati z visokim moralno-etičnim zavedanjem, da smo tu samo obiskovalci, in se temu primerno tudi vesti.

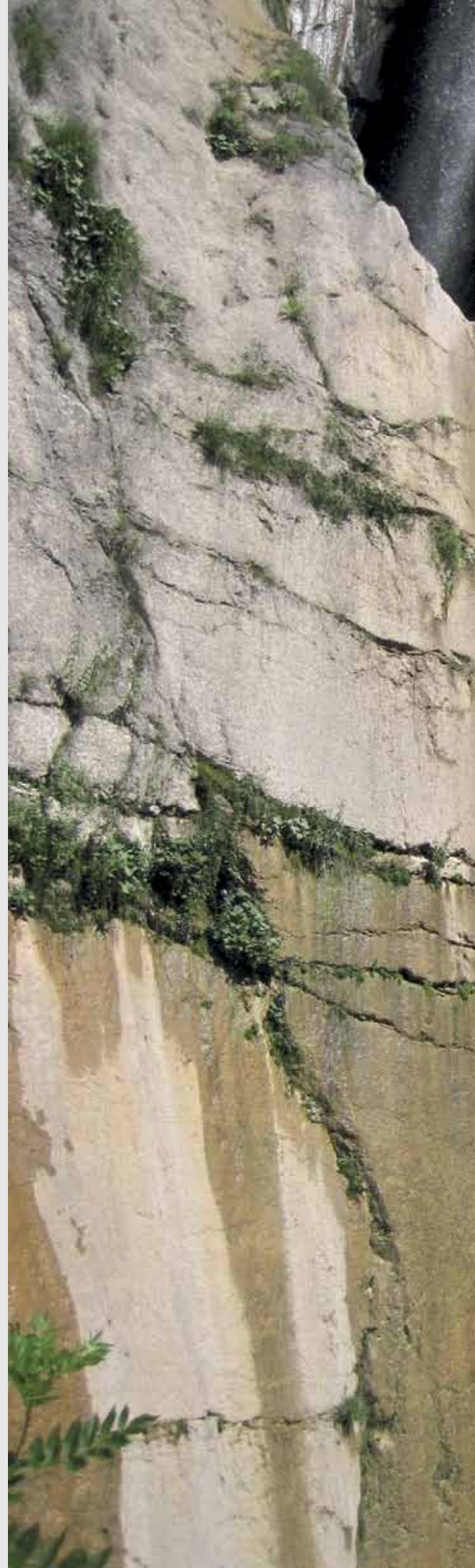
Etična načela

Soteskati so v Sloveniji začeli v 80. letih. Leta 2010, ko je bil sprejet novi zakon o TNP¹, so dejavnost v parku prepovedali z izjemo treh kanjonov – Fratarice, Predelice in zgornjega dela Jereke, za katere pa je vsako sezono treba zaprositi park za soglasje. Izven TNP je soteskanje ponekod dovoljeno, marsikjer pa tudi prepovedano zaradi posebnih naravovarstvenih režimov (popolnoma zaprta je na primer soteska Gačnik, kjer so našle zatočišče redke in ogrožene rastlinske ter ptičje vrste).

Urban Herzog je vodnik soteskanja s slovensko in mednarodno licenco CIC.² Od leta 2004 v okviru Soteskarske zveze

¹ Triglavski narodni park.

² Commission Internationale de Canyon – Mednarodna komisija za soteskanje.

Slovenije sodeluje s CIC pri pripravi in izvedbi usposabljanj za vodnike soteskanja. Sicer je profesor športne vzgoje na Osnovni šoli Valentina Vodnika.

"S pravilnim učenjem in vodenjem se da vplive na naravo zmanjšati," pravi Urban. "Če pa soteskanje zbanaliziramo

Tudi soteskanje lahko predstavlja spoštljiv način doživljanja narave. Foto: Urban Herzog

na nizkocenovno komercialno dejavnost, pri čemer se v kanjone vodi mase ljudi, kjer je pomemben le finančni vidik

in kjer postane kanjon le kulisa in *aqua-park* v naravi, so vplivi lahko negativni."

Kar na usposabljanjih učijo vodnike in oni potem to učijo naprej svoje goste, je: če se le da, se za kanjon uporablja le eno vstopno in eno izstopno mesto, vsi ostali možni dostopi pa so le za primere reševanja. Ne hodi se po vegetaciji, tako na dostopu kot v kanjonu. "Če govorimo o strmih delih kanjonov," mi razloži Urban, "in zgolj o fizičnem stiku človeka s podlago, vpliv soteskanja ni velik, vsaj ne v primerjavi s povodnjijo, ki iz takih delov odplakne čisto vse. Izogibamo se hoji po stoječi vodi, saj s tem vplivamo na tamkajšnje živali. Hodimo po skalah. Gostom ne dovolimo, da bi obračali kamne ali kako drugače motili organizme, ki živijo v zavetju skal. Če se stopanju na vegetacijo ne da izogniti, hodimo v gosjem redu. Pri nas imamo relativno malo kanjonov s stoječo vodo, saj so večinoma strmi, v tujini pa najdemo tudi položnejše kanjone. Prav tako ne vstopamo v nobene votline, ker tam lahko gnezdi npr. povodni kos. Izogibamo se hrupu – vse sporazumevanje na razdaljo opravimo z znaki, skupinsko komunikacijo pa, ko smo skupaj. Če tega dogovora ni in vodnik na to gostov ne opozori, pride do nepotrebnega vpitja, saj se v kanjonih zaradi vode slabo sliši.

Goste že pred turo opozorimo, naj opravijo veliko potrebo. Enako velja za uriniranje, če pa se temu ne da izogniti, jih opozorimo, da se za to umaknejo v stran in ne urinirajo v vodo, saj s tem spreminjajo njeno hranilno vrednost. Če vidimo kakšno žival, jo seveda samo opazujemo, nikoli namerno ne motimo ali zalezujemo. Opremo čistimo doma, v firmi, samo s čisto vodo ali v nujnih primerih z biorazgradljivimi detergenti."

Urban razloži še, da v kanjonih redko opazi kakšno žival, včasih kakšno dvoživko, kačo, povodnega kosa in pa žuželke v različnih razvojnih stadijih. Rib še ni opazil, lahko pa bi bile kvečjemu v izstopnih delih kanjonov, kjer je to že rečica, na primer ob iztoku Predelice v Koritnico in Koritnice v Sočo, nad slapovi pa ne.

Vsa omenjena pravila obnašanja so izpostavljena v naravovarstvenem delu izobraževanja za vodnike soteskanja, ki sicer traja najmanj leto dni. Ta program usposabljanja je hkrati program CIC in ima visoka merila, ne samo glede tehničnega znanja, temveč tudi odnosa do ljudi in narave.

Najpomembnejše je izobraževanje

Sicer obstaja zelo malo raziskav (na območju slovenskih gora nič) na temo

vpliva soteskanja na gorske vodotoke. Znanstvene podlage bi bile vsekakor dobrodošle, tudi za Soteskarsko zvezo, saj bi ugotovitve lahko prenesla v programe usposabljanja. Želijo si tudi več specifičnega znanja glede živali in rastlin, saj se z večanjem znanja izboljšuje ozaveščenost. Pomembno je, da se ljudi na turi uči, pravi Urban, tako se dvigne vrednost ture tudi za obiskovalce.

Po Urbanovem mnenju bi bilo potrebno urediti še kar nekaj stvari. Na vstopnih točkah v kanjone bi bilo treba namestiti informativne table, kjer bi pisalo, kaj živi v potoku, kaj se sme in kaj se ne sme, od kdaj do kdaj in tako naprej. Namesto nadaljnega zapiranja kanjonov za soteskarje bi bilo bolje regulirati njihovo dejavnost na osnovi dejanske analize stanja in z ustreznim zaporedjem ukrepov (kjer prvi in edini ukrep regulacije ni le zaprtje kanjona). Najpomembneje pa je usposabljanje vodnike in preverjati licence, saj so po Urbanovem mnenju le-te zagotovilo tudi za primerno obnašanje v kanjonih in naravovarstveno informacijo, predano gostom. V tem trenutku je v Sloveniji vodnikov soteskanja z licenco malo. Leta 2013 se pričakuje povečanje njihovega števila, še vedno pa bo to premalo glede na potrebe trga. Veliko jih deluje brez licenc. "Tudi v Sloveniji imamo kanjone, kjer gre dnevno skozi veliko število ljudi, kar je posledica dela brez licenc. Tam ni nobenih normativov glede števila gostov na vodnika, cena je nizka. Veliko je vodnikov, ki v svoje delo niso vložili dosti truda, denarja in časa, in taki pogosto nimajo dobrega odnosa ne do svojega dela ne do narave."

Tako kot planinstva tudi soteskanja ne moremo jemati zgolj kot šport, ampak kot doživljajsko-rekreacijsko dejavnost. "Soteskanje je mlad šport, planinstvo pa je tradicionalna dejavnost, povezana z narodno identiteto. Zato smo vzeti pod natančnejši drobnogled, čeprav imamo visoka naravovarstvena načela. V primerjavi z masami ljudi na planinskih poteh, ki so dostopne skoraj vsem, in z njihovim marsikdaj neprimernim obnašanjem se mi zdi ozaveščen soteskar veliko manjši problem," je kritičen Urban.

"Najbolj pozitivna za naravo sta vsekakor izobraževanje in ozaveščanje ljudi. Tečajni mednarodne zveze za soteskanje CIC in Soteskarske zveze Slovenije so na visokem nivoju in poskušajo zagotoviti čim bolj ozaveščene vodnike, ki bodo ozaveščali svoje goste." ●

Mirna območja

Omejevanje rekreacijskih dejavnosti v TNP

Besedilo: Aleš Zdešar¹

Triglavski narodni park (TNP) je zavarovano območje, kjer se prednostno varuje narava, obenem pa je namenjen obiskovanju za turistične, rekreacijske in športne namene (v nadaljevanju rekreacijske). Navzkrižje interesov lahko vodi v konflikt, zato je pomembno, da obiskovanje poteka na način, ki je za naravo čim manj moteč. Razmah rekreacijskih dejavnosti na območju parka je v zadnjih letih dosegel neslutene razsežnosti in veliko raznovrstnost.

Človek se pojavlja tako v zraku (jadralno padalstvo, jadralna letala, panoramski leti z motornimi letali, baloni), na vodi in pod njo (soteskanje, potapljanje, plovba, kopanje) ter v največji meri po tleh (pohodništvo, gornišstvo, alpinizem, turno smučanje, smučanje, tek na smučeh, kolesarstvo). Ne samo v kopni sezoni, tudi pozimi je obiskovalcev dolin, planot in visokogorja parka vse več. Prijatelj, ki je turni smučar še iz časa turnosmučarskih začetkov, nazorno pove, da so se pred dvajsetimi leti vsi turni smučarji poznali med seboj, danes so razmere popolnoma drugačne.

Konflikt

Gosta mreža cest, gozdnih prometnic, planinskih in drugih poti ljudem ne zadostuje. Iščejo brezpotja, divje soteske, skrite vodotoke, zamrznjene slapove, zračne koridorje, zapuščene mulatjere in podobno, da bi zadostili svoji potrebi po rekreaciji, doživljanju, raziskovanju. Živalske in rastlinske vrste so se vsej razvejani infrastrukturi že prilagodile, ob širjenju dejavnosti zunaj ustaljenih poti pa vse težje najdejo mirna območja za opravljanje življenjsko potrebnih funkcij, kot so prehranjevanje, počivanje, varčevanje z energijo, razmnoževanje in celo gibanje (stečine, migracijske poti).

Človek največkrat nehote, predvsem zaradi nepoznavanja delovanja narave, s svojo dejavnostjo poseže v ekološko zelo občutljive življenjske prostore vrst.

Zavedanje, da so živalske in rastlinske vrste življenjsko odvisne od takih območij, človek pa v njih le uživa v rekreaciji, je ključ do uspešne rešitve konflikta.

Upravljanje z rekreacijskimi dejavnostmi v parku

Zakon o TNP nekatere rekreacijske dejavnosti neposredno omejuje z varstvenimi režimi. Soteskanje je na primer prepovedano v osrednjem (prvem in drugem) varstvenem območju. Druge dejavnosti zakon omejuje zelo na splošno in upravljalcu (Javnemu zavodu TNP) nalaga, da njihovo izvajanje natančneje uredi v načrtu upravljanja (primera sta jadralno padalstvo in gorsko kolesarjenje). Gre za desetletni programski dokument, v katerem so določeni razvojne usmeritve ter načini izvajanja varstva, rabe in upravljanja narodnega parka.

Vse rekreacijske dejavnosti, ki jih zakon poimensko ne navaja v varstvenih režimih, so omejene posredno s splošnim varstvenim režimom. Ta prepoveduje izvajanje dejavnosti, ki bi lahko poslabšale ekološke razmere na območju parka in posledično negativno vplivale na ugodno stanje rastlinskih in živalskih vrst oz. njihovih življenjskih prostorov. Povsod, kjer je upravljalac s spremljanjem stanja zaznal pritiske človekove dejavnosti na ta območja, so se izoblikovala t. i. mirna območja.

Mirna območja

Mirna območja so tisti predeli narodnega parka, kjer človek tudi z

obiskovanjem in izvajanjem rekreacijskih dejavnosti dokazano vznemirja živali pri opravljanju njihovih osnovnih življenjskih funkcij ali škodljivo vpliva na občutljive ekosisteme, npr. visoka barja. Register mirnih območij ne vključuje vseh znanih občutljivih ekosistemov v parku, temveč le tiste, kjer je po trenutno dostopnih podatkih človekova dejavnost prisotna in moteča.

Mirna območja so zaenkrat opredeljena za planinskega orla, gamsa, ruševca, divjega petelina, belko in soško postrv ter za poključka visoka barja, ki predstavljajo enega najbolj občutljivejših ekosistemov. V prihodnje upravljalac načrtuje opredelitev mirnih con tudi za druge vrste, če se bo na podlagi spremljanja stanja izkazalo, da je to nujno potrebno. Mirnih območij je v prostoru parka 120 in zavzemajo približno 10.000 hektarov površin. Njihov največji delež je opredeljen za gamsa, sledijo ruševca, divji petelin, planinski orel, belka in visoka barja. V mirnih območjih upravljalac načrtuje omejitve ali časovno ter prostorsko prilagoditev motečih dejavnosti.

Vplivi

Vplivi človekovih dejavnosti na vrste in ekosisteme so različni glede na dejavnost, pogostost pojavljanja, čas izvajanja in vrsto. Te se namreč zelo različno odzivajo na motnje v svojem življenjskem okolju. Vsak planinec, ki pogosto zahaja v visokogorje, pozna razliko med obnašanjem gamsa in kozoroga – prvi so zelo plahi, drugi bistveno manj. V primeru ogroženosti se gamsi odzovejo z begom.

¹ Triglavski narodni park.

Večkratne motnje v zimskem času (tudi če ni prišlo do bega) lahko povzročijo, da gams s svojo zalogo energije ne bo dočakal pomladi.

Nemir je zelo moteč tudi za divjega petelina, ki se na vznemirjanje ne navadi, temveč se mu stalno izogiba in s tem zapušča primerne življenjske prostore. Planinski orel potrebuje mir v premeru vsaj 500 metrov okrog gnezdišč, da lahko uspešno gnezdi in se razmnožuje. V splošnem je nemir za večino vrst najbolj moteč v času razmnoževanja, vzgajanja mladičev in prezimovanja. V tem času bi se moral človek izogibati občutljivim območjem in poiskati druga, neranljiva območja. Najpogostejše obremenitve v mirnih

območjih po vrstnem redu so zračni promet, turno smučanje, hoja zunaj utrjenih in označenih poti, planinstvo, jadralno padalstvo, fotolov in kolesarstvo. Poleg naštetih rekreacijskih dejavnosti človek vpliva na mirne cone tudi prek drugih dejavnosti (gozdarstvo, kmetijstvo ...), ki pa niso predmet tega prispevka.

Omejitve

Upravitelj parka je v predlogu načrta upravljanja pripravil predlog omejitev ter časovnih in prostorskih prilagoditev za rekreacijske dejavnosti v mirnih območjih. Z začetkom veljavnosti tega načrta naj bi popolna omejitev dostopa in izvajanja dejavnosti veljala

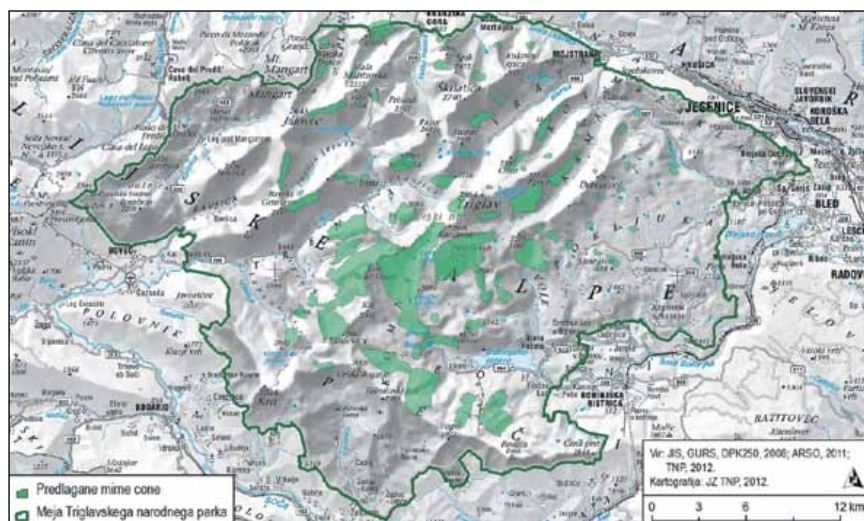
Turni smučarji v gorah največkrat zmotijo gams, ki se odzovejo z begom. Večkratne motnje v zimskem času lahko povzročijo, da gams s svojo zalogo energije ne bo dočakal pomladi. Foto: Aleš Zdešar

za območja visokih barij in za Velika korita Soče. V vseh preostalih mirnih območjih popolnih omejitev vseh dejavnosti ni oz. so časovno opredeljene, npr. med 1. marcem in 1. junijem, ko je čas rasti ve gozdnih kur.

V veliki večini mirnih con je predvideno omejevanje hoje po brezpotjih. V določenih conah bo omejeno izvajanje turne smuke oz. usmerjeno v območja dogovorjenih tras. Ponekod bosta omejena tudi jadralno padalstvo in gorsko kolesarstvo, v nekaterih conah pa fotolov, ki se lahko izvaja le s predhodnim soglasjem in v spremstvu naravovarstvenega nadzornika.

Za konec

Izvajanje rekreacijskih dejavnosti v gorskem okolju, kot je TNP, je neprecenljiva izkušnja za vsakogar. Z gibanjem v ohranjenem, z vrstami bogatem naravnem okolju, s čudovito neživo naravo skušamo telo napolniti in obogatiti tudi z duševno hrano. Ob tem ne pozabimo, da smo ob izvajanju dejavnosti le na obisku pri vrstah, ki so si v gorah našle svoj dom. Z nepremišljenim vedenjem in neprimerno načrtovanim gibanjem lahko povzročimo škodo naravnemu okolju, v katerega tako radi zahajamo in v katerega bi radi, da bi zahajali tudi naši otroci. ○

Predlagana mirna območja v Triglavskem narodnem parku. Ko bo načrt upravljanja dokončno sprejet, bo TNP poskrbel za učinkovito obveščanje obiskovalcev parka o omejitvah v mirnih območjih. Dodatne informacije lahko obiskovalci dobijo na upravi parka. Arhiv Triglavskega narodnega parka

Jadralci

Vpliv jadralnega padalstva na ptice

Besedilo: Tomaž Mihelič¹

Jadrajo kot ptice, mi je navdušeno razlagal prijatelj, ko v otroških letih še nisem poznal jadralnih padalcev v naših gorah. Še sedaj se spomnim svojega prvega srečanja z njimi. Mirno, povsem brez šuma sta jadrjala med Lajnarjem in Koblo in ves čas mojega opazovanja sta samo pridobivala višino. Res sta se mi zdela kot dve veliki ptici, ki lahko naslonjeni na vzgornik ob pobočju ure in ure v vztrajata zraku.

Kljub temu da sem to območje že takrat rad obiskoval predvsem zaradi planinskega orla, me srečanje z njima ni prav nič zmotilo. Ko sem opazoval kanjo, ki se jima je med jadranjem povsem približala, je bilo celo videti, kot da je njuna prisotnost ne moti. Čas je prinesel, da so jadralni padalci v naših gorah postali nekaj povsem vsakdanjega, s tem pa se je začel kazati tudi vpliv, ki ga imajo na živo naravo in se verjetno najizraziteje pokaže prav na primeru ptic.

Zakaj ravno vpliv na ptice?

Eden izmed glavnih razlogov za interakcijo med jadralnim padalstvom in nekaterimi pticami je dejstvo, da se oboji premikajo po zraku na zelo podoben način. Z jadranjem. Ker pa je učinkovito jadranje možno samo v primeru dviganja zraka, za to potrebujejo specifična področja, kjer je dolgotrajno dviganje sploh mogoče. Ni torej naključje, da se je jadralno padalstvo najbolj razmahnilo prav na področjih, ki so pomembna tudi z vidika preživetja te skupine ptic. V naših krajih gre po večini za velike ujede. Vrsti, ki sta s tega vidika najbolj

relevantni, sta planinski orel in beloglavi jastreb.

Beloglavi jastreb v slovenskih Alpah ne gnezdi, pač pa se pri nas pogosto pojavlja na dnevnih preletih iz gnezdišč v Kvarnerju in alpskem delu Furlanije ali pa gre za ptice na preletu med Alpami in Sredozemljem. Daleč najpogosteje ga vidimo v Posočju. Tako jih lahko v topli polovici leta v velikem številu vsakodnevno opazujemo okrog Planje, Breginjskega Stola, Polovnika in Krna. Jadrnanje na velike razdalje je način, s katerim iščejo hrano, saj se prehranjujejo z mrhovino. Dnevni preleti do 50 kilometrov od gnezdišč zato pri tej vrsti niso nič

Organizirano vzletanje z jadralnimi padali znotraj TNP je dopustno z Vogla, Vogarja, Studorja, Mangartskega sedla in Strmca.

Foto: Aleš Zdešar

padalcev velika, so zanje kot prehranjevališča dobesedno izgubljena. Do manj motenj prihaja na preletnih koridorjih. Kadar je možno, se jastrebi tudi tu umikajo padalcem in v njihovi bližini jadrajo predvsem takrat, kadar v okolici ni drugih termičnih dviganj zraka. Toleriranje človeka v svoji bližini je, kot kaže, posledica nezmožnosti izogiba.

Če pogledamo vpliv jadralnega pa-

Poleg mirnih con lahko veliko dosežemo tudi z upoštevanjem dodatnih priporočil, ki veliko doprinejajo k varstvu ptic izven mirnih con:

Vzletanje je najmanj moteče, kadar izkoriščamo registrirana in pogosto obiskana vzletišča.

Vzletanje izven območja, kjer se pogosto pojavljajo ljudje (npr. izven poti), lahko zaradi priprave na vzlet v spomladanskem času uniči okoliška legla ptic, ki gnezdiijo v bližini.

Med letenjem se izogibajmo letenja v bližini skalovja v pobočjih (ne na grebenu), saj lahko ogrozimo gnezdišče, če je tam gnezdo orla ali sokola.

Če opazimo, da se nam je v letu približala večja ujeta, ki jadra skupaj z nami in nas obletava, se skušajmo od tega mesta oddaljiti vsaj za 500 metrov.

nenavadnega. Kot kažejo opazovanja, do vpliva jadralnega padalstva prihaja predvsem na prehranjevališčih. Beloglavi jastrebi ob prisotnosti jadralnih padalcev v zraku ne upajo pristajati tudi v primeru, ko opazijo hrano. Območja, kjer je frekvenca jadralnih

dalstva na planinskega orla, pridemo do podobnih ugotovitev. Tudi ta vrsta se prehranjevališč, kjer se pojavljajo jadralni padalci, večinoma izogiba. Glavna razlika v primerjavi z jastrebom pa je, da je planinski orel gnezdilec naših Alp. Pari so teritorialni,

¹ Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije.

zavedati dejstva, da se jadrarno padalstvo pojavlja predvsem na območjih z najboljšimi vzgorniki, ta območja pa so ravno zaradi tega ključna tudi za ohranjanje omenjenih dveh vrst.

Ogrožene tudi travniške ptice

Drugi sklop vrst, na katere lahko vpliva jadrarno padalstvo, so redke gnezdilke, ki naseljujejo travniške habitate (gnezdiijo na tleh), kjer se pojavljajo vzletišča padalcev. V naših krajih so to predvsem kosec, kotorna in belka. Območja, kjer letalci redno vzletajo, so načeloma tako spremenjena, da te vrste na njih ne gnezdiijo več, do motenj pa lahko prihaja ob množičnih obiskih vzletišč, ko se padalci pred vzletom razporedijo po veliki površini. Večina teh vrst zapusti gnezdo, če je na njem motena, in ker je čas do vzleta lahko dolg, je to za leglo lahko usodno. Pri tem je treba poudariti, da ptice gnezdo navadno zapustijo na prikrit, neopazen način. Število padalcev ne igra posebne vloge, saj je ključna razdalja, do katere se človek gnezdu približa. Če pa v tem obziru primerjamo vpliv jadralnega

padalstva na ptice z ostalimi dejavnostmi, npr. planinstvom, je razlika predvsem v času, potrebnem za vzlet. Kadar so okoliščine dobre, je ta dovolj hiter, da se preplašena samica vrne na gnezdo pred podhladitvijo jajc. Če jadralni padalec čaka na ugodne razmere, so ti časi za ohranitev gnezda navadno predolgi.

Mirne cone so kompromisna rešitev

Z vidika učinkovitega varovanja vrst je ključna informacija seveda ta, kje v določenem času gnezdiijo ranljive vrste. Ker so ti podatki lahko med posameznimi leti različni, je najboljša pot v iskanju območij, najpomembnejših za varstvo ptic, in njihovo usklajevanje z željami jadrarnih padalcev. Ena od najučinkovitejših rešitev so prav gotovo mirne cone, ki zagotavljajo, da dejavnosti na nekaterih območjih ne bo. Ta rešitev je poleg tega, da je varstveno zelo učinkovita, dobra tudi z vidika kontrole in upravljanja, saj je nadzor veliko lažji kot pa nadzor nad številom preletov določenega območja in nad datumskimi omejitvami preletov. ○

gnezdišča pa so navadno med seboj oddaljena okoli deset kilometrov. Planinski orel je na motnje v zraku veliko dovzetnejši, še posebej okrog gnezdišča. Obletavanje planinskega orla ali izvajanje valujočega leta ob prisotnosti jadralnega padalca je v večini primerov znak, s katerim se ptica odzove na motnjo v svojem teritoriju. Seveda je motnja največja v času gnezditve, ki pa je pri planinskem orlu zelo dolgo. Obnavljanje gnezd in priprava na gnezditev potekata navadno že od januarja, mladiči pa gnezdo navadno zapuščajo v drugi polovici julija in se do jeseni zadržujejo skoraj neposredno v gnezdišču. Na podlagi izkušenj, ki se zbirajo na temo varstva planinskega orla, lahko danes govorimo o tem, da je motnja največja v pomladanskem času od začetka marca od konca junija.

Najobčutljivejši je pas 300 metrov okrog gnezda. Z oddaljenostjo od gnezdišča motnja upada in nekako velja, da je pas nad 500 metrov okrog gnezda tisti, po katerem motnja usahne. Nekaj podobnega kot pri planinskem orlu se lahko dogaja tudi pri sokolu selcu, če je vzletišče padalcev ali območje pogostega jadriranja v bližini skalne stene (manj kot 300 m), v kateri vrsta gnezdi.

Pri varstvu planinskega orla in beloglavega jastreba se je treba

Tako padalci kot velike ujede za jadriranje izkoriščajo dviganje zraka in se zato znajdejo na istih območjih. Beloglavi jastrebi ob prisotnosti jadrarnih padal v zraku ne upajo pristajati in pobirati hrane.

Foto: Tomaž Mihelič

Belka spada med ptice, ki gnezdiijo na tleh. Na območjih, kjer se med čakanjem na vzlet padalci zadržujejo dalj časa, je odstotnost samice iz gnezda za leglo lahko usodna. Foto: Tomaž Mihelič

Med največjimi planinskimi organizacijami na svetu

Svečana skupščina PZS ob 120-letnici SPD

Besedilo: Zdenka Mihelič

Planinstvo, jubilej, še bolj pa gore in prijateljstvo so združili planince in organizacije na svečanem dogodku v petek, 12. aprila 2013, v Celju.

PZS je slovesnost v Celju pripravila zaradi počastitve 120-letnice Slovenskega planinskega društva (SPD) in 120-letnice Savinjske podružnice SPD, ustanovljene avgusta istega leta (1893). Na svečano skupščino so bile povabljene slovenske in mednarodne organizacije, katerih članica je PZS. Skupščine se je udeležilo 127 od 278 planinskih društev z glasovalno pravico (46 %).

Najprej je bil na sporedu kulturni program s slavnostnimi govorniki: predsednikom PZS Bojanom Rotovnikom, županom Mestne občine Celje Bojanom Šrotom in ministrom za obrambo Romanom Jakičem. V tem delu so sodelovali tudi mladi planinci planinske skupine OŠ Braslovče pod vodstvom mentorice Irene Kumer in vokalna skupina Oktet 9.

Skupščina je v uradnem delu soglasno potrdila vsebinsko in finančno poročilo organov PZS ter poročili Nadzornega odbora in Častnega sodišča PZS za leto 2012; okvirni

vsebinski in finančni program dela za leto 2014 ter pooblastila Upravni odbor PZS, da sprejme podrobni finančni načrt za leto 2014 po posameznih dejavnostih oz. po stroškovnih mestih in spremlja finančni načrt. Udeleženci so razpravljali tudi o Častnem kodeksu slovenskih planincev, ki letos praznuje 40 let; na podlagi sklepa skupščine bo delovna skupina pripravila predloge sprememb in dopolnitev. Svečano skupščino je vodil predsednik Rotovnik, mesta članov predsedstva pa so zasedli podpredsedniki PZS.

Župan Mestne občine Celje Bojan Šrot je zbranim v dvorani Narodnega doma Mestne občine Celje najprej čestital in jim kot nekdanji alpinist in ljubitelj gora pozdravne besede popestril tudi z lastnimi doživetji. Ob zaključku je dejal: "Rezultat vašega odličnega dela in prizadevanj je tudi dejstvo, da slovenske planine letno obišče okoli 1,4 milijona obiskovalcev, zanje pa ste uredili kar 9.000 km planinskih poti po vsej Sloveniji, za

katero tudi vestno in prostovoljno skrbite. Zares impresivne številke. Spoštovani, naj bo 120-letnica razlog za ponos in spodbuda za uspešno delo tudi v prihodnje. Iskreno vam čestitam in želim še veliko nepozabnih dni tam, kjer je najlepše – v planinah."

Najvišji predstavnik države na svečani skupščini, minister za obrambo Roman Jakič, je v uvodu čestital za tako visoko obletnico organizacije, ki "se je v dolgem obdobju delovanja borila za slovensko podobo naših gora, bila uresničevalka vizij in nam toliko priljubila planinstvo, da je postalo ena najbolj priljubljenih športnih aktivnosti ter del slovenstva." Ob pohvalah je poudaril tudi tradicijo slovenskega vojaškega gorništv, ki sega vse do avstro-ogrske vojske, obvladovanje gorskega sveta pa je bilo za Slovenijo strateškega pomena.

"Ministrstvo za obrambo s Slovensko vojsko in Upravo RS za zaščito in reševanje je danes v mnogočem povezano s Planinsko zvezo Slovenije. Povezujejo nas skupne vrednote, kot

Delegati planinskih društev so na skupščini potrdili vsa poročila, program dela in predlagane sklepe. Foto: Zdenka Mihelič

sta domoljubje in spoštovanje gorskega sveta, kot tudi povsem konkretne oblike sodelovanja. Da so slovenske gore prepredene z markiranimi in zavarovanimi potmi ter lepo urejenimi planinskimi kočami, je velika zasluga generacij slovenskih planincev. Na ministrstvu za obrambo se zavedamo, da je te pomembne pridobitve treba ohranjati za prihodnje rodove, zato bomo še naprej zagotavljali helikopterske prevoze opreme pri obnovi in markiranju planinskih poti ter ekološki sanaciji planinskih koč," je o konkretnem sodelovanju dejal minister Jakič. Poudaril je tudi pomembno sodelovanje na področju reševanja v gorah, kjer ministrstvo za obrambo zagotavlja visoko profesionalno dežurno posadko helikopterja Slovenske vojske (SV), ter sodelovanje pripadnikov SV z meteorologi na Kredarici.

Predsednik PZS Bojan Rotovnik je v slavnostnem nagovoru poudaril dolgo tradicijo planinstva na Slovenskem, 120-letno vztrajno širjenje planinstva in organizacije, ki se danes uvršča med najštevilčnejše, najbolj prepoznavne in vsebinsko najbogatejše organizacije civilne družbe v Sloveniji.

"Skrivnost našega uspeha je zagotovo prostovoljnost delovanja, ki je temeljna usmeritev tudi danes, ko takšnemu načinu delovanja čas zaostrenih družbenih razmer ni najbolj naklonjen. Ponosni smo na dosedanjo prehojeno pot slovenskega planinstva, ki so jo skozi desetletja nadelovali in vzdrževali naši predhodniki, danes pa z veliko motivacije in z značilno planinsko trmo njihovo delo nadaljujemo številni posamezniki, ki smo tako ali drugače vpeti v delo planinske organizacije." Poudaril je tudi rezultate požrtvovalnega dela v 120 letih: 1661 planinskih poti v skupni dolžini čez 9000 km, 176 planinskih koč, bivakov in zavetišč s prek 6000 ležišči, prek 5000 planinskih izletov, pohodov in tur letno, 25 programov strokovnega usposabljanja s področja planinstva, s čimer pomembno prispevamo k varnosti v gorah; slovenski alpinizem je v svetovnem vrhu, uspehi športnih plezalcev, ustanovitev Slovenskega planinskega muzeja ...

Ob koncu je še dodal: "Čeprav je Slovenija v svetovnem merilu majhna država, pa to ne velja za slovensko planinstvo. Veliki uspehi na različnih področjih planinstva so tudi posledica množičnosti planinske organizacije, saj se s skoraj 60.000 člani, kar predstavlja 2,8 % prebivalcev Slovenije, uvrščamo med 10 največjih planinskih

organizacij na svetu. Žal pa obsežno delo, ki ga prostovoljno opravljamo v korist slovenske družbe, ni ustrezno prepoznano s strani državnih organov, saj se moramo kljub bogati tradiciji in uspešnemu delovanju vedno znova in znova dokazovati skozi različne javne razpise, kljub temu, da je projektno delo le manjši del našega programa. A planinci smo vztrajni ljudje in bomo ne glede na razmere v družbi in državno podporo še naprej razvijali planinstvo, si prizadevali za še večjo varnost obiskovalcev gora in aktivno prispevali k varovanju gorske narave. Zavedamo se, da so gore le ene, zato je nujno, da vsi deležniki, ki smo tako ali drugače vpeti v gorski svet, sodelujemo in se usklajujemo ter se ob tem prilagajamo šibkejšemu, torej naravi."

S svojim prihodom in nagovorom so slavnostni jubilej PZS počastili predstavniki slovenskih in mednarodnih organizacij, katerih članica je

Predsednik Združenja planinskih organizacij Balkana (Balkan Mountaineering Union, BMU; PZS je pridružena članica) in tudi predsednik Planinske zveze Makedonije Jovica Ugrinovski je spregovoril o pomenu organiziranosti PZS za planinske zveze Balkana in jo navedel kot odličen zgled za planinstvo kot način življenja. O vpetosti PZS v posamezne organizacije in o skupnem sodelovanju so spregovorili tudi Martin Šolar, direktor Triglavskega narodnega parka, predsednik Slovenskega gorniškega kluba Skala Gregor Gomišček, v imenu OeAV (Österreichischer Alpenverein) predsednik deželne planinske zveze Koroške Joachim Gfreiner; glavni tajnik Planinske zveze Hrvaške Darko Berljak, član Upravnega odbora Planinske zveze Srbije Vladislav Matković, predsednik Ribiške zveze Slovenije Miroslav Žaberl, predsednik Lovske zveze Slovenije Srečko Felix

PZS in s katerimi tesno sodelujemo: predsednik Mednarodnega združenja planinskih organizacij UIAA Frits Vrijlandt, ki je poudaril pomen dela z mladimi in dela mladih; predsednik Olimpijskega komiteja Slovenije Združenja športnih zvez Janez Kocijančič, ki je podčrtal predvsem celovit pristop organizacije do ohranjanja narave, skrb za planinske postojanke in poti, vrhunške športne dosežke in smeje cilje v prihodnje. Zbranim je spregovoril tudi podpredsednik Club Arc Alpin – Združenja planinskih organizacij alpskega loka Danilo Škerbinek, ki je spomnil na leto 1995, ko je bila PZS povabljen na iniciativni sestanek planinskih zvez na območju Alp, danes pa ima PZS predstavnike v vseh organih in komisijah CAA.

Nastop mladega harmonikaša planinske skupine OŠ Braslovče Foto: Feri Kropec

Krope in starešina Zveze tabornikov Slovenije Jernej Stritih.

PZS z zadnjima dvema (slovenskima) organizacijama sodeluje v Nevladni skupini za okoljsko in društveno zakonodajo. Z Ribiško in Lovsko zvezo Slovenije je PZS (skupaj s Turistično, Čebelarsko in Kinološko zvezo Slovenije) podpisala dogovor o sodelovanju na področju trajnostnega razvoja in o skupnih prizadevanjih varovanja in ohranjanja biotske raznovrstnosti. Predstavniki slovenskih in mednarodnih organizacij so Planinski zvezi podelili številna priznanja za dobro sodelovanje in delovanje. ○

Srčni človek z Vojskega

Pogovor z Emilom Tratnikom

Besedilo: Gašper Podjed

*"30. september – črn dan v taboru. Zjutraj nas zbudi streljanje. Lovci ali vojaki? Kmalu je vse jasno. Kitajski vojaki so na prelazu Nangpa La streljali na tibetanske begunce in jih nekaj tudi ubili. Prelaz je sicer znana tibetanska begunska pot v Nepal in naprej do Indije. Celo dopoldne so vojaki hodili po taboru in s seboj vodili skupino otrok, ki so jih zajeli. Na prelazu pa je ležalo mrtvo truplo tibetanske nune. In jaz grem jutri plezat, kot da ni nič?! Zapis iz beležk pove vse o mojih občutkih tisti dan: kitajske podgane, pocrkajte! Da postajam star, sem se zavedel šele kasneje v bazi, ko je Aljaž ugotavljal, da je bila tista strma sveča najlepše plezanje v smeri. Sam sem pa ob tem pripovedovanju modro molčal in si mislil: sine moj, hvala bogu, da si me potegnil tam čez! Nov zagon pa sem doživel nekje na 8000 m. Približevali sta se dve postavi. Aljaž in za njim Uroš. S sinom se objameva. Dobro, da v teh višinah in snegu rabiš temna očala, sicer bi sine videl, kako zna stari spuščati solze. Srečanje mi je dalo tak polet, da bi bil vrh lahko še višji. Potreboval sem še slabe 3 ure in brez problema dosegel vrh."
(Emil Tratnik, odlomek iz dnevniškega zapisa, Čo Oju, 2006)*

Emil Tratnik je alpinist, ki je sodeloval v eni najbolj norih slovenskih odprav v Himalajo – Daulagiri 1981. Južna stena je bila premagana, vrh pa je bil kljub bližini vendarle predaletč. Tri postave so se po štirinajstih dnevih z zadnjimi močmi privlekle do majhnega letališča na drugi strani gore daleč od baznega tabora, kjer nihče ni več verjel v njihov srčni utrip.

Sprejme me v idilični leseni koči, ki je namesto fasade založena s skladovnicami drv. Stisk tople grčaste roke je močan in odločen. Ogromni in popraskani prsti izdajajo pridno, delovno dlan. Pogled je predirajoč, nasmeh na ustih pa izraža neverjetno dobrodošlico, ki prišleka v trenutku zbliža z gostiteljem. Skozi pogovor spoznam v sogovorniku dva obraza. Na prvem prepoznam neskončno energijo veselega, pristnega in toplega človeka, ki z lahkoto pridobi zaupanje sočloveka, na drugem pa zagledam sledi razmišljujočega, odgovornega, z življenjskimi izkušnjami zbrusene, zrelega moža.

Prihajaš iz Idrije, ki nima gorskega zaledja, pa vendar si izbral alpinizem kot način življenja. Zakaj?

Lahko bi rekel, da ima vsako tele svoje vesele. Če začneš z gorništvom in te ta stvar potegne, postaneš s hribi okužen. Kot otrok sem od daleč spremljal slovensko transverzalo, kot nek tabu in nekaj nedosegljivega, potem pa sem spoznal, kako z lahkoto sem jo opravil, in stvar me je potegnila vase.

Kaj je danes izjemen alpinistični dosežek in kateri dejavniki določajo vrhunskega alpinista?

Sam sem, priznam, že malo ven iz tega. Imam nek svoj pogled na alpinistične dosežke, ki izvirajo iz prebiranja knjig in nekaj malega lastnih izkušenj. Predvsem je pomembno, da si človek, o kvalitetah govoriti pa je zelo težko, ker je gorništvu izjemno napredovalo in je pojem alpinizma preširok za jasen odgovor na to vprašanje.

No, pa vendarle imaš med alpinisti vzornika. Kdo je to in zakaj ravno on?

Definitivno je to Joža Čop. On je bil zame pravi fenomen. Bil je naš človek in naredil je izjemne podvige. Ogromne. Pokojni Šrauf¹ je še ena legenda, ki ga je nadgradil. Normalno, da so bili dobri plezalci tudi zunaj, vendar je pri nas vzornikov več kot dovolj. Je pa tako, da imajo zame vse stare zadeve precej večjo vrednost. Nekako mi edino delujejo prave. Danes je moderni alpinizem preprosto prehitel. Včasih si za neko smer potreboval tri dni, danes pa če nisi v treh urah čez, si že slab. To je sicer napredek, ne vem pa, če je v pravo smer.

Se ti zdi, da je vse preveč prisotna tekma za osvojitve stene in postavitev nove smeri, medtem ko ni več prostora za pustolovščino in avanturo?

Tega sigurno ni več. Včasih je bilo vse skupaj precej bolj počasi in z več romantike. Več je bilo priprav in manj napak je bilo dovoljenih. Ni bilo komunikacijske tehnologije. Transporti so bili na nekaterih delih poti popolnoma nemogoči. Bolj si bil odvisen od samega sebe in od prisotnih prijateljev, ki so bili drug drugemu v tistem trenutku edina in zelo dragocena družba.

Kakšen odnos imaš do komercialnih odprav in do ljudi, ki tovrstno dejavnost tržijo in se na ta način preživljajo?

Največkrat so to vrhunski alpinisti, ki promovirajo in organizirajo komercialne odprave. Kako gledaš na te kolege in njihovo poslovno pot?

Iz vsake stvari se lahko naredi denar. Še posebej, če gre za ekstremne storitve. Vedno se najdejo stranke, ki so pripravljene plačati različne podvige. Matterhorn, recimo, je bil že pred leti na nek način molzni hrib za švicarske vodnike. Klient je bil v bistvu revež. Na daleč se je videlo, da ima od vzpona eno samo trpljenje. In stari časi tega niso poznali, zato je imelo plezanje poseben čar. Izziv samo za tiste, ki to zmorejo. Danes pa je vse naprodaj. Nakažeš toliko in toliko denarja, pa gremo na Luno. Škoda, da napredujemo tudi na ta način.

Se pravi, se strinjaš s tezo, da sta kriterij vrhunskega rezultata količina vložene napora in prehojena pot, ki je potrebna za dosego cilja?

Ja, včasih je nedolžen hrib poskrbel za hudo preizkušnjo, medtem ko si drugič za težavno smer porabil veliko manj energije in napora. Danes se marsikaj želi zaobiti, preskočiti in skrajšati, poenostaviti. Jasno pa je, da to ni dvorana. Tukaj ima narava svoje zakone. Prvi pogoj je, da ti mati narava odpre vrata, in včasih je srečni trenutek tisti, ki odloča, ali splezaš in preživiš ali pa te odnese plaz. Je pa res, da imajo izkušnje tudi pomembno vlogo. Večkrat ko si v kritični situaciji, večkrat ko nekaj splezaš in se odločaš, bolj lahko določene stvari predvidiš in se jim izogneš. Kar se pa vrhunskih podvigov tiče, brez sreče sigurno ne gre. Človekovo znanje je zastoj, če ni ugodnih naključij. Navsezadnje se to vidi tudi pri Humarju, dobro utečen in izkušen, pa je morda zaradi prevelike želje in verjetno smole ostal na hribu.

Zanimajo me kronologija tvojih alpinističnih odprav in morebitne prvenstvene smeri.

Ne enega ne drugega nisem imel pretirano veliko. Bilo pa je nekaj odprav, morda tudi zato, ker se jih je lažje organiziralo in časovno uskladi- lo. Hitro so te tudi opazili in kmalu si prišel v izbor za odpravo. Prva je bila leta 1979 kot izmenjava z Rusi. Oni k nam na morje, mi pa k njim v hribe. Vse je bilo popolnoma zastoj, moral si se le prilagoditi njihovem sistemu in potem si lahko plezal. Potem pa sem kar redno na dve leti odhajal v tujino.

Daulagiri 81, Gangapurna 83, dvakrat Južna Amerika in 2006 Čo Oju.

Še obstajata želja po Himalaji in pripravljenost za kakšno alpinistično avanturo?

Z leti se tudi telo in duša malo umirita. Leta dajo vsemu svoj pečat. Desetletja ne moreš nadomestiti z nobenim treningom. Vse gre s starostjo na dol in ne na gor, kar je tudi logično. Je pa res, da imaš tudi v visoki starosti prave kerlce, ki pri 80 šibajo na Mont Blanc ali kakšen podoben hrib.

Emil s sinom Aljažem
Arhiv Emila Tratnika

Kdaj si spoznal, da nimaš večjih težav z višino, in ali je bilo to kdaj kriterij za kakšno odpravo?

Ne. Mislim, da to nikoli ni bil nikakršen kriterij in nikoli ne bo. Prva zadeva je ta, da medicina ni nič naštudirala v zvezi s težavami na višini. Eno leto lahko brez težav osvojiš Mount Everest, naslednje leto pa te na višini 7000 metrov pobere. Nikdar nisem brez skrbi odšel na višino. Zmeraj me je bilo strah, da me kaj ne zagrabi, kljub temu da nisem imel v preteklosti težav z višino. Razen tistih normalnih. Hitrost napredovanja je nizka. Vse se upočasni, rineš korake, telo pa nikakor ne sledi. Najlepše je o alpinistih nad 7000 metri povedal Robas:² "Sta samo dve vrsti plezalcev, tisti, ki priznajo, da imajo težave, in tisti, ki ne priznajo."

¹ Stane Belak.

² Roman Robas.

Kolikšen je faktor aklimatizacije za uspeh na odpravi? Se aklimatizaciji nameni dovolj pozornosti in koliko so za to krivi finančni razlogi?

Mislím, da je to kar ključna stvar. To sem videl leta 2008 na Aconcagui, skoraj 7000 metrov visokem hribu, ki je tehnično popolnoma nezahteven. V bazi sem srečal nekega Srba, vodjo na pol turistične odprave, ki je z izredno počasno in preišljeno aklimatizacijo na vrh pripeljal vseh 30 gornikov. Nas je bilo osem, pa sva na vrh prišla samo dva, ker se nam je preveč mudilo. Malo zaradi vremena in malo zaradi financ. Če hribu ne nameniš veliko pozornosti, je boš tudi dobil zelo malo. To je jasna zadeva.

Ko sva ravno pri denarju, me zanima, kdaj je bil boljši čas za finančno organizacijo odprav, danes ali v trdih socialističnih časih?

Mislím, da je bilo včasih precej bolje. Vzhodni blok je imel te stvari zelo dobro utečene. Če si bil v neki stvari resnično dober, ni bilo nobenih zadržkov pri udeležbi v nekem projektu. Dopust ni bil vprašanje, denar in sponzorji so se dobili. Danes je vse obrnjeno na glavo. Edina varianta je prodati svojo kvaliteto na način, kot je to počel Humar. On je imel pravo smer. Objaviti vse, predstaviti medijem vzpon, pridobiti zanimanje sponzorjev in na ta način financirati lastno odpravo. Druge možnosti ne vidim. Lahko si najboljši alpinist, pa na firmi ne boš dobil prostega podaljšanega vikenda, kaj šele mesec dni za Himalajo. To je danes bistvena razlika. Res pa je, da so včasih podporniki bolj pričakovali dobre rezultate in čutili si neko odgovornost do sponzorja.

Kako ste se pripravljali za Daulagiri? Ste načrtovali napad na steno v alpskem stilu? Ali ste vsaj približno vedeli, v kaj se spuščate?

Nikakor ne. Samo Šrauf in Juš³ sta imela nekaj izkušenj s Himalajo, ostali štirje pa smo bili praktično zeleni. Vedeli smo, da to ni lahka zadeva, nismo si pa predstavljali veličine stene in narave, ki smo jo kasneje doživeli. Mi si nismo znali predstavljati, kaj pomeni deset kilometrov širok in štiri kilometre visok zid, pa smo o njem prebrali skorajda vse, kar je bilo napisanega. Za sam potek plezanja še danes z vso tehnološko podporo ne obstaja načrt, ki bi se ga lahko v celoti držal in ga predvidel.

³ Jože Zupan.

No, pa vendarle ste se načrtno odločili za alpski stil, kar je bilo leta 1981 na nek način pionirsko dejanje. Ste se lahko zgledovali po kakšni podobni odpravi, kot je bila vaša?

To je bila mini odprava, ki jo je v celoti organiziral Šrauf. On je bil nor na Daulagiri. Imel je izkušnje z osemtisočakov, bil je poln energije in očitno si je upal izpeljati zamisel o alpskem stilu. Takšnih poskusov takrat praktično ni bilo. Nekaj je splezal Messner ravno v južni steni Daulagirija, ampak je hitro obrnil. Mi smo bili očitno ravno prava mešanica naivnih začetnikov in prekaljenega mačka Šraufa, da smo na tak način steno napadli in jo premagali. Ampak za las. Bilo je kar hudo.

Omenil si Staneta Belaka – Šraufa. Vidva sta bila soplezalca in prijatelja. Kako poseben je bil vajin odnos?

Midva sva imela vseskozi zelo dober odnos. On je bil hud živc. Dalo se ga je na hitro sprovcirati. On je tako eksploziral, da si dobil občutek, da bi te lahko s sekuro v roki v trenutku prepolovil. V bistvu je bil pa ena velika dobrotá, samo poznati si ga moral. Midva sva imela tudi zasebno takšen odnos in še danes lahko rečem, da ga hudo pogrešam. Zanimivo je, da sva bila skorajda v dnevnem telefonskem kontaktu. Celó na dan, ko je šel na tisto nesrečno turo, sva se slišala in povabil me je zraven: "Ej, stari, gremo na turni smuk v hribe." Sem rekel, da je malo

Cene Berčič in Emil Tratnik v južni steni Daulagirija leta 1981 Foto: Stane Belak – Šrauf

neumen, če v takem vremenu na hribe misli, pa je odvrnil, da se bo že prilagodil terenu in snežnim razmeram. Sam sem še v lepem vremenu ostajal doma, pa bom gazil sneg v teh grozljivih razmerah? No, čez dva dni so me pa klicali, če sem slučajno videl v zadnjih urah Šraufa in Jasno. Takoj sem vedel, da ju ni več.

Na Daulagiriju ste plačali svojo ceno tudi z omrzlinami in kar precej prstov je ostalo na kirurški mizi. Ali obstaja kakšen poseben razlog, da nisi omrznil, ali je šlo za srečno naključje?

Mislím, da prej to drugo. Vsi smo samo ljudje. Je pa res, da nisem žrl tistih višinskih tablet. Vse je odvisno od kroženja krvi. To pa je genetika.

Praviš, da si vrgl tablete stran. Kako to, da si zavrgel nekaj zelo poživljajočega in odločilnega za ključni trenutek? Si zaupal čemu drugemu?

V bistvu sem imel nahrbtnik že tako nabasan, da nisem vedel, kam naj še s tabletami. Nekako sem imel občutek, da če ne bom speljal brez tega, mi tudi tablete ne bodo pomagale. Pa sem jih zabrisal v smeti, čisto po domače povedano. Nikoli nisem pomislil na to, da bi se moral s tabletami reševati pred omrzlinami.

Nahrbtnik je bil, kot praviš, tako zelo poln, da tudi za tablete ni bilo prostora, bil pa je prostor za volneni, doma spleteni kombinezon. Zakaj?

Ja, tega mi je pa Šrauf vrgel ven in sem ga na šverc nazaj noter spravil. Vseskozi sem imel občutek, da brez tega ne smem na pot, in ni rečeno, da mi ni ravno ta težki kos oblačila ohranil prstov na nogi.

Živel si v socialističnem času tovarštva in od njega si bil odvisen v alpinizmu. Kako je danes s tovarštvom v družbi?

Danes za to besedo sploh ne vemo več, kaj pomeni. Včasih so se hiše gradile udarniško, prijateljsko. Ni se gledalo v krožnike in v kozarce in ni se nabiralo ur po firmah. Mali človek je imel občutek, da je del neke velike pomembne zgodbe. Danes pa smo del individualne uspešnosti, ki nas odtuja.

Kakšno vlogo ima ženska v življenju alpinista? Kako pomemben je občutek, da obstaja dom? Ali je morda družina nekakšna zavora in dodatno breme pri rezultatih na odpravah?

Iz prejšnjih izkušenj bi lahko rekel, da je ni stvari, ki bi te obdržala doma, če te je zadeva dovolj močno zagrabila. V bistvu pride trenutek, ko ti ne ženska ne otroci ne pomenijo kaj dosti. Mislim, ogromno ti pomenijo, delaš pa precej po svoje. Lahko niti nimaš želje, da bi odšel, ampak pride prilika in misli se popolnoma obrnejo, živis

samo še z idejo o odhodu. In to se mi zdi edino normalno, kajti če tega ni, potem tudi rezultatov ni. To je vedno tako, da na račun ene zadeve trpi druga. Čisto logično. Sigurno se pa sklepa kompromise, kar se jih da.

Sin Aljaž stopa po tvojih stopinjah. Česa te je najbolj strah, ko odhaja v hribe?

Ni tako enostavno, ne. Najbolj imam v glavi misel, da tudi njemu tečejo leta in se počasi umirja. Najlepše je pa seveda, ko pride domov. Mislim, da še par let in se bodo te ekstremne zadeve zaključile, to je največje upanje. Kadar koli lahko pride do človeške napake, najbolj usodna pa je božja volja, ki naredi še tako pripravljenega plezalca popolnoma neboljjenega.

Kako pomembno je etično obnašanje v alpinizmu? V kolikšni meri je dopińska afera bivšega kolesarskega šampiona Armstronga vrgla slabo luč tudi na gorništvu?

To je sigurno hud madež in slabo sporočilo mladim. Kar se pa alpinizma tiče, vem, da niti približno nismo poznali preparatov, s katerimi bi lahko pripomogli k dobremu rezultatu, kaj šele, da bi te zadeve žrli. Vse, kar smo imeli, je bil maratonik. Je pa tako, da če želiš iztisniti iz človeka maksimum, potem so v preteklosti in bodo v prihodnje tovrstna poživila krojila šport in ekstremne napore. Rek "važno je sodelovati" je sicer lep, ampak sodelovanje se danes ne prodaja. Borba za zmago je premočna.

Vedno te je navduševal preprost, pošten človek. Prebivalec ulice in neškodljiv posebež. Si res vsako leto organiziral izlet na Kras za te znance, sokrajane?

Ja, to smo delali bolj na nivoju sodelavcev in sosedov. Stvar je vedno dobro uspela in to so bili prijetni ljudje, normalno se je dalo z njimi pogovarjati. Danes, če hočeš dobiti pravega človeka, ga lahko najdeš med malimi ljudmi. Kar je na vrhu, je pokvarjeno. Veliko srce bije med delovnim, poštenim ljudstvom.

Ne poznam nikogar, ki bi znal tako spontano in srčno reči prijatelju ali družinskemu članu "rad te imam", kot to narediš ti. Se ti zdi, da se premalo spoštujemo? Zakaj je tako?

Ja, mislim, da je to osnova za človeške odnose. Zakaj ne pokazati svojim otrokom in prijateljem, da jih imaš rad ob sebi, da jih spoštuješ in sprejemaš z vsemi odlikami in napakami? Tudi sam sem poln napak. Družina in prijatelji so edina domovina, ki jo imamo, v katero katero še verjamem in brez katere ne bi mogel živeti. ○

Za hitro celjenje malih ran

Kadar prosti čas preživljamo aktivno in na prostem, smo bolj izpostavljeni praskam, ranam in odrgninam, pa tudi različnim okužbam. Celjenje rane lahko skrajšamo ob ustrezni oskrbi, če rano očistimo nesnage in razkužimo. Umazane rane lahko brez težav izperete s čisto, mlačno ali mrzlo vodo. Pri tem ne uporabljajte alkoholnih robčkov za čiščenje ran ter nobenih materialov, ki bi lahko ostali v rani.

Čista voda za izpiranje ran ni vedno na voljo, zato si lahko pomagamo s priročnim **Bepanthen Plus dermalnim pršilom**.

Bepanthen Plus v pršilu učinkovito razkužuje in omogoča preprost in higieničen nanos na kožo brez dotikanja rane. Bepanthen Plus pršilo od blizu razpršite na svežo rano enkrat ali večkrat na dan, dokler se rana ne zapre. Pršilo je primerno za uporabo na ranah, ki še krvavijo. Tako boste uničili morebitne klice in preprečili okužbe ter hkrati spodbudili celjenje ran.

Ko se krvavenje ustavi, lahko na rano nanašamo **Bepanthen Plus kremo**. Krema pospeši obnovo kožne povrhnjice, omogoča prenos plinov in vode ter razkužuje in spodbuja celjenje. Več o oskrbi ran na www.bepanthen.si.

Pred uporabo natančno preberite navodilo! O tveganju in neželenih učinkih se posvetujte z zdravnikom ali s farmacevtom.

Odkritelj poslednjih skrivnosti Zahodnih Julijcev

Vladimir Dougan (1891–1955)

Besedilo: Matija Turk

Julius Kugy v svojih delih pogosto omenja Vladimirja Dougana, tržaškega alpinista slovenskega rodu. Dougan je bil eden vidnejših tržaških alpinistov iz časa med obema svetovnjima vojnama. Pripadal je generaciji plezalcev, katere jedro so tvorili Emilio Comici, Riccardo Deffar in Giordano Bruno Fabjan. Težko razumljivo je, da ga je alpinistično zgodovinopisje povsem spregledalo. Vsesplošni pozabi je Dougana nedavno otel Dario Marini, ki je ob petdeseti obletnici njegove smrti v listu *Alpinismo goriziano* prvič izčrpno predstavil lik tega velikega gornika.¹

V družbi Juliusa Kugyja

Vladimir Dougan je bil rojen v Trstu 16. marca 1891 očetu Antonu in materi Luisi, rojeni Debelak. Njegovo gorniško pot je zaznamovalo srečanje z Juliusom Kugyjem. Bilo je pozimi

leta 1909, ko se je Kugy v globokem snegu namenil iz Podbrda na Črno prst. Zaradi predirajočega se snega se je na gozdni meji obrnil in med sestopom srečal mladeniča, ki se je vzpenjal po njegovih stopinjah. Povabil ga je, da skupaj sestopita, a je ta odločno odklonil in sam nadaljeval do vrha. Zvečer sta se v vaški gostilni ponovno srečala. Ta fant je bil Vladimir Dougan. Kot je Kugyju

zaupal kasneje, se je za njim na Črno prst odpravil prav zaradi želje, da bi ga spoznal. Dogodek na Črni prsti je pomenil začetek njunega dolgoletnega prijateljstva, ki je trajalo vse do Kugyjeve smrti leta 1944.

Kugy, ki je takrat že začel čutiti težo let, je želel svoje znanje, izkušnje in ideje prenesti na mlade. Svojega najzvestejšega poslušalca in učenca je našel prav v Douganu. Postopno ga je uvedel v svet visokega gornišтва, preko Karavank in Julijskih Alp vse do Dauphineje. Med njunimi pohodi po Zahodnih Julijcih je Dougan spoznal Osvalda Pesamosco, divjega lovca, drvarja in gorskega vodnika iz doline Reklanice. Ta je Kugyja in Dougana vodil na Ciuc di Vallisetto, strm in težko dostopen vrh zahodno od Strme peči.

Z Osvaldom Pesamosco na Božjih policah

Poleti 1914 je bil izbruh svetovne vojne le še vprašanje časa. V zatišju pred viharjem sta Dougan in

¹ Dario Marini, Miro Dougan, discepolo dimenticato di Kugy; *Alpinismo goriziano* 2, 2005, str. 3. Glej tudi: Tone Wraber, 125 let organiziranega italijanskega planinstva v Gorici; *Planinski vestnik* 2, 2009, str. 30 in 31.

Viš (desno) in Naboj nad Špranjo, v ozadju levo Kamniti lovec. Zaradi snega so dobro vidne Božje police/Cengia degli Dei, od severozahodnega grebena Viša do Škrbine Zadnje Špranje in Gamsja polica/Cengia dei Camosci, ki obkroža Naboj. Foto: Dan Briški

Pesamosca stopila na veličastno pot, po kateri "se sprehajajo bogovi". Podala sta se na Božje police na severni strani Viševe skupine, ki so za vedno ostale eno izmed Kugyjevih velikih in neizpolnjenih hrepenenj. Od Krniške škrbine sta jih prečila do Severovzhodne debri, nadaljnje napredovanje pa jima je preprečila prekinitve police.² Že čez dobro leto ju je ločila vojna. Dougan je oblekel avstro-ogrsko uniformo, Pesamosca pa je postal gorski vodnik italijanske

² Ta del je kasneje z znamenito nihajno prečnico premagal Emilio Comici, ki mu je uspelo kot prvemu prečiti celotne Božje police. Zaradi podora nihajna prečnica več ne obstaja, na spodnjo polico sedaj vodi običajen spust po vrvi.

vojske. Ni trajalo dolgo, ko je med njima prišlo do skoraj usodnega srečanja. Poleti 1915, ko Avstrijci še niso imeli povsem zasedenih vseh gorskih prehodov, se je italijanska patrulja preko Nabojsove škrbine izmuznila na avstrijsko stran in se po Severovzhodni debri povzpela na Božje police. Istega dne se je za njimi po debri povzpela trojica avstrijskih vojakov. Eden izmed njih je bil Dougan. Ko so opazili nič hudega slutečo italijansko patruljo, ki je prihajala po policah iz smeri Divje koze, sta njegova tovariša poprijela za puško. Dougan ju je odvrnil od streljanja in prikriti so počakali, da je patrulja odšla mimo. Zavedal se je namreč, da je sovražno patruljo lahko vodil le Pesamosca, ki je edini na italijanski strani poznal dostop do Božjih polic.

V uniformi avstro-ogrske armade

Ob začetku vojne z Italijo se je Kugy prostovoljno javil v avstro-ogrsko armado kot alpinisti referent. Ob sebi si je prizadeval zbrati vso svojo planinsko mladino in Dougan je postal eden izmed gorskih vodnikov v vojaški plezalni šoli v Tinjem logu pri Žabnicah. Avgusta 1917 je bil v skupini vojakov, ki se je s Kugyem na čelu povzpela na Viš po tedaj že nadelani in zavarovani smeri skozi Severovzhodno deber. Na vrhu so se ob Scottijevi koči postrojili pred fotografsko kamero in nastala je ena redkih ohranjenih fotografskih upodobitev Vladimirja Dougana.

Pred avstrijsko-nemško ofenzivo v Posočju so Kugyja sredi septembra 1917 s koroške fronte premestili v vas Soča, da bi tam vodil gorniško usposabljanje za preboj določenih

enot. Za pomočnika si je pri poveljstvu izprosil Dougana in preko Kranjske Gore sta peš odšla čez Vršič v Trento. V stenah nad Vrsnikom sta v alpinističnih veščinah urila vojake in jih vodila na pohode po okoliških gorah. Na enem izmed njih so prespali na planini Zapotok. Naslednji dan so odšli na Bavški Grintavec po smeri, ki je Kugyju ostala v spominu kot nezahtevna in kot taka primerna za začetnike. Ker mu je že malo ušla iz spomina, so se hitro znašli v nevarno krušljivem svetu, kjer je vse zagate uspešno rešil Dougan. Po preboju fronte sta skupaj iz Soče preko planine Golobar in Kobarida sledila napadalnim četam naprej v Italijo.

Od Strme peči do Elbrusa

Dvajseta leta prejšnjega stoletja so bila zlato obdobje Douganove alpinistične kariere. V Zahodnih Julijcih je rešil večino problemov, ki jih Kugy ni več utegnil. Bil je učenec, ki je prerasel učitelja. Greben Poliških špikov in Strma peč s svojimi vazali sta postala njegov svet. Načrtno je iskal prehode preko sten, raziskoval in se vračal, dokler mu ni uspelo. Osemkrat je poskušal preplezati severno steno Strme peči, preden mu je uspelo. In ko jo je prvič preplezal, jo je preplezal z vrha navzdol. Pri zadnjem neuspelem poskusu je s prijateljem Albertom Hessejem obrnil 150 metrov pod vrhom, kjer sta naletela na nepremostljive težave. Pri plezanju z vrha, pri

Julius Kugy (v sredini s pipo v rokah) z udeleženci plezalnega tečaja na Vrsniku nad Trento, jeseni 1917. Levo od njega prepoznamo Vladimirja Dougana, ki mu je pomagal pri vodenju tečaja.

Vir: Enrico Mazzoli

Pred Scottijevo kočo na Višu leta 1917.
Skrajno levo Vladimir Dougan, desno Kugy.
Vir: Norbert Nau

Lokacija spominske plošče Vladimirju Douganu
Foto: Matija Turk

Spominska plošča Vladimirju Douganu ob poti
Ceria - Merlone na sedlu Buinz
Foto: Matija Turk

katerem je sodeloval še lovec na gamse Orlando Pezzana iz Reklanice, so očitno našli prave prehode. Trojica se je kasneje podpisala še pod prvo smer preko južne stene Strme peči, ki jim jo je uspelo preplezati v prvem poskusu. Dougan jo je označil kot zelo težko in izredno izpostavljeno.

Povzpel se je na vse vrhove zahodno od Strme peči, ki so tako odročni in težko dostopni, da jim za vse niti domačini niso znali povedati imen: Jof di Miezd, Ciastelat, Jovet in Jovet Blanc. Srečanja z domačini iz odročnih dolin pod Montažem in Strmo pečjo so v njem vzbudila zanimanje za stare pripovedi in izročilo gorjanov. Od njih je izvedel za skrite in pozabljene gorske poti in prehode, ki jih je potem poiskal in prehodil. Stare pastirske prehode in poti, kot sta Forca de la Puartate in danes že mitske Semide dei Agnei, je znova odkril svetu. Iskal in našel je prehode preko divjih škrb in med Poliškimi špiki in Strmo pečjo, ki so obstajali le v pripovedkah, in jih iz legend obudil v resničnost. Pri vzponu čez Forco della Val sta se mu pridružila Stanko Tomižek in Joža Čop. Prvotno sta bila namenjena na Montaž čez severno steno. Srečali so se pri Kugyju v Ovčji vasi, pa ju je povabil zraven. Najbolj divjo škrbino Zahodnih Julijcev, Forco Vandul, so Dougan, Hesse in Pezzana preplezali

z vrha navzdol. Po visečih, gladkih ploščah, ki so jih nad prepadi vodile v dno globeli, so plezali bos. Ko so dosegli dno, so se še istega dne po isti smeri vrnili nazaj. Ob Forci Vandul je Kugy zapisal: "Če sem Hesseju in Douganu lahko za kaj nevoščljiv, sem jima za Forco del Palone, Forco della Val in Forco Vandul. Kajti te tri čudovite, najbolj nenavadne škrbine štrle sem čez, obdane z nimbom nepremagljivosti iz blišča starih, klasičnih julijskih časov, s pisanimi spomini in legendarnim pomenom."³ V grebenu Poliških špikov sta mu bila posebej pri srcu Špik nad Špranjo in Špik nad Nosom. Na oba se je iz Špranje povzpel po novi smeri preko severne stene. Z Riccardom Deffarjem je bil v navezi, ki je zmogla severno steno Curtisonsov, skupaj pa sta opravila še prve zimske pristope na Monte Sernio, Creto Grauzario in na Divjo kozo.

Leta 1929 se je s prijateljem Andreo Pollitzerjem podal na Kavkaz. To je bila prva odprava tržaških alpinistov v gore izven Evrope. Po mrzlem bivaku na višini 5300 metrov je v vihnem vremenu Dougan sam dosegel vrh Elbrusa. Zaradi orkanskega vetra je zadnji del vzpona od sedla na vrh hodil vzvratno. Kasneje je o

svojem vzponu pripovedoval profesorju Oskarju Reyi, ki se je leta 1934 povzpel na Elbrus. Reya je o njem zapisal: "Dougana sem prvič videl v Mojstrani pri Rabičevih. On mi je dal prva navodila za turo na Elbrus. Pravil mi je, da je tura na Mont Blanc težja, le dolga hoja in razredčeni zrak utrujata človeka na Elbrusu ter morda mraz ob slabem vremenu. Dougan je sicer tržaški Italijan, govori pa precej dobro slovensko."⁴

Leta 1932 se je s Pollitzerjem odpravil na raziskovanje Visokega Atlasa v Maroko. Naslednje leto sta s kanujem prečila Laponsko od Belega morja do Baltika. Vsi ti podvigi nam govorijo, da je bil Dougan po duši raziskovalec in pustolovec, ki se je raje kot preizkušanje v skrajnih težavah velikih sten posvečal odkrivanju neznanega. V gorah ni iskal plezalnih odrov, iskal je njihovo dušo. Zato ga je Kugy upravičeno štel za svojega naslednika. O njem je zapisal: "Kadar se Dougan vrne in mi poroča, kako je bilo, imam vselej občutek, kot da sem bil poleg in vse doživel tudi sam. Prinese mi jutranjo svežino višin in vso lepoto gora. Del mene je. Enako dober je v skali, snegu in ledu in previden, kakor sem bil sam."⁵

Zaton v pozabo

Douganovi najtežji vzponi dosegajo V. težavnostno stopnjo. Mnogi zaradi krušljivosti niso bili nikoli ponovljeni, marsikaterega pa je verjetno obdržal zase. Zavračal je vsakršno nasilje nad goro. Plezal je brez uporabe klinov, tako kot njegov učitelj. Pri vzponih ga

⁴ Oskar Reya, Prvi slovenski vzpon na Elbrus (5629 m); Planinski zbornik 1945, str. 136.

⁵ Julius Kugy, Delo, glasba, gore; Založba Obzorja Maribor, 1966, str. 238.

je poleg Hesseja in Pezzane pogosto spremljala žena Teja. V svojih opisih jo vedno omenja le kot *mia moglie*.⁶ Skupaj so pred vzponi ob tabornem ognju in pogovorih prebili nešteto noči, ob vznožju sten v Špranji, v gozdovih Reklanice, na planini Sotgoliz pod Strmo pečjo ...

Svoje podvige je vestno objavljajal v reviji *Alpi Giulie*. Iz njih veje romantično navdušenje nad gorsko naravo. Opazi drobcenega pajka ob kapljicah rose, cvetlice v steni ... Na koncu opisa prečenja od Viša proti Montažu je napisal: "Od tedaj je minilo že mnogo let ... a spomin je še vedno enak. Verjamem, da me ne bo zapustil in da bo ostal v meni kot eden najhvaležnejših spominov na gore, kjer sem preživel tako lep del svojega življenja."⁷ Leta 1932 je napisal vodnik *Guida del Gruppo del Montasio*. V njem je opisal prehojene poti, misleč, da jih je rešil pozabe. Ironično

⁶ Moja žena.

⁷ Vladimir Dougan, *Nuove salite nel gruppo del Montasio*; *Alpi Giulie* 1–3, 1927, str. 5.

je, da je danes ta vodnik širši zainteresirani publiki prav tako neznan kot on sam. Po izidu njegovega vodnika je ime Vladimirja Dougana izginilo iz alpinistične literature. Edina razlaga za to je, da je za fašistični režim, ki mu je povsem podlegel tudi Italijanski alpinistični klub (CAI), postal moteč. Razloga sta bila vsaj dva: slovensko poreklo in dejstvo, da se je med prvo svetovno vojno boril proti Italiji. Ne vemo, ali se je sicer čutil Slovenca, vendar njegov neobremenjeni odnos do slovenskih alpinistov kaže, da se ga fašistična indoktrinacija ni prijela. Bolan in obubožan je umrl 7. aprila 1955, star 64 let. V težkih časih mu je zvesto stal ob strani prijatelj Pollitzer, ki je njega in ženo podpiral tudi finančno.

Od leta 2005 stoji na sedlu Buinz ob poti Ceria-Merlone nad kaverno iz prve svetovne vojne majhna spominska plošča. Italijanski alpinisti so jo postavili na kraju, kjer je tržaški rojak v družbi zvezd preživel nešteto samotnih noči med gorami, ki so mu bile drage. ○

Viri:

Enrico Mazzoli: *Kugy v prvi svetovni vojni*. Mladika, 2007.

Julius Kugy: *Vojne podobe iz Julijskih Alp*. Založba Kres, Ljubljana, 1995.

Julius Kugy: *Julijske Alpe v podobi*. Založba Obzorja Maribor, 1971.

Julius Kugy: *Iz minulih dni*. Založba Obzorja Maribor, 1971.

Julius Kugy: *Delo, glasba, gore*. Založba Obzorja Maribor, 1966.

Ingomar Pust: *Die steinerne Front*. Leopold Stocker Verlag, Graz-Stuttgart, 1980.

Norbert Nau: *Der Krieg in der Wischberggruppe*. Leykam Verlag, Graz, 1937.

Dario Marini: *Miro Dougan, discepolo dimenticato di Kugy*, *Alpinismo goriziano* 2, 2005.

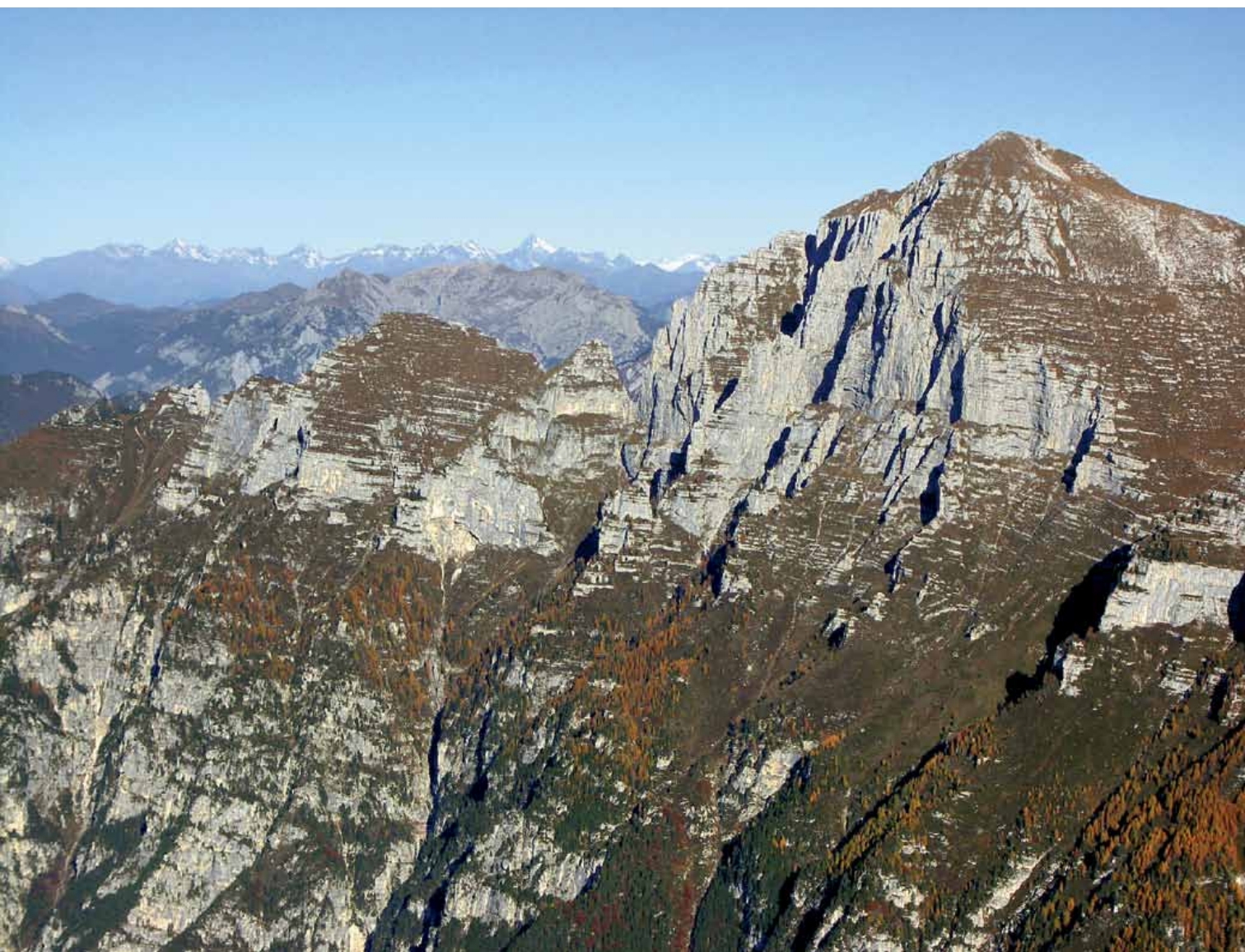
Oskar Reya: *Prvi slovenski vzpon na Elbrus (5629 m)*, *Planinski zbornik* 1945.

Vladimir Dougan: *Il Gruppo del Cimone*, *Alpi Giulie* 1 in 2, 1929.

Vladimir Dougan: *Nuove salite nel gruppo del Montasio*, *Alpi Giulie* 1–3, 1927.

Vladimir Dougan: *Forca del Val*, *Alpi Giulie* 4–6, 1927.

Ciuc di Vallisetta in južna stena Strme peči nad Reklanico Foto: Matija Turk

Ni vsaka dvojka luštna

Monte Caserine Basse

Besedilo: Mojca Stritar

"V hribe grem raje čez mejo kot pri nas." Vem, da je takšno priznanje v osrednjem slovenskem hribovskem glasilu skorajda bogokletno, ampak tako pač je. Manj znano in manj prehojeno mi je bolj eksotično, bolj eksotično pa bolj privlačno. Italija, ki je moja prva izbira za vse trofejne vikende, ima poleg tega še dodaten mik: bistveno manj množično zastavljena gorniško infrastrukturo. Markirane poti so praviloma speljane samo po dolinah in čez prelaze – vse naprej pa je divjina. No, ne zares divjina, resnici na ljubo so *vie normali* (normalni pristopi) na večino vrhov gverilsko označene z rdečimi pikami ali vsaj razmeroma vztrajno postavljenimi možici. Toda čez vse neprijetnosti v obliki strmih trav ali skalnih skokov se je treba prebiti brez klinov ali jeklenic, ki nudijo varnost in včasih že kar nešportno udobje, to pa na vrhu daje bistveno večji občutek samote.

Naključje ali zgolj izbira dosedanjih ciljev sta hotela, da je zame naskok na številne vrhove italijanskih gora pomenil urico ali dve strmega skrotja s kakim težavnejšim mestom, ki ni presegalo

II. težavnostne stopnje. Tako sem se že razvadila, da vse te "luštne dvojke" z nekaj previdnosti, spoštovanja in zapletanja z vrvmi zmorem ... in jih seveda kaj hitro dobila po buči, ko se je vzpon, ki se je na papirju zdel enakega

težavnostnega razreda, izkazal za mnogo trši oreh.

Dosaip za predjed

Vreme nas je tisti septembrski vikend grdo nahecalo. Nadejali smo se pretežne jasnine in zato pogoltnili oblačni pokrov kot ne preveč okusno sobotno muho na pristopu do sedla Forcella di Caserata, 1505 m. Z veseljem bi omembi lesenega bivaka, ki ga je tam postavil Naravni park Furlanski Dolomiti, dodala še presežnike o njegovi ljubkosti in udobju, a tabla na vratih opozarja, da se ga sme uporabljati le v nujnih primerih, torej ne bom delala reklame. Morebitne uporabnike naj opozorim samo, da se je pametno tja "zateči" primerno opremljen, sicer bo na trdih ležiščih brez odej, na katerih vzmetnice nadomešča penasta guma, noč precej dolga.

Ta mlada dva sva si za hribovsko predjed privoščila še večerni drnec

Udobni bivak pod sedlom Caserata

Foto: Mojca Stritar

Južna plat Spodnjih Caserin, po kateri vodi normalni pristop Foto: Mojca Stritar

na Monte Dosaip, 2062 m, južno nad sedlom Caserata. S te strani je gora travnato razpotegnjena, na vse ostale pa se izgublja v pozabljeni ostenja, poraščene grebene in sekundarne doline. Sledeč možicem, sva po skoraj popolnem brezpotju nemarno strmih trav v oblačni mrakobi prilezla na vrh. Sama samcata sva bila, samo užaljen gams na grebenu je z nama zrl na ono stran sedla Caserata. Na Monte Caserine.

Monte Caserine

Visoke Caserine, kot bi lahko poslovenili Monte Caserine Alte, 2306 m, se dvigajo južno nad zatrepom neskončno dolge doline Val Settimana. Njihov greben se nadaljuje proti jugu in na vzhodno stran z nekaj stranskimi vrhovi pada v zgornjo dolino rečice Medune, na zahodno pa kot trdnjava zapira dolino Grave di Gere, ki se skozi vasico Lesis izteče v nekoliko bolj znani Claut. Na Spodnjih Caserinah, Monte

Caserine Basse, 2255 m, se greben poslovi od višin in se dramatično spusti na sedlo Caserata.

Na nobene od Caserin – kot na večino vrhov v tem delu Karnijskih Predalp, za promocijske namene imenovanih tudi Furlanski Dolomiti – ni označenih poti. Na Visoke je najlažje priti od kočice Pussa na koncu doline Settimana, skozi nebeško krnico Senons in čez škribino Forcella del Pedole, 1943 m. Po besedah Zlodejevega Igorja izpred dveh poletij se nato zvrstijo strme trave in greben, težave pa ne presežejo prve stopnje. Sodeč po asketskem opisu Giorgia Madinellija, ki nas redno navdihuje z blogovskimi opisi divjaških klatenj po najmanj užitnih, s klopi preplavljenih in od pozabe zaraščenih grapah in policah, greben naprej na Spodnje Caserine ni težji od dvojke. Spust s tega vrha po smeri Del Tin-Toffolutti na sedlo Caserata pa naj bi bil, tako Giorgio, spet dvojka, a "za alpiniste". In prav v to smer, ki je *via normale* za Spodnje Caserine, smo se namenili naslednji dan.

Tako sem z Dosaipa v večernem mrču gledala južno pobočje Spodnjih Caserin

in se veselila še ene "luštne dvojke". Pri tem pa se nisem zavedala dvojega:

1. To je bila zadnja priložnost vikenda, da Caserine dejansko vidim.

Kajti namesto da bi se sobotni oblaki razpršili v nedeljskem jutru, so se raje spustili in zgostili. Krmežljava megla nam je družbo delala ves dan. Požirala je razdrta pobočja gore, da so se grape in robovi, prek katerih smo se prekopicovali, zdeli še manj pregledni in smo še hvaležneje sprejemali vsako rdečo pikico in vsakega plašnega možica. Brez njih bi bila orientacija v naši smeri popolnoma nemogoča.

2. Dvojka "za alpiniste" je lahko silno resna zadeva.

Še posebej, če se zberejo pompozne grape, sluzasti skokci, zagozdeni balvani, krušljivi previski, travnati robovi, prečke čez sprana melišča in sumljive veje ruševja. Predvsem pa, če je tega za več kot 600 višinskih metrov. Ko sem imela že vsega dovolj, smo bili šele na polovici vzpona, najbolj *smotani* del pa je še prežal na nas v megli. Kajti za vsemi skoki, tistimi uživaškimi in tistimi bolj razmajanimi, nas je čakalo

dvesto višinskih metrov krušljivega skrotja, ki nas je v nezanesljivi maniri z nekaj izmikanja prav tako krušljivemu robu čez krušljivo strmino pripeljalo na krušljivi vrh.

Vznesene vriske, srce parajoče razglede na karnijska bogastva in stresna razglabljanja, kateri je tisti dolomitski vršac, ki kuka izza one piramide, nam je tokrat pogoltnila megla. Je bila pa toliko bolj ekstatična samota – sredi žgoče beline, ki je na najvišji točki prepuščala samo ščepce sonca, in sredi popolne divjine, ki jo je na človeškost spominjal le možic na vrhu, smo bili edini na svetu.

Prav dosti nam ni bilo dano meditirati o skrivnostih stvarstva, pred nami je bila še edina možnost sestopa – po isti smeri. Spusta smo se lotili še previdneje kot vzpona in si na resnejših odsekih pomagali z vrvjo. O, zadnja grapa, sem se razveselila vsaj trikrat, ko smo brez

INFORMACIJE

Monte Caserine Basse, 2255 m

Običajni pristop na goro poteka po alpinistični smeri Del Tin-Toffolutti. Olajša nam ga lahko prenočevanje v bivaku na sedlu Caserata.

Zahtevnost: Do sedla Caserata nezahtevna označena pot. Vzpon na vrh je plezalna smer s številnimi mesti II. stopnje, ki zahteva alpinistične izkušnje in opremo. Teren je precej krušljiv, brez rdečih pik bi bila orientacija izjemno zahtevna. V gozdu je veliko klopov.

Višina: 2255 m

Višina izhodišča: 911 m

Višinska razlika: 1300 m

Izhodišče: Parkirišče Pian de Cea. Po avtocesti mimo Trsta se peljemo do Pordenona, nato pa po lokalni cesti skozi Maniago v Claut. Od tam gremo vzhodno skozi Lesis po ozki asfaltni cesti (septembra 2012 je bilo treba plačati cestnino) do parkirišča pred suho strugo; 250 km, tri ure vožnje.

Časi: Izhodišče – zatrep doline 1 h

Zatrep doline – Forcella di Caserata 1–1.30 h

Forcella di Caserata – vstop v steno 30 min

Vstop v steno – vrh 2–3 h

Vrh – vstop v steno 2–3 h

Vstop v steno – izhodišče 2 h

Skupaj vzpon 5–6 h

Skupaj sestop 4–5 h

Skupaj 9–11 h

Sezona: Kopni letni časi.

Zavetišči: Zavetišče na planini Casera Podestine v zatrepu doline, 1018 m.

Bivak na sedlu Forcella di Caserata, 1480 m.

Vodnik: Giorgio Madinelli: Alta Valle del Meduna, Tgbook, 2011.

Zemljevid: Tabacco 021, Dolomiti Friulane e d'oltre Piave, 1: 25.000.

Opis: S parkirišča Pian de Cea gremo za markacijami poti št. 376 skozi gozd na levi strani

suhe struge, nato pa čez ravna prodišča doline Le Grave di Gere. Po štirih kilometrih pridemo do planine Casera Podestine (zavetišče v gozdliču na levi). Ko prečkamo potok, ki priteče s škrbine Forcella delle Pregoane, 1919 m, se pot strmo dvigne v gozd, nato pa se položneje dviguje proti desni na sedlo Forcella di Caserata, 1505 m, tik pod katerim je lesen bivač (voda!).

Markirana pot št. 376 se s sedla spusti na vzhodno stran, naša slabše shojena stezica, označena z rdečimi pikami, pa zavije strmo levo navzgor skozi gozd proti ostenjem Caserin. Nato se drži desno, v smeri stranskega vršiča Monte Palasimon, 1777 m. Pod stenami prečimo okoli nekaj robov in čez nekaj manjših grap do široke grape (rdeč napis "Caserine Basse" na skali), po kateri poteka spodnji del smeri.

Po grapi plezamo do prvega, pogosto vlažnega skoka, nad njim pa zavijemo levo na rob. Višje pod velikim balvanom prestopimo nazaj v grapo. V njej preplezamo še nekaj lažjih skokov, nato pa nas oznake vodijo ves čas proti levi. Prečkamo nekaj grap in čez kratek spran del dosežemo izrazit rob. Z njega v rahlem spustu zahtevno prečkamo sprana pobočja široke grape, na nasprotni strani pa spet splezamo čez skok. Nad njim po lažjih travah in kratkem raztežaju lepe prečke v levo pridemo v zadnjo grapo, v kateri nas po nekaj skokih čakajo le še sitna, krušljiva pobočja. Oznake nas vodijo po desni strani grape, višje, kjer se razširi, pa pod skalami prečimo po zahtevnem spranem terenu levo okrog roba. Po levi obidem krušljiv grebenček, nato pa se vzpnemo nanj in se ga držimo bolj ali manj do vrha. Pozor, celotni vršni del je krušljiv in naložen.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona. Pri skokih si lahko pomagamo tudi s spusti po vrvi. Sidrišča niso urejena (ruševjel).

Med vzponom je ves čas treba poplezavati.

Foto: Blaž Kučuk

konca telovadili iz ene grape v drugo, končno pa je moja ponavljajoča se izjava le ujela pravo grapo in po treh urah od vrha sem se olajšano zbasala čez zadnji skok.

Lepotna napaka

Popoldne so se oblaki milostno razkadili vsaj toliko, da smo videli bolj ali manj anonimne vrhove nad dolino Grave di Gere. Ob junaških zgodbah o najneugodnejših delih vzpona, ki smo si jih kot običajno začeli pripovedovati takoj po pristanku na nezahtevni poti, sem Caserinam odpustila, da je razmerje med "lušno dvojico" in neugodno podrtijo tod nekoliko preveč v korist slednje. Ni vsaka dvojica luštna!

Ampak največja lepotna napaka ture je šele prišla. Sestop po markirani poti s sedla Caserata do kočice Podestine v zatrep doline Grave di Gere je prijeten očem in udoben kolenom, od tam pa do parkirišča čakajo še štirje morilski kilometri ravnega, zaprodene dna doline. Morilsko. In vendar jih bom ob naslednji priložnosti "luštno dvojico" in normalnega pristopa na katerega od krušljivih, a divjino obetajočih vrhov brez pomisleka spet premlela. ○

Marmot®

JAKNA SPEED LIGHT

TEHNIČNA, LAHKA, ROBUSTNA IN ČISTIH LINIJ

Speed light je minimalistična jakna ki bo prevzela vse navdušence, ki iščejo učinkovito in lahko rešitev za svoje avanture. Izdelana iz Gore-Tex® Pro tkanine, je nepremočljiva, odporna na veter in odlično diha. Kapuca z ojačanim robom, širina pasu in konci rokavov se lahko enostavno prilagodijo.

Kolekcijo Marmot najdete v trgovinah:

ANNAPURNA, Krakovski nasip 4, Ljubljana
Avantura šport, Gregorčičeva cesta 19, Ilirska Bistrica
Suvel šport Nova Gorica, Trg Edvarda Kardelja 5, Nova Gorica
Cult, Dolenjska c. 350, Lavrica
Svet športa, Titova 16, Jesenice
Proklimb, Ljubljanska cesta 1, Bled

www.annapurna.si

GORE-TEX® Pro izdelki

Oblačila z GORE-TEX® Pro tehnologijo so so izdelana za maksimalno čvrstost in so namenjena brezkompromisni in dolgoročni uporabi. 3-slojna konstrukcija.

Pot in vlaga izhlapevata
Dež in veter ostaneta zunaj

Zunanji material
GORE-TEX® Membrana
Zaščitni sloj

 www.marmot.eu

Na visokem grebenu med

Košuta

Besedilo: Gorazd Gorišek

Vzhodna grapa Košutnikovega turna sredi marca. Bila sva pozna, bolje rečeno prepozna. Ne zaradi bližajoče se noči, temveč zato, ker je na vrhu grape toplo pomladno sonce, ki v temačno globel ne uspe prodreti, dodobra prebudilo pobočje. V mišnico se je začelo kotaliti vse mogoče. In v mišnici sva bila midva ...

Enako izgovorjeno, a drugače napisano. Napisa v obeh jezikih lahko vidimo na avstrijski strani Košute. Foto: Gorazd Gorišek

Sneg je bil v spodnjem delu grape še zelo trd, zato so kamniti izstrelki odskakovali od njega in še z večjo hitrostjo leteli naprej. Že tako je Vzhodna grapa na slabem glasu, sedaj pa še to! Obrniti ali s pametjo pohiteti na Vzhodno škrbino? Izbrala sva drugo možnost in jo na srečo dobro odnesla, le moje nove gamaše, ki sem jih kupil šele prejšnji večer, so podlegle po dobrih dveh urah uporabe, kolikor je minilo od začetka ture nad Selami. Kamen, ki je priletel mimo noge, je desno gamašo preluknjal ...

Pregled območja

Začnimo na zahodu, na starem Ljubelju, kjer stojijo koča in dve

vitki piramidi. Na prelazu se stikata skupini Stola in Košute. Glavni greben z državno in nekdanjo deželno mejo se vleče čez Rjavo peč, 1614 m, na Košutico/Ljubeljsko Babo,

1968 m, ki je prvi visoki vrh v Košuti, čeprav še ne doseže višine dva tisoč metrov. S Košutice se greben strmo spusti na Hajnževo sedlo in strmeje povzpne na prvi dvatisočak – Veliki

Cjajnik/Lärchenturm

Ponosni stolp, ki nas spremlja med grebenskim prečenjem čez Tegoško goro, Macesje in Ostrv, je bil do leta 2007 dostopen le plezalcem. Najlažja smer je vodila po Cjajnikovem severnem rebu (III+/II-III), ostale smeri so bile težje. Danes vodi na vrh izjemno zahtevna zavarovana pot, ki premore lažjo in težjo različico, zavarovan pa je tudi sestop v Cjajnikovo škrbino, kjer se stikata Vzhodna in Zahodna grapa. Varovala so velikokrat speljana po težjih mestih, kot bi bilo treba. Sedaj lahko navdušeni feratarji od Koče pod Košuto/Koschutahaus, 1280 m, splezajo na Cjajnik, sestopijo v Cjajnikovo škrbino, se povzpnejo na Užnik, po grebenu nadaljujejo do Košutnikovega turna in sestopijo po zavarovani poti (ÖTK) ter se preko sedla Vilice vrnejo do izhodišča. Celodnevna tura je zelo zahtevna.

Koroško in Kranjsko

vrh, 2088 m. Odslej greben le rahlo valovi gor in dol in je kot ustvarjen za enega najbolj razglednih popotovanj v naših gorah.

Preko Toplarja, 2000 m, in Kofce gore, 1967 m, se dvigne na Kladivo, 2094 m, ki se ponaša z najvišjo steno Karavank in od marsikje dobro vidnim Zobom, rastočim iz severnih prepadov. Za Kladivom se greben edinkrat bolj odločno požene navzdol

Na južni "terasi" približno petsto višinskih metrov pod glavnim grebenom osrednjega dela Košute ležijo številne planine, ki v poletni sezoni nudijo okrepčilo in zavetje tudi planincem.

Kam se lahko odpravimo?

Košuta nudi obilo zanimivega, in to v vseh letnih časih. Od krajših izletov, daljših tur, zelo zahtevnih zavarovanih poti, alpinističnih vzponov v severnih

Rjavo peč, kjer nam je v pomoč celo lestev, ali pa pristopimo na vrh preko Hajnževega sedla. Vmes je še nekaj neoznačenih stez, s pomočjo katerih lahko kombiniramo po mili volji, tako da nam kljub krožnim turam

Dolgi greben Košute se dviga nad valovito pokrajino planšarij in gozdov.

Foto: Aleš Omerza

v Škrbino, 1869 m, ki osrednjo verigo Košute razdeli na zahodni in višji vzhodni del.

Prva na vzhodni strani je Tegoška gora, 2044 m, z več vrhovi, nato sledi divje Macesje, 2124 m, in najvišji vrh – Košutnikov turn, 2133 m. Visokogorje se zaključuje z dvoglavo Tolsto Košuto, 2057 m, nato pa grebenu poide sapa. Državni meji sledi južna veriga, v kateri izstopajo Plešivec, 1801 m, Pečovnik, 1640 m, Virnikov Grintovec, 1654 m, in Pristovski Storžič, 1759 m, onstran sedla Potok pa proti Korški soteski samevajo trije "poldnevi", Kališnikovo, 1575 m, Roževnikovo, 1504 m, in Maležnikovo poldne, 1540 m, oaza za ljubitelje brezpotij.

stenah in turnih smukov do zimskih vzponov po zasneženih grapah in žlebovih.

Na Košutico se lahko povzpemo s prelaza Ljubelj po markirani poti čez

na koncu ni treba prav veliko hoditi po asfaltu. S severne strani, z Dovjakovega sedla (nanj lahko pridemo po prečni poti vzhodno od Rjave peči), pa se na Košutico lahko povzpemo tudi

Dovžanova soteska

Pod divjimi Kušpergarjevimi turni na eni strani in Borovo pečjo na drugi je skrita Dovžanova soteska, prvovrstni geološki naravni spomenik z mnogimi zanimivostmi. Na geološkem stebru ob parkirišču v zgornjem delu soteske so predstavljene plasti, ki jih lahko vidimo v divjih strmih nad Tržiško Bistrico. V soteski so našle svoj dom tudi številne alpske cvetlice, z nekaj sreče in opreznosti bomo opazili tudi vodnega kosa. Skozi sotesko vodi Slovenska geološka pot.

Vozno cesto skozi Dovžanovo sotesko je šele leta 1895 zgradil baron Born, ki si je tako olajšal dostop do svojih posestev v Jelendolu. Pred vhomom v predor sta spominski plošči baronu Bornu in grofu Chorinskemu. Pred Bornovim posegom je skozi sotesko po desnem bregu Tržiške Bistrice čez Hudičev most in skozi manjši predor vodila zgolj pot čez "Jame". Iz soteske se lahko povzpemo do nekdanje partizanske tiskarne. Odcep je pred današnjim cestnim predorom.

1

1 Jesensko pohajkovanje po valovitem grebenu Košute. Južno pod nami nas spremljajo planšarije. Foto: Vladimir Habjan

2 Grb rodbine Born, ki je vplivala na gospodarstvo območja reke Tržiške Bistrice in okolice. Foto: Gorazd Gorišek

3 Razpotje na planini Zgornji Dolgi njivi, zadaj Tolsta Košuta Foto: Gorazd Gorišek

4 S Cjajnika (levo) vodi na škrbino zelo zahtevna zavarovana plezalna pot; na desni Užnik. Foto: Gorazd Gorišek

5 Skozi Dovžanovo sotesko se pripeljemo do Jelendola in naprej do izhodišča za Košutnikov turn. Foto: Gorazd Gorišek

6 S Tegoške planine je Kladivo videti skoraj nedostopno. Foto: Gorazd Gorišek

7 Prečenje z Velikega vrha proti Kladivu Foto: Janez Jarc

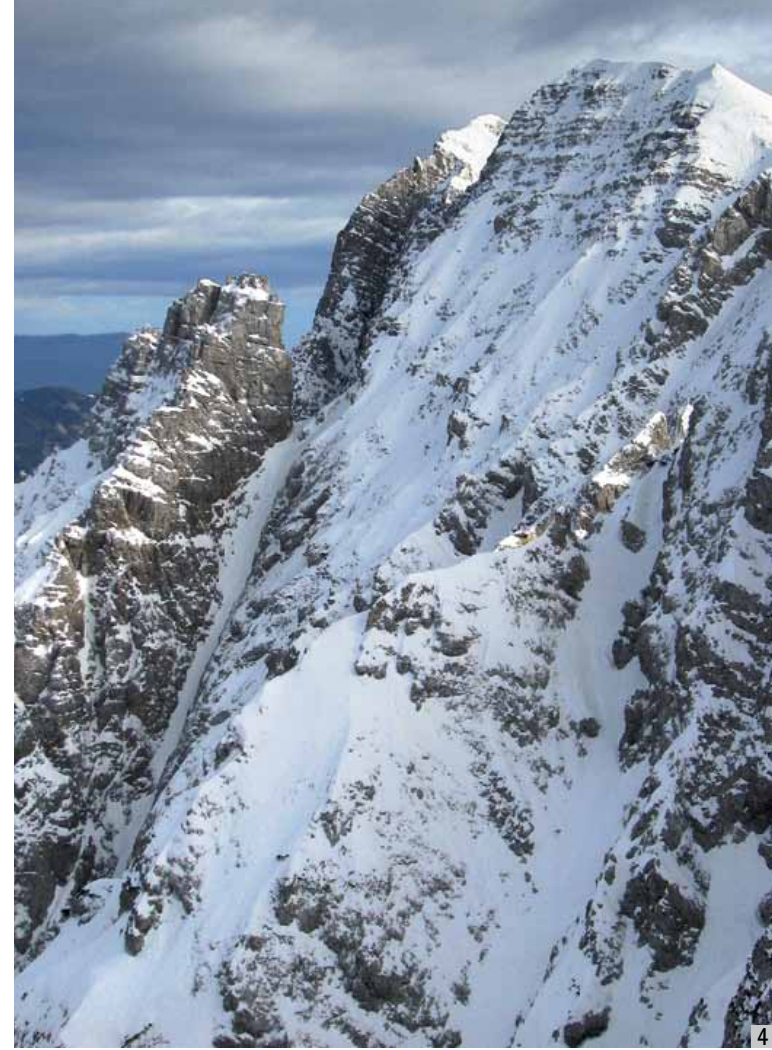

2

3

po poti Gerharda Orascha/Gerhard Orasch Steig, ki ni klasična zavarovana plezalna pot, temveč označena z rdečimi pikami. Komur kratka mesta II. težavnostne stopnje ne povzročajo težav, bo kar prehitro na vrhu.

Veliki vrh premore nekaj označenih poti. Najlažja vodi na goro s planine Kofce, zahtevnejša in daljša čez Škrbino in Kladivo, najtežja pa s Hajnževega sedla.

Sosednje Kladivo vabi z grebensko potjo preko Kofce gore ali s Škrbine, na voljo pa imamo tudi neoznačeno pot s planine Šija, ki na "magistralo"

Košutica na levi in zahodni del ostenja Košute z Velikim vrhom s ceste na nekdanji mejni prelaz Ljubelj Foto: Gorazd Gorišek

Veliki vrh–Kladivo pripelje pod njegovim malim soimenjakom. S Koroške je vzpon na Škrbino zelo zahteven. Markirana pot je opuščena. Severna stena Kladiva je seveda pravi izziv za alpiniste.

Tako kot zahodni je tudi vzhodni del povezan z markirano potjo. S Tegoške gore nas markacije vodijo na Macesje in čez Ostrv do

Jelendol

Naselje se je do leta 1955 imenovalo Puterhof (tudi Putrhof). Velika gozdna območja so od konca devetnajstega stoletja do druge svetovne vojne pripadala družini Born. Pod Košuto so bili zgrajeni za tisti čas zelo napredni objekti, med drugim električna centrala z dvema generatorjema, ki je razsvetljevala gradič sv. Katarine in industrijske žage v bližini. Zgradili so tudi gozdno železnico iz Jelendola v Medvodje in gravitacijski žičnici. Vse to je zelo olajšalo prevoz hlodovine na žago. Železnico so uporabljali še po drugi svetovni vojni, le da so enosmerni električni tok zamenjale dizelske lokomotive. Območje je bilo za časa Bornov znano tudi kot lovišče jelenjadi in kozorogov. Visoka ograja je segala vse do glavnega grebena Košute!

Košutnikovega turna. Precej bolj pestra je v zadnjih letih postala "ponudba" na severni strani tega območja, saj so na Cjajnik (PP 5) in Košutnikov turn (PP 4) zgradili zahtevni zavarovani plezalni poti. Slednjo s sosednjim stolpom povezuje viseči most.

Vsaj dve grapi in en žleb velja omeniti, ki so lažje kot v kopnem preplezljivi v dobrih snežnih razmerah. Prva je Cjajnikova Vzhodna grapa, ki pripelje na škrbino med njim in Užnikom, 2079 m, zahodnim vrhom Macesja, druga je Vzhodna grapa Košutnikovega turna, tretji pa Pichsov žleb v Macesju. To so zimski plezalni vzponi, ki se jih lotimo le s primerno opremo, manj izurjenim pa priporočamo spremstvo gorskega vodnika. To velja tudi za zadnji del glavnega grebena Košute, saj je tura preko Gamsov in Obličev do Tolste Košute (ali obratno) zelo zahtevna. Čaka nas izpostavljeno grebensko plezanje najmanj druge težavnostne stopnje.

Tolsta Košuta nad Spodnjo in Zgornjo Dolgo njivo nima markacij, a je na nekdanj brezpotni gori vsako leto več sledi. Do Orlovega sedla pripelje tudi zelo zanimiva označena pot čez Meli na severni strani, ki jo vzdržuje Slovensko planinsko društvo iz Celovca.

Še beseda o tem, kako se je končala zgodba iz uvoda. Uničene gamaše so mi v trgovini zamenjali. Zastonj. Menda si stalne stranke včasih zaslužijo tudi to. Res pa je, da od takrat še malo bolj pazim na padajoče kamenje. Očitno ga tudi gamaše ne ljubijo preveč ...

INFORMACIJE

Dostop: Gorenjsko avtocesto zapustimo na izvozu Podtabor in se po hitri cesti odpeljemo proti Ljubelju. Če si za izhodišče izberemo katero od planin na južni strani Košute, cesto proti Ljubelju zapustimo na izvozu Tržič in se skozi mesto zapeljemo v vas Čadovlje in skozi Dovžanovo sotesko v Jelendol. Če smo namenjeni na planino Kofce, pri Putrhofu zavijemo levo na strmo makadamsko cesto ob potoku Dolžanka, sicer pa nadaljujemo naravnost po dolini ob Tržiški Bistrici do Medvodja in levo gor ob potoku Košutniku do izhodišča pod planino Spodnjo Dolgo njivo. Izhodišče za Dom na Kofcah je tudi pod domačijo Matizovec. V tem primeru glavno ljubeljsko cesto zapustimo na izvozu Podljubelj in se po lokalni cesti ob Gebnovem potoku dvignemo do Matizovca.

Za planino Korošico in Veliki vrh ter Košutico je izhodišče še višje ob ljubeljski cesti, in sicer pri nekdanjem koncentracijskem taborišču.

Planinske kočice in planšarije: Dom na Kofcah, 1488 m, stalno odprt julija in avgusta, ostale mesece ob sobotah, nedeljah in praznikih, mobilni telefon 041 234 638; planšarija na planini Korošica, 1554 m, odprta od sredine junija do

sredine septembra, mobilni telefon 041 691 033, 041 751 201; planšarija na planini Spodnja Dolga njiva, 1400 m, odprta od sredine junija do konca septembra, mobilni telefon 041 469 570, 031 280 750; planšarija na planini Pungrat, 1450 m, odprta od sredine junija do konca septembra, mobilni telefon 041 900 581, 050 633 090; Taborniški dom na planini Šija, 1523 m, odprt od začetka junija do konca septembra, mobilni telefon 041 469 570, 041 915 700, 031 280 890; planšarska kočica na planini Šija, 1523 m, odprta od začetka junija do konca septembra, mobilni telefon 031 604 966, 041 652 590.

Literatura: Klemen Janša: Karavanke. PZS, 2010; Irena Mušič in Vladimir Habjan: Karavanke. Sidarta, 2007; Vladimir Habjan in Irena Mušič: Tržič. PZS, 2006; Andrej Mašera: 55 zavarovanih plezalnih poti. Sidarta, 2011; Andrej Stritar: 111 izletov v slovenskih gorah. Sidarta, 2006; Stanko Klinar: 55 krat Karavanke. PZS, 2005. Vodnikov za to območje je veliko.

Zemljevidi: Storžič in Košuta, PZS, 1 : 25.000; Karavanke, PZS, 1 : 50.000; Kamniško-Savinjske Alpe, PZS, 1 : 50.000; Gorenjska, Kartografija, 1 : 40.000.

Razčlenjena severna stena Velikega vrha s Hajnževega sedla Foto: Vladimir Habjan

Na vrh, ki ima v slovenskih gorah okoli sedemdeset soimenjakov, se lahko povzpemo po markirani poti od Doma na Kofcah, s planine Pungrat čez Škrbino in Kladivo ali pa izberemo zavarovano plezalno pot s Hajnževega sedla. Plezalno pot je med

obema vojnama uredilo Slovensko planinsko društvo, Tržičani pa so jo v osemdesetih letih temeljito obnovili. Jugo-vzhodni podaljšek Velikega vrha preko Zajmenovih peči seže do ljubeljske ceste in se na nasprotni strani nadaljuje v strmali Begunjščice.

Zahtevnost: Zelo zahtevna označena plezalna pot (PP 2).

Oprema: Običajna visokogorska oprema, čelada in samovarovalni komplet.

Nadmorska višina: 2088 m

Višina izhodišča: 930 m

Višinska razlika: 1150 m

Izhodišče: Parkirišče pri nekdanjem koncentracijskem taborišču. WGS84: 46,4298, 14,2689

Gorenjsko avtocesto zapustimo na izvozu Podtabor in se po hitri cesti mimo Tržiča odpeljemo proti Ljubelju. Parkiramo nad zadnjim krajšim predorom.

Koči: Planšarija na planini Korošica, 1554 m, mobilni telefon 041 691 033, 041 751 201; Dom na Kofcah, 1488 m, mobilni telefon 041 234 638.

Časi: Izhodišče–planina Korošica–Hajnževo sedlo 2.30 h
Hajnževo sedlo–Veliki vrh 1 h
Sestop 2 h

Skupaj 5–6 h

Sezona: Kopni letni časi.

Vodniki: Klemen Janša: Karavanke. PZS, 2010; Vladimir Habjan in Irena Mušič: Tržič. PZS, 2006; Vladimir Habjan in Irena Mušič: Karavanke. Sidarta, 2007; Andrej Mašera: 55 zavarovanih plezalnih poti. Sidarta, 2011; Stanko Klinar: 55 krat Karavanke. PZS, 2005.

Košutnikov turn, 2133 m

Košutnikov turn je najvišji vrh v grebenu Košute, a mu to ne pomaga kaj dosti, da bi bil prevladujoč v svoji skupini. Predvsem se mu uspe dobro skriti pogledom z Gorenjske ravnine, saj ga skoraj od povsod zakriva južni sosed Storžič onkraj doline Tržiške Bistrice. Povsem drugačen je videti, če ga pogledamo s strani, recimo z Macesja ali s Tolste Košute. Njegov največji adut pa je severna stena. Visoka je "samo" 400 metrov,

vendar premore čvrsto skalo, zato med stenami karavanških vrhov za mnoge plezalce kotira najvišje. S severne strani vodi na greben zelo zahtevna plezalna pot ÖTK, Vzhodne grape pa v kopnem ne kaže priporočiti. Na južni strani imamo na voljo dve poti, ki ju bomo povezali v prijetno krožno turo.

Zahtevnost: Zahtevna označena pot. Čeprav so prisojna pobočja zložnejša od severnih

prepadov, moramo biti na poti zelo previdni, predvsem v mokrem ali v zmrzali.

Oprema: Običajna visokogorska oprema, priporočljiva čelada.

Nadmorska višina: 2133 m

Višina izhodišča: 1270 m

Višinska razlika: 860 m

Izhodišče: Parkirišče pri manjšem kamnolomu pod planino Spodnja Dolga njiva. WGS84: 46,4346, 14,4082

Do sem se pripeljemo iz Tržiča skozi Dovžanovo sotesko do

Jelendola, od tam pa nadaljujemo po makadamu do Medvodja. Na razpotju pri nekdanji stražarnici (sedaj zavetišče Jelenov kot) zavijemo levo in se ob potoku Košutniku pripeljemo do nekdanje domačije Košutnik, kjer zavijemo desno. Do parkirišča ni daleč.

Koča: Planšarija na planini Spodnja Dolga njiva, 1400 m, mobilni telefon 041 469 570, 031 280 750.

Časi: Izhodišče–planina Spodnja Dolga njiva 30 min
Planina Spodnja Dolga njiva–Košutnikov turn 2.30 h

Košutnikov turn–planina Zgornja Dolga njiva 2 h

Planina Zgornja Dolga njiva–izhodišče 30 min

Skupaj 5.30–6 h

Sezona: Kopni letni časi.

Vodniki: Klemen Janša: Karavanke. PZS, 2010; Vladimir Habjan in Irena Mušič: Tržič. PZS, 2006; Vladimir Habjan in Irena Mušič: Karavanke. Sidarta, 2007; Andrej Stritar: 111 izletov v slovenskih gorah. Sidarta, 2006; Željko Kozinc: Lep dan kliče 4. Modrijan, 2007.

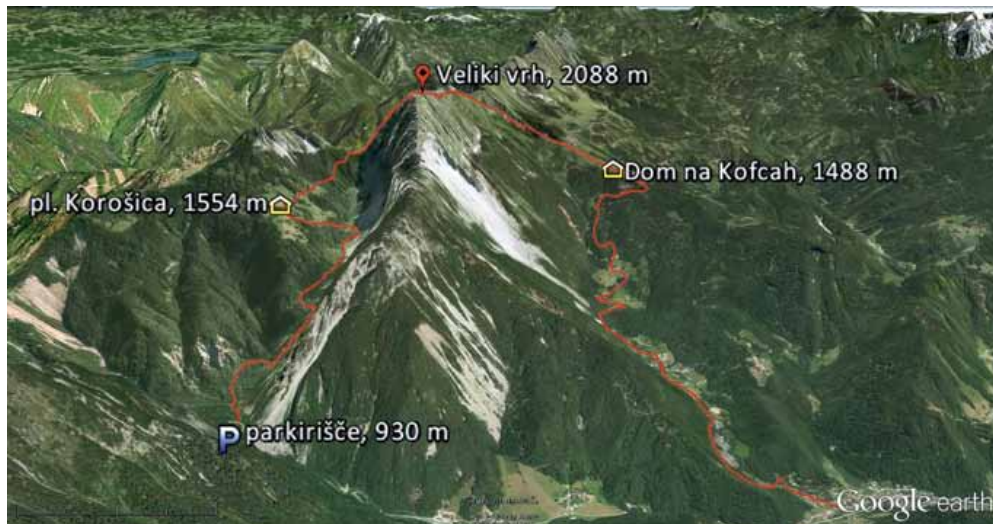

Košutnikov turn se dviga najvišje v Košuti. Foto: Janez Jarc

Zemljevidi: Storžič in Košuta, PZS, 1 : 25.000; Karavanke, PZS, 1 : 50.000; Gorenjska, Kartografija, 1 : 40.000.

Vzpon: Z izhodišča sestopimo ob glavni cesti do velikega ovinka, kjer nas kažipot za Korošico usmeri levo na gozdno cesto. Nekaj časa hodimo skoraj po ravnem, po prečkanju zadnje od treh grap se začnemo vzpenjati. S serpentine ceste, po kateri vodijo živino na planino, se nam odprejo pogledi proti goram nad Ljubeljem z nekdanjim mejnim prehodom in cerkvijo sv. Ane. Nekaj časa hodimo po bolj prijetni pešpoti tik nad glavno grapo, po kateri običajno teče potok z nekaj slapovi. Višje se obrnemo na sever in dosežemo planino Korošico s pastirsko kočo, 1554 m. Do Hajnževega sedla, 1701 m, hodimo sprva čez travnike vzhodnega dela planine, nato po stezi skozi rušje kmalu pogledamo na koroško stran. Mejno sedlo je pomembno križišče planinskih poti: levo

zavijemo na Košutico, naravnost navzdol k domačiji Hajnž, desno se odcepi zavarovana pot na Veliki vrh. Nadaljevanje je na začetku ravno, nato pa se dobesedno zaletimo v "zid". S pomočjo varoval preplezamo vznožno grapo, nato zavijemo levo na polico, nad njo pa se spet vrnemo v grapo. Široka polica nas v nadaljevanju pripelje

do strmega žleba, kjer nam spet pomagajo varovala. Nad žlebom smo kmalu v lažjem, a krušljivem svetu, kjer le še sem in tja primemo za skalo. Bližje vrhu smo, lažja je pot. Pogled ob dobri vidljivosti splava po grebenu Košute tja daleč proti vzhodu.

Sestop: Sestopimo po isti poti. Pod plezalnim delom poti se lahko ognemo planini

Korošica tako, da pod stenami sledimo dobro vidni stezi čez melišča in v travnati kotanji dosežemo markirano pot, po kateri smo se povzpeli. Komur se plezalna pot v sestopu zdi prezahtevna, lahko sestopi do Doma na Kofcah, 1488 m, in naprej v dolino.

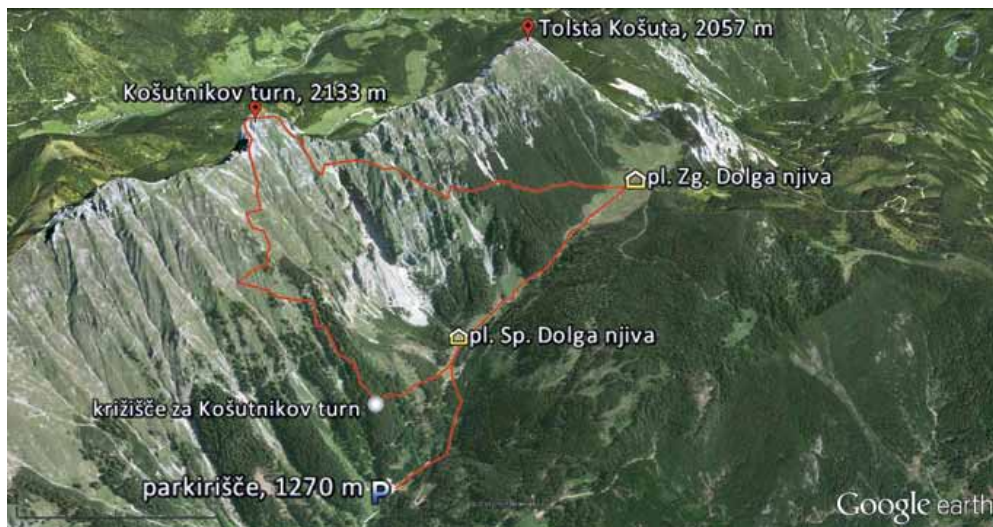
Gorazd Gorišek

Košutnikov turn, 2133 m

Zemljevidi: Storžič in Košuta, PZS, 1 : 25.000; Karavanke, PZS, 1 : 50.000; Gorenjska, Kartografija, 1 : 40.000.

Vzpon: S parkirišča stopimo na kolovoz, ki nas pripelje na zahodni rob planine Spodnja Dolga njiva. Ko prestopimo pašno ograjo, smo kmalu na razpotju, kjer zavijemo levo na prečno pot proti Kofcam. V gozdu pridemo do novega razpotja. Zavijemo na desno proti Košutnikovemu turnu (oznaka). Strmina ne pojenja vse do vrha. Sprva hodimo v okljukih skozi gozd, višje na planem nam za hrbtom dela družbo Storžič s svojimi sosedi. Na travnatem grebenu moramo biti pozorni, da po pomoti ne sledimo neoznačeni poti proti zahodu pod vrhove Macesja in zavijemo ostro desno. Pot spretno vijuga po južnih pobočjih Ostrvi zahodno od Košutnikovega turna in nas pripelje na glavni greben. Levo v bližini, kamor vodi pot proti Macesju, Kladivu in Velikemu vrhu, je izstop zavarovane plezalne poti

iz severne stene, mi pa gremo desno navzgor, preplezamo krajšo stopnjo in se dvignemo do križa na vrhu.

Sestop: Sestopimo lahko po isti poti, bolj priporočljivo pa je, da se vrnemo po vzhodni, ki je nekoliko zložnejša in vodi prek številnih grap, ki se spuščajo z divjih Gamsov proti Dolgi njivi.

Začetni del sestopa po travnatem pobočju nas pot vodi mimo izstopa Vzhodne grape, nato pa steza zavije proti vzhodu (pod nami je prepaden svet). Ob lepih pogledih na osrednjo verigo Grintovcev sestopamo proti Zgornji Dolgi njivi, ki jo dosežemo skozi rušje, v katerega nas povabijo markacije. Na

travnih planine zavijemo ostro desno in po kolovozu sestopimo do planšarije in naprej do izhodišča. Če komu razdrt kolovoz ni preveč všeč, lahko do parkirišča sestopi malo po svoje ob živahnem potoku Košutniku lučaj desno od poti.

Gorazd Gorišek

To grebensko popotovanje je primerljivo s prečenjem od Golice do Stola, vendar je zahtevnejše in se tudi dosledno drži grebena, čeprav izpusti nekaj grebenschkih izboklin, na katere pa se lahko z markirane poti povzpemo brez večjih težav. V tokratnem opisu bomo izpustili le brezpotni del med Vzhodno škrbino Košutnikovega turna in Tolsto Košuto. Komur je tura predolga, jo lahko razdeli na dva dela: Veliki vrh–Kladivo–Škrbina (5–6 h) in Škrbina–Tegoška gora–Macesje–Košutnikov turn (7–8 h). Za izhodišče so lahko: domačija Matizovec, Dolina pod Domom na Kofcah, planina Pungrat ..., mi pa bomo začeli pod planino Spodnja Dolga njiva. Greben bomo prehodili od vzhoda proti zahodu. Tako bomo z najtežjimi deli grebena (prag pod Ostrvjo, prečenje Macesja, pot s Škrbine na Kladivo) opravili med vzponom in večinomoma v prvem delu ture, med prečenjem pa bomo lahko občudovali Julijske Alpe in Visoke Ture.

Zahtevnost: Zahtevna označena pot. Pot je dolga in na zahtevnejših mestih zavarovana. Dobra kondicija in dolg dan sta predpogoja za uspešno

izvedbo ture. Na strmih travah moramo biti previdni predvsem v mokrem ali zmrzali. Na turo se odpravimo le v stabilnem vremenu, saj so nevihte na grebenih z varovali nevarne.

Oprema: Običajna pohodniška oprema, priporočljiva čelada. Zaradi dolžine ture opozarjam na zadostno količino tekočine v nahrbtniku, ki bo sicer na voljo šele pod večer na planinah.

Nadmorska višina: 2133 m (najvišja točka poti)

Višina izhodišča: 1270 m

Višinska razlika: 1700 m (približen seštevek vseh vzponov)

Izhodišče: Parkirišče pri manjšem kamnolomu pod planino Spodnja Dolga njiva. WGS84: 46,4346, 14,4082

Do sem se pripeljemo iz Tržiča skozi Dovžanovo sotesko do Jelendola, od tam pa nadaljujemo po makadamu do Medvodja. Na razpotju pri nekdanji stražarnici (sedaj zavetišče Jelenov kot) zavijemo levo in se ob potoku Košutniku pripeljemo do nekdanje domačije Košutnik, kjer zavijemo desno. Do parkirišča ni daleč.

Koče: Planšarija na planini Spodnja Dolga njiva, 1400 m, mobilni telefon 041 469 570, 031 280 750; Dom na Kofcah, 1488 mobilni telefon 041 234 638;

planšarija na planini Pungrat, 1450 m, mobilni telefon 041 900 581, 050 633 090.

Časi: Izhodišče–planina Zgornja Dolga njiva–Košutnikov turn (vzhodna pot) 3 h

Košutnikov turn–Macesje 1 h

Macesje–Tegoška gora–

Škrbina 3 h

Škrbina–Kladivo–Veliki vrh 2 h

Veliki vrh–planina Šija 1 h

Planina Šija–planina Spodnja

Dolga njiva–izhodišče 3 h

Skupaj 12–14 h

Sezona: Kopni letni časi.

Vodniki: Stanko Klinar: Karavanke. PZS, 1997; Klemen Janša: Karavanke. PZS, 2010; Vladimir Habjan in Irena Mušič: Karavanke. Sidarta, 2007; Andrej Stritar: 111 izletov v slovenskih gorah. Sidarta, 2006.

Zemljevidi: Storžič in Košuta, PZS, 1 : 25.000; Karavanke, PZS, 1 : 50.000; Gorenjska, Kartografija, 1 : 40.000.

Opis: S parkirišča stopimo na kolovoz, ki nas pripelje na zahodni rob planine Spodnja Dolga njiva. Ko prestopimo pašno ograjo, smo kmalu na razpotju. Izbiramo lahko med zahodno in vzhodno potjo na Košutnikov turn. Priporočam slednjo, zložnejšo, pa tudi dela med vrhom Turna in Zahodno škrbino nam ne bo treba prehoditi dvakrat. Mimo planšarije se povzpemo

na Zgornjo Dolgo njivo, kjer zavijemo ostro levo in se skozi rušje, nato pa preko številnih grap in mimo izstopa Vzhodne grape povzpemo na vrh. Od križa sestopimo v Zahodno škrbino, nato pa se čez strm prag povzpemo na Ostrv (Zadnja Košuta), 2104 m. Nanjo (Ostrv je ženskega spola) splezamo s pomočjo varoval. Sledi prečenje na glavni vrh Macesja, ki je le devet metrov nižji od Košutnikovega turna (po avstrijskih meritvah zgolj meter). Svet je robot. Vse polno je naravnih oken, rogljev, stolpičev, grap, ki se spuščajo z grebena ... Prek Perilnika, 2022 m, se bližamo Užniku, 2079 m, na koroški strani pa nas spremlja še drzni Cjajnik, 1960 m. Za Užnikom se greben malo unese. Še vedno je strmo, a tako divje ne več. Sestopimo na Škrbino Hude jame (Užnikovo sedlo), 1945 m, nato pa se za skoraj enako višino dvignemo na glavni, vzhodni vrh razpotegnjene Tegoške gore, 2045 m. Z nje se najprej nekoliko spustimo, potem pa prečimo pod Klado, 1956 m, Pišenco, 1999 m, in Pungratom, 2025 m, ter strmo sestopimo na Škrbino, 1869 m. V primeru poslabšanja vremena ali kakšne druge neprijetnosti lahko sestopimo po markirani

Pogled z Užnika preko razgibanega grebena seže vse do Triglava. Foto: Gorazd Gorišek

Ostenje Velikega vrha s planine Korošica Foto: Oskar Karel Dolenc

poti na planino Pungrat in se z nje vrnemo do izhodišča. S Škrbine se čez trave pod Vetrnikom, v nadaljevanju pa skozi rušje povzpemo na greben in ob pogledih v prepade severne stene s pomočjo nekaj varoval dosežemo Kladio, 2094 m.

Mimo Malega Kladiva ali čezenj prečimo na Kofce goro, 1967 m, in se čez "najmanjši" slovenski dvatisočak Toplar, 2000 m, dvignemo na zadnji, Veliki vrh, 2088 m. Pred Velikim vrhom lahko že sestopimo po označeni poti po južnem hrbtu

Kofce gore, sicer pa gremo po poti, ki se proti Kofcam odcepi vzhodno od Toplarja. Že pred domom na Kofcah lahko zavijemo levo in sestopimo na planino Šija po Kačji poti. S tem odrežemo kar velik ovinek in si prihranimo nekaj časa. Sledi še

dolga pot do izhodišča po spodnjem delu Košute, vendar je v poletni sezoni ob poti kar nekaj planin (Šija, Pungrat, Tegošče in Dolga njiva), na katerih se lahko okrepcamo.

Gorazd Gorišek

Tolsta Košuta je najvzhodnejši dvatisočak v grebenu Košute, ki na sever in vzhod prepada v strmih stenah, južna pobočja pa so, četudi ne brez

strmih mest, pohlnevnejša. Ime gore je koroško, saj nad Selami kaže svojo "debelušasto" steno. Na Tolsto Košuto ni speljana markirana pot, vendar

je nekaj brezpotno goro najprej "pohodila" graničarska pot, ki ji sedaj lahko sledimo brez večjih težav. Na Orlovsko sedlo, 1680 m, jugovzhodno

pod vrhom pripelje zelo zanimiva pot s koroške strani, pot čez Meli, in sicer s sedla Šajda. Greben, ki Tolsto Košuto veže s Košutnikovim turnom, je zelo zahteven in terja plezanje tudi druge težavnostne stopnje. Za neizkušenega je nujno varovanje in/ali spremstvo gorskega vodnika.

Travnata pobočja Tolste Košute, kot jih vidimo s kote 1688 m. Foto: Gorazd Gorišek

Zahtevnost: Zahtevna neoznačena pot. V mokrem ali zmrzali obstaja nevarnost zdrsa na strmih travah.

Oprema: Običajna visokogorska oprema, priporočljiva čelada.

Nadmorska višina: 2057 m

Višina izhodišča: 1270 m

Višinska razlika: 790 m

Izhodišče: Parkirišče pri manjšem kamnolomu pod planino Spodnja Dolga njiva. WGS84: 46,4346, 14,4082
Do sem se pripeljemo iz Tržiča skozi Dovžanovo sotesko do Jelendola, od tam pa nadaljujemo po makadamu do Medvodja. Na razpotju pri nekdanji stražarnici (sedaj zavetišče

Cima Carega, 2259 m, po poti čez Bocchetto dei Fondi

IT

Carega/Piccole Dolomiti

To je najlažji pristop na Cimo Carego od severovzhoda. Čez ostenje se vzpnemo po ne preveč zahtevni grapi, nato pa pod glavnim grebenom po

vojaški stezi (police) udobno dosežemo vršni del. V območju grebena je nekaj lepših prizorov, glavni razgledi pa nas čakajo šele na vrhu.

Zahtevnost: Zahtevna označena pot. Na poti okoli Cime Mosca je nekaj mest zavarovanih z jeklenicami, zgornji del grape je dovolj strm, da je v slabih

razmerah potrebna dodatna previdnost.

Oprema: Osnovna visokogorska oprema.

Nadmorska višina: 2259 m

Višina izhodišča: 1456 m

Višinska razlika: 850 m

Izhodišče: Prelaz Passo di Campogrosso. WGS84: 45,7285, 11,1723

Do sem se pripeljemo po avtocesti Ljubljana–Nova Gorica–Videm–Vicenza, izberemo izvoz za Montécchio, se skozi Valdagno pripeljemo v Recoarco Terme in od tu zapeljemo na prelaz.

Koči: Rifugio Mario Fraccaroli, 2239 m, telefon 0039 045 705 00 33; Rifugio di Campogrosso, 1456 m, telefon 0039 0445 750 30, 0039 0445 192 04 68.

Časi: Passo di Campogrosso–vstop v grapo 45 min

Grapa–glavni greben 1.30 h

Okrog Cime Mosca–vrh 1 h

Sestop 2.30 h

Skupaj 6 h

Vrh je še daleč. Cima Carega s škrbine Bocchetta dei Fondi. Foto: Vid Pogačnik

Jelenov kot), zavijemo levo in se ob potoku Košutniku pripe-
ljemo do nekdanje domačije
Košutnik, kjer zavijemo desno.
Do parkirišča ni daleč.

Koča: Planšarija na planini
Spodnja Dolga njiva,
1400 m, mobilni telefon 041
469 570, 031 280 750.

Časi: Izhodišče–planina
Spodnja Dolga njiva 30 min
Planina Spodnja Dolga njiva–
Orlovsko sedlo 30 min
Orlovsko sedlo–Tolsta Košuta
1.30 h

Sestop 2 h

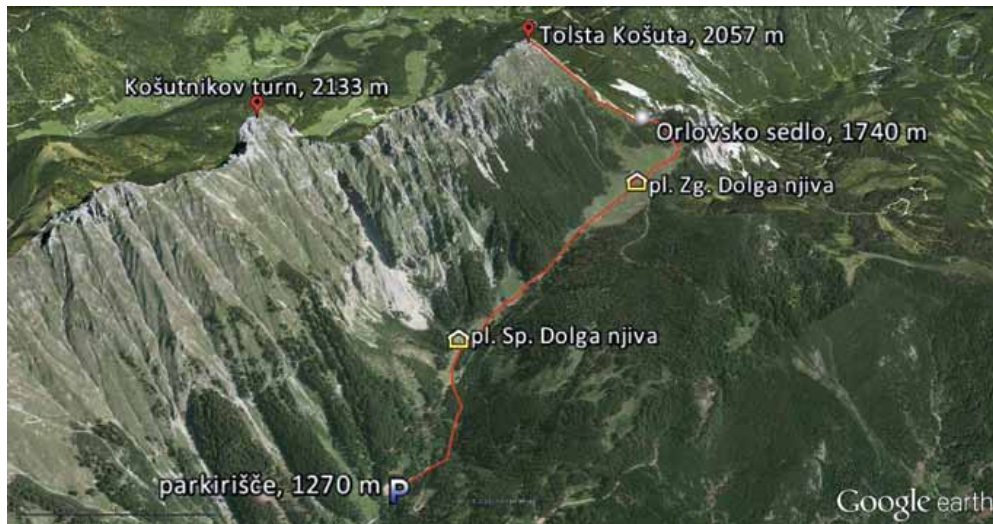
Skupaj 5 h

Sezona: Kopni letni časi.

Vodniki: Klemen Janša: Karavan-
ke. PZS, 2010; Vladimir Habjan
in Irena Mušič: Karavanke.

Sidarta, 2007; Andrej Stritar:
111 izletov v slovenskih gorah.
Sidarta, 2006; Jelena Justin:
Pozdravljene, gore I. Gorenjski
glas, 2011.

Zemljevidi: Storžič in Košuta,
PZS, 1 : 25.000; Karavanke, PZS,
1 : 50.000; Gorenjska, Kartogra-
fija, 1 : 40.000.

Vzpon: S parkirišča stopimo
na kolovoz, ki nas pripelje na
zahodni rob planine Spodnja
Dolga njiva. Ko prestopimo
pašno ograjo, smo kmalu
pri planšariji. Povzpnejo se
zgornje planine (levo odcep
vzhodne poti na Košutnikov
turn) in nadaljujemo naravnost
čez pašnike do državne meje.
Poiščemo prehod v levo in

skozi zaplate rušja dosežemo
Orlovsko sedlo (desno pot čez
Meli). V nadaljevanju se vzpe-
njamo ob mejnih kamnih po
travnatem robu. Ko dosežemo
zahtevnejši skalni del, pod njim
prečimo rahlo proti levi in se po
skrotastem pobočju povzpne-
mo na vzhodni vrh. Če želimo,
se lahko po grebenu proti
zahodu spustimo v škrbino z

naravnim oknom in na drugi
strani dvignemo na malenkost
nižji zahodni vrh.

Sestop: Sestopimo po isti poti.
Pod planino Spodnja Dolga
njiva se lahko na izhodišče
spustimo ob živahnem potoku
Košutniku.

Gorazd Gorišek

Cima Carega, 2259 m, po poti čez Bocchetto dei Fondi

IT Carega/Piccole
Dolomiti

Sezona: V kopnih delih sezone
ali tudi pozno spomladi, če v
grapi ni preveč snega. Dobrim
smučarjem grapa lahko nudi
tudi možnost turnega smuka.

Zemljevid: Monti Lessini -
Gruppo della Carega - Recoaro
Terme, Kompass 100, 1 : 50.000.

Vzpon: S prelaza Passo di
Campogrosso, 1456 m, gremo
po markirani poti čez travnike
in skozi visokogorski gozd proti
jugozahodu. Najprej prečkamo
pobočja stranskega grebena,
ki se s sedla Campogrosso
dviga proti skupnici Guglie del
Fumante. Ko pot doseže seve-
rovzhodna pobočja glavne-
ga masiva, jih začnemo skoraj
vodoravno prečkati v desno.
Tik preden se pot povzpne
na manjšo škrbino naslednjega
stranskega grebenčka, pridemo
na razcep (desno ozebnik Vaio
dei Colori) in zavijemo levo
na lažjo pot čez Bocchetto dei
Fondi, 2084 m.
Vzpenjamo se v številnih
zavojih po desni strani široke

grape. Na levi strani grape so
še do poletja lepa snežišča
(kasneje pa melišča), ki omo-
gočajo hiter sestop po tej poti.
Tik preden grapa doseže glavni
greben, jo markirana pot prečka
v levo in se v zavojih po krajšem
skalnatem hrbtu povzpne
strmo gor in končno izstopi na
škrbini Bocchetta dei Fondi.

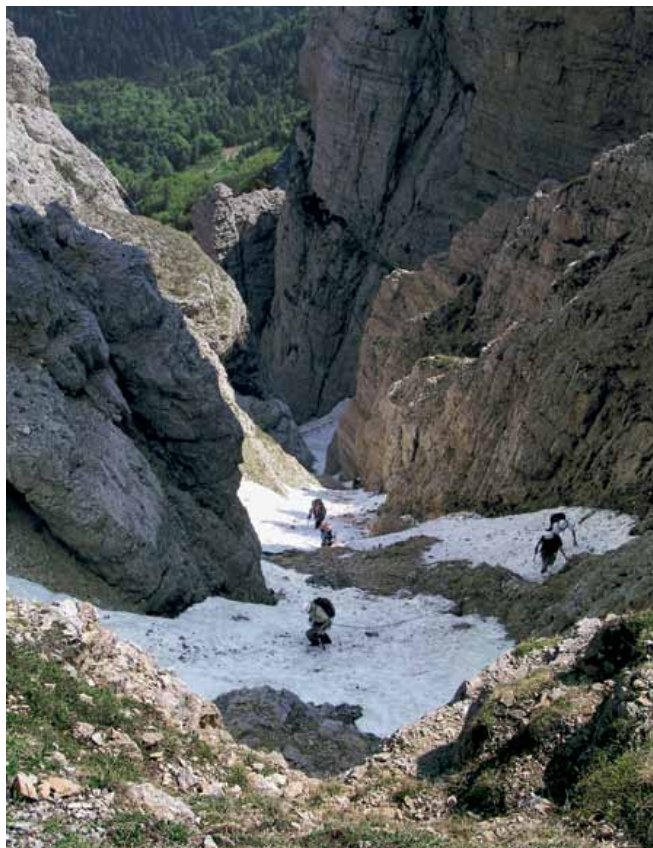
S škrbine nadaljujemo proti
zahodu. Dobra pot gre po
ozkih policah tik pod glavnim
grebenom (jeklenice na
nekaj mestih). Kasneje pot
prečka pobočja Cime Mosca
in doseže škrbino, na katero
izstopimo po ozebniku Colori.
Od tu (Bocchetta Mosca,
2029 m) na vrh Cime Carege

sledimo stezi (desno), ki nas
pripelje najprej h koči (na sedlu
levo tik pod vrhom) in nato na
sam vrh.

Sestop: Sestopimo po poti
vzpona.

Vid Pogačnik

Izstop iz ozebnika Vaio dei Colori Foto: Vid Pogačnik

To je dokaj priljubljen, a zahteven dostop na Cimo Carego po strmem severovzhodnem ozebniku. Smer je priporočljiva pozno spomladi, ko je ozebnik lepo zalit s snegom, ne smejo pa več groziti plazovi. Najprej nas čaka dolgo prečenje pobočij, nato ozebnik, končno pa se pridružimo običajnim pohodnikom in do vrha je le še kratek vzpon po udobnih stezah.

Zahtevnost: Plezalna smer s kratkim delom plezanja l. stopnje, 45°, 500 m.

Oprema: Osnovna visokogorska oprema, cepin, dereze, čelada. Varovanje z vrvjo ni nujno, je pa priporočljivo za manj vajene.

Nadmorska višina: 2259 m

Višina izhodišča: 1456 m

Višinska razlika: 900 m

Izhodišče: Prelaz Passo di Campogrosso. WGS84: 45,7285, 11,1723

Do sem se pripeljemo po avtocesti Ljubljana–Nova

Gorica–Videm–Vicenza, izberemo izvoz za Montécchio, se skozi Valdagno pripeljemo v Recoarco Terme in od tu zapeljemo na prelaz.

Koči: Rifugio Mario Fraccaroli, 2239 m, telefon 0039 045 705 00 33; Rifugio di Campogrosso, 1456 m, telefon 0039 0445 750 30, 0039 0445 192 04 68.

Časi: Passo di Campogrosso–vstop v ozebnik 1 h
Ozebnik Vaio dei Colori–izstop 2 h

Izstop–vrh 30 min

Sestop 2.30 h

Skupaj 6 h

Sezona: Vzpon bo najprijetnejši spomladi (na primer maja), ko je v ozebniku še sneg, a ta mora biti uležan in ne sme groziti večja odjuga.

Zemljevid: Monti Lessini - Gruppo della Carega - Recoarco Terme, Kompass 100, 1 : 50.000.

Vzpon: S prelaza Passo di Campogrosso, 1456 m, gremo po markirani poti čez travnike in skozi visokogorski gozd proti jugozahodu. Najprej prečkamo

Monte Pasubio/Cima Palon, 2235 m, po cesti Strada delle Gallerie

Znameniti stolp na cesti (poti) Strada delle Gallerie Foto: Vid Pogačnik

Le zakaj podrobno opisovati turo po gorski cesti? Preprosto zato, ker je tako izjemna! Ta vojaška cesta, prava mojstrovina italijanskega inženirstva, je široka dva metra in v predorih prav toliko visoka. Zgrajena je bila zato, da so se italijanski vojaki v prvi svetovni vojni lahko vzpeli na vršno planoto in bili skriti pred obstreljevanjem z nasprotnikove strani. Na cesti je 52 predorov in je zaradi strmine in izpostavljenosti prepovedana za gorsko kolesarjenje.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot.

Oprema: Osnovna visokogorska oprema, obvezno baterija.

Nadmorska višina: 2235 m

Višina izhodišča: 1058 m

Višinska razlika: 1200 m

Izhodišče: Prelaz Passo di Campiglia. WGS84: 45,7787, 11,2276

Prelaz leži malo nad prelazom Passo di Xomo. Passo di Xomo je dosegljiv po cesti tako iz

doline Valli di Pasubio kot iz Val d'Astico. V dolino Valli di Pasubio se pripeljemo po avtocesti Ljubljana–Nova Gorica–Videm–Vicenza, tu izberemo izvoz Est in zavijemo na drugo avtocesto, ki pelje proti severu do izvoza Thiene–Schio. Zavijemo na zahod in se skozi Schio pripeljemo v to dolino.

Koča: Rifugio Generale Achille Papa a Porte del Pasubio, 1929 m, telefon 0039 044 563 02 33.

Časi: Passo di Xomo–Passo di Campiglia 20 min

Passo di Campiglia–Porte di Pasubio 2.30 h

Porte di Pasubio–vrh 45 min

Sestop 2.45 h

Skupaj 6 ur

Sezona: Kopni letni časi. Pozimi tura ni priporočljiva, saj so predori lahko povsem zatrpani s snegom in zato neprehodni.

Zemljevid: Rovereto - Monte Pasubio, Kompass 101, 1 : 50.000.

pobočja stranskega grebena, ki se s sedla Campogrosso dviga proti skupinici Guglie del Fumante. Ko pot doseže severovzhodna pobočja glavne- ga masiva, jih začnemo skoraj vodoravno prečkati v desno. Tik preden se pot povzpne na manjšo škrbino naslednjega stranskega grebenčka, pridemo na razcep (levo pot čez Bocchetto dei Fondi), kjer nadaljujemo na škrbino in na drugi strani sestopimo skoraj 100 metrov (ne smemo se povzpeti po poti št. 8!). Sledi še krajše prečkanje proti zahodu, dokler ne pridemo v iztek široke grape na dnu ozebnika. Tu se opremimo z derezami in cepinom.

Ozebnik gre sprva naravnost navzgor in ni preveč strm. Po 100 metrih se razcepi, težji desni krak zavije pod vrh Cime Carege, 2259 m, a mi zavijemo v levi krak. Kmalu postane bolj strm in ožji, strmina doseže približno 40

stopinj. Kakih 200 metrov višje dosežemo ključno mesto smeri, nekaj metrov visok skok, ki je lahko že konec maja skalnat, ali pa poledenel ter težje preplezljiv. Namesto plezanja čezenj je bolje kakih 5 metrov nižje na desni strani poiskati prehod, opremljen z jeklenico. Z njeno pomočjo je

skok kmalu pod nami in lahko se vrnemo levo na sneg ali pa nadaljujemo po skalovju desno (še nekaj varoval). Še višje dosežemo najožje in najbolj strmo mesto ozebnika. Nad njim vidimo osončeni rob v glavnem grebenu Bocchetta Mosca, 2029 m. Po snegu nadaljujemo naprej, nato sledijo

lahki prehodi čez pečevje in že dosežemo škrbino. Nadaljevanje vzpona je lahko. Po dobrih poteh gremo do kočice in od nje smo v nekaj minutah na vrhu. **Sestop:** Sestopimo po poti čez Bocchetto dei Fondi.

Vid Pogačnik

Monte Pasubio/Cima Palon, 2235 m, po cesti Strada delle Gallerie

Vzpon: Začetek poti je na prelazu Passo di Campiglia, 1216 m, kjer je vstop na cesto tako pregrajen, da je prehod s kolesom nemogoč. Cesta pelje po južni strani grebena. Kar takoj gre v prve predore in postaja vedno bolj strma. Povsod so stene, skalnati stolpi in zelo strma travnata in ruševnata pobočja. Višje kot pelje cesta, bolj divjji so prizori. Na nekaj mestih pod zemljo imamo lahko občutek, da so stene predora tako tanke, da je zrak na obeh straneh ceste. Včasih to potrjujejo line v predorih, ki gledajo zdaj v eno, zdaj v drugo stran. Zanimiv je skalnati stolp, v katerem cesta naredi zavoj polnih 360 stopinj, nato pa pri vrhu stolpa izstopi na ozko polico, ki prepada na obe strani.

Ko pridobimo precej višine, začnemo prečkati pobočja pod vršiči Cinque Cime. Na sedlu na zahodni strani (Passo di Fontana d'Oro) se cesta prevale

na vršno planoto h koči Rifugio Papa. Markirana pot gre čez travnat greben še pred tem. Vzpona na vrh skoraj ni treba opisovati. S Porte di Pasubio, 1929 m, gredo proti najvišji točki tudi oskrbovalne ceste, mi pa se držimo markirane poti, ki gre naravnost navzgor. Pravzaprav

lahko hodimo kjer koli, vrh nad nami je dobro viden.

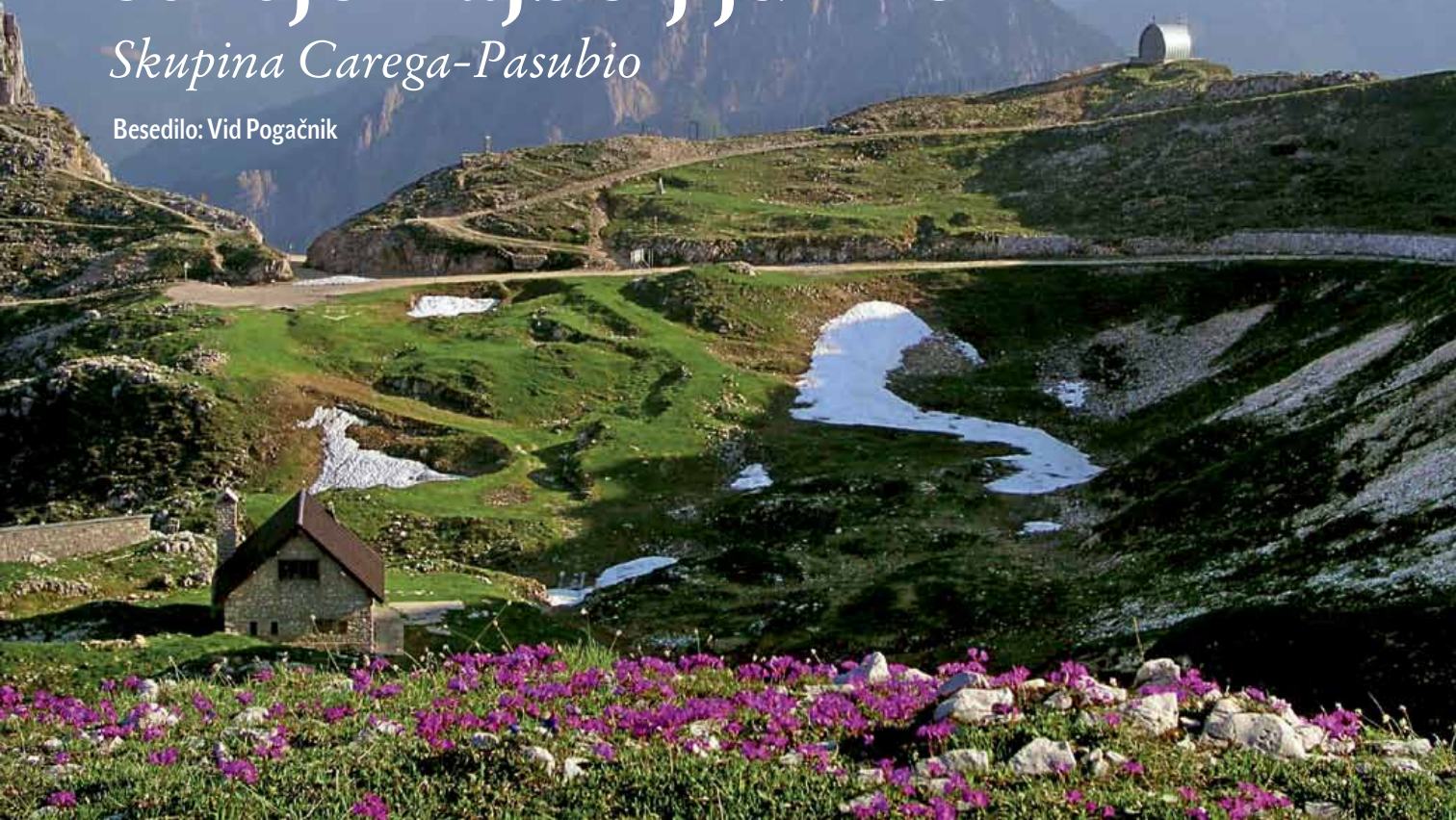
Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Vid Pogačnik

Kamor Vzhodne Alpe sežejo najbolj južno

Skupina Carega-Pasubio

Besedilo: Vid Pogačnik

Na južnem obrobju dolgega loka Alp so številne lepe gorske skupine, ki kljub skromnemu imenu Predalpe ponekod zrastejo precej čez dva tisoč metrov in imajo torej povsem visokogorski značaj. Nad Verono in Vincenzo se dvigujejo Prealpi Venete e Trentine. Opisal bom tri gorske skupine: Monti Lessini, Piccole Dolomiti in Pasubio. Kako so različne druga od druge! Tu blago nagnjeni, starosvetni pašniki Lesinije, malo severneje že divji stolpi Carege in Malih Dolomitov, še naprej pa razsežne, s krvjo prepojene visoke planote Pasubia in Col Santa. Vse to v dosegu izleta za konec tedna.

Starosvetna Lesinija

Nad Verono se začne dvigati razsežen gorski svet, ki na prvi pogled ni kaj posebnega. Na zemljevidu je videti kot velikanska školjka, saj se proti ravnini spuščajo številne doline, ki jih ločijo dolga slemena. A ko zapelješ navzgor, se ti pokrajina takoj prikupi. Hiše so zgrajene iz velikih plošč lepega belega kamna, celo najbolj skromne pastirske kočice pod slemeni so prava poezija v kamnu. Kdor se

malo pripravi za obisk Lesinije, bo zagotovo šel pogledat velikanski naravni most Ponte di Vejo, nemara slapove in tesni pod Molino, skalni park pri Camposilvanu ali prikupni kipec Madonne della Lobbia. Poučil se bo, da je območje naseljeno že od pradavnine, da pa je slika še bolj pisana, so poskrbeli Cimbri, nemško govoreče ljudstvo, ki je med 10. in 13. stoletjem poselilo nekatere predele teh hribov. Danes jih je nemara le še

Na vršni planoti Pasubia, v ozadju greben Sengio Alto Foto: Vid Pogačnik

slabih tisoč in njihov jezik je zelo trd oreh za jezikoslovce.

Mi pa smo seveda prišli v hribe, zato se bomo ozrli po kakem primernem cilju nad planinami. Kjer se razsežna, blago nagnjena planota dvigne v najvišje robove in nato prepadno prelomi v globoko in senčno Val Ronchi, je nekaj lahko dostopnih vrhov, ki so vsi po vrsti izredni razgledniki. Tak je Corno d'Aquillo, 1545 m, tik nad dolino Adiže, pa Monte Castelberto, 1751 m, in tudi Monte Sparavieri, 1797 m. Če prihajate tja gor pozimi, ne naredite take napake, kot sva jo midva. Sedla Fittanze sva se v pomanjkanju poštenega snega na Monte Castelberto odpravila peš. A že po pol ure sva prišla na cesto, ki je bila čudno lepo steptana. Potem so se od vzhoda pripodili številni tekači na smučeh in najina ušesa so postajala vedno bolj oslovska. Saj ne da ni lepo na takle vrh iti tudi peš, a vseeno – pozimi raje pojdite

Ponte di Vejo in slapovi Moline

K velikemu naravnemu mostu Ponte di Vejo sicer vodijo cestne oznake, a nekaj orientacijskih sposobnosti bo potrebnih, da od ceste proti Sv. Ani pridemo do gostišča, kjer parkiramo. Steze skozi park so nato dobro označene. Oglejmo si sam most, gremo pod njim in čezenj, v bližini pa so tudi jame, kjer so našli ostanke bivališč iz pradavnine.

Slapove Moline pa je lažje najti. Iz vasi v zahodnem delu Valpolicelle nas v park vodi krožna pot (pribl. 2 uri). Obiščemo nekaj lepih slapov, občudujemo korita, tolmune, nemara je tam še vedno velika gugalnica, ki te ponese k enemu od zasiganih slapov.

od smučišča San Giorgio na tekaških smučeh, poleti pa s kolesom. Peš pa si lahko ogledate številne lepe planine, kraške jame in čebelnjakom podobne skalnate tvorbe, kakršne so na primer pri Camposilvanu.

Cima Carega in Piccole Dolomiti

V vzhodnem delu se dva grebena vlečeta mimo Lesinije še naprej proti severu. Tam je skupina Monte Carege, v kateri so številni drzni, stolpasti vrhovi, zato ji domačini pravijo kar Piccole Dolomiti. "Careige" v jeziku Cimbrov pomeni vrh nad krnico, besedica "kar" je, očitno, celo predkeltskega izvora. Sama Cima Carega, 2259 m, je

Cimbri

Spominjam se, kako sva z Jasmino v nedeljskem dopoldnevu prišla v Lusérn, mestece na planoti Lavarone. Nekaj družin, oblečenih v pisane noše, je odhajalo od maše in govorili so čuden jezik. Ni bil nemški, italijanski pa sploh ne. Potem sva se poučila, da tam živi ena najmočnejših enklav Cimbrov.

Naravni most Ponte di Vejo

Foto: Vid Pogačnik

prav mogočna gora, na kateri se stikajo trije grebeni. Z juga, z Alpe di Campobrun, je po nekdanjih vojaških poteh prav lahko dostopna, proti severu in severovzhodu pa ima kar mogočno ostenje, čez katerega vodi nekaj poti in lažjih smeri. Najlepši pogled na skupino je prav s te strani, s sedla Passo di Campogrosso, 1456 m, od koder sva tudi naredila najboljšo turo v celotnem območju. Konec maja sva se povzpela po petsto metrov visokem ozebniku Vaio dei Colori na vršni greben, sesto-pila pa po eni od grap bolj vzhodno.

Slikovita je tudi bližnja okolica Cime Carege. V bližini je Guglie del Fumante (v jeziku Cimbrov "Fum-Bant" pomeni steno nad pašniki), 2072 m, skupina razbitih stolpov, v katerih so tudi težke plezalne smeri. S teh stolpov se glavni greben nato spusti na prelaz Passo di Campogrosso, ki ga prečka vijugasta gorska cesta,

nato pa se spet dvigne v kratko, a zelo lepo verigo stolpastih gora, ki sicer ne presežejo več višine 2000 metrov, so pa vse po vrsti privlačni cilji plezalcev.

Sengio di Sisilla, Baffelan, Tre Apostoli in Torre d'Emmele so več kot zgolj domači poligon plezalcev, kakršen je bil Gino Solda iz bližnjega Valdagna, najvišji Monte Cornetto, 1899 m, pa doseže tudi lepa steza. Po celotnem grebenu pelje drzna pot, imenovana Arroccamente. Narejena je bila med prvo svetovno vojno in skupaj z vzponom na Monte Cornetto predstavlja najlepšo planinsko turo v skupinici.

Poleg plezanja in normalnih vzponov pa skupina Carege ponuja še številne druge možnosti. Težka gorskokolesarska tura najvišji vrh celo prečka, pozimi in spomladi je območje privlačno za turno smuko, simpatično pa je tudi, da cesto čez prelaz Passo di

Monti Lessini - zasnežena vršna planota

Foto: Vid Pogačnik

Skupina Carege od severovzhoda s prelaza Passo di Campogrosso Foto: Vid Pogačnik

Campogrosso pozimi steptajo, ni pa takrat prevozna za avtomobile. Lahko si mislite, da se na njej na smučeh, saneh, pa tudi peš znajde vse, kar leze in gre. Nasprotno pa slikovita Strada del Re, ki pelje s prelaza Pian delle Fugazze na Passo di Campogrosso po vzhodni strani Cornetta, za javni promet ni odprta niti poleti, pa tudi pozimi ni steptana. In za konec naj omenim še en bolj oddaljen cilj izleta. To je Monte Zugna, vrh v dolgem grebenu, ki se s Cime Carege vleče prav do Rovereta. Do planinske kočice pripelje nekdanja vojaška cesta, nato je mimo zanimivih utrdb na vrh le še pol ure hoje. Nad Roveretom pa je obiska vredno tudi območje, kjer lahko vidimo na stotine okamnelih stopinj dinosavrov.

Skupina Pasubio-Col Santo

Če se iz naših krajev peljete v dolino Adiče ali k severni obali Gardskega jezera, kdaj zapeljite čez prelaz Passo Pian delle Fugazze, ki loči skupini Carege in Pasubia. Slikovita cesta povezuje Vicenzo z Roveretom. Nepozaben je prizor, ko se s prelaza spuščamo po dolini Vallarse in se tik

pred iztekom doline na levo odpre pogled na San Colombano! Bivališče puščavnikov so z neizmerno ljubkostjo v svoje zavetje vzele mogočne, prepadne stene nad potokom in k vhodu vodijo le v skalo vsekane stopnice.

Monte Pasubio, 2232 m, je ena tistih nesrečnih gora, ki jih je krvavo zaznamovala prva svetovna vojna. Tako kot na primer naša Batognica ali Kleiner Pal v Karnijskem grebenu je tudi Pasubio planotasta gora, le da je neprimerno večjih razsežnosti. In prav sredino planote je razdelila frontna črta. Tu italijanska kota, tam avstrijska kota, vmes nikogaršnje območje, za katerega je padlo več kot 13.000 mladih

mož. Danes, ko bi le kaj pomagalo, bojišči povezuje "Sentiero della Pace". Na tej poti si lahko ogledamo strelske jarke, utrdbne položaje in tudi del podzemnih labirintov, ki so služili minski vojni. Poleg obeležij na gori lahko obiščemo veliko kostnico, kjer počivajo ostanki italijanskih vojakov, nad prelazom Fugazze ob Strada del Re, ki pelje pod Monte Cornetto.

V gorniškem pogledu pa je širno območje Pasubia izredno privlačno. Mreža markiranih pohodnih poti je gosta, zaradi redke poseljenosti območja nekatere poti prihajajo zelo od daleč, nekatere po slikovitih dolinah, druge po razglednih

INFORMACIJE

Kako do izhodišča: Skupino Pasubio najlažje dosežemo po avtocesti Ljubljana–Nova Gorica–Videm–Vicenza, kjer za Passo di Campogrosso izberemo izvoz za Montécchio in se skozi Valdagno in Recoarco Terme pripeljemo na prelaz. V dolino Valli di Pasubio se pripeljemo po avtocesti Ljubljana–Nova Gorica–Videm–Vicenza, tu izberemo izvoz Est in zavijemo na drugo avtocesto, ki pelje proti severu do izvoza Thiene–Schio. Zavijemo na zahod in se skozi Schio pripeljemo v dolino. Lahko pa kot izhodišče izberemo Rovereto na vzhodni strani Gardskega jezera, kamor se pripeljemo po avtocesti Ljubljana–Nova Gorica–Videm–Vicenza–Verona, kjer izberemo izvoz na sever in se ob vsej dolžini jezera pripeljemo do Rovereta. Od tu ceste peljejo na vzhod proti Pasubiu in Cimi Carega.

Koče: Rifugio Mario Fraccaroli, 2239 m, telefon 0039 045 705 00 33; Rifugio di Campogrosso, 1456 m, telefon 0039 0445 750 30, 0039 0445 192 04 68; Rifugio Generale Achille Papa a Porte del Pasubio, 1929 m, telefon 0039 044 563 02 33.

Literatura: V slovenskem jeziku ni objav, je pa veliko opisov v tujih revijah in na spletu.

Zemljevida: Monti Lessini - Gruppo della Carega - Recoarco Terme, Kompass 100, 1 : 50.000; Rovereto - Monte Pasubio, Kompass 101, 1 : 50.000.

grebenih. Vojaške ceste sodijo med največje mojstrovine inženirstva in danes so k sreči zaprte za javni promet. Zato Pasubio sodi med najbolj privlačna gorskokolesarska območja. Neštete kombinacije krožnih tur vas iz globokih dolin pripeljejo na velike višine. Nemara najbolj veličastno kolesarsko turo naredimo, če se s prelaza Fugazze povzpne na vršno planoto po Cesti herojev (Strada degli Eroi), spustimo pa se na drugo stran po cesti Scarubbi, nato pa se čez Passo del Xomo vrnemo na južno stran masiva.

Obstaja pa še ena vojaška cesta, najdrznejša in najlepša med vsemi, ki pa je prezahtevna tudi za gorsko kolesarjenje (no, vsaj dovoljeno ni). To je Strada delle Gallerie, cesta, ki gre skozi 52 predorov. Med njimi so tudi taki, ki v skalnatem stolpu naredijo popolno spiralo in zgoraj nato izstopijo po ozki, vrtoglavi polički.

Kljub pretežno blagim oblikam s planote na več mestih padajo visoke

prepadne stene, v katerih je mnogo zahtevnih plezalnih smeri. Takšni sta na primer steni Soglio d'Uderle in Soglio Rosso.

Severna stran masiva je bolj blagih oblik in tam so razsežne, blago nagnjene planote z lepimi planinami. S te strani gredo na vršno planoto oziroma na Col Santo, ki je najpomembnejši vrh severnega dela masiva, tudi najlepši turnosmučarski pristopi.

Ožja skupina Pasubia se na severu sicer zaključuje na Passo della Borcola. Čezenj gre ozka gorska cestica iz Val d'Astico v Rovereto in tudi ta cesta je priljubljena pri gorskih kolesarjih. Širši masiv Pasubia pa se nadaljuje tudi onkraj sedla. Od Monte Maggio, zadnjega pomembnejšega vrha, se pobočja blago spuščajo proti severu na planoto Folgaria-Lavarone, proti vzhodu pa je še precej nižjega, a vseeno samotnega in divjega gorskega sveta, ki se z nešteti grapami in grebeni spušča v Val d'Astico.

Južno ostenje Monte Pasubia

Foto: Vid Pogačnik

Sedaj smo pa že precej daleč od Pasubia in končati moramo! A povsem na vzhodu k masivu sodi še eno lepo in tudi pogosto obiskano območje. To je Tonezza del Cimone – znamenita vas, ki je danes živahno turistično središče, med prvo svetovno vojno pa je bila tudi prav blizu frontne črte. Nad njo se dviguje lep skalnati vrh Spitz Tonezza, ki je čudovit razglednik in ga od Chiesette del Restelle po srednje zahtevni poti lahko dosežemo v pol ure. Južno od vasi se planotast pomol dvigne v vrh Monte Cimone, na katerem je bilo spet eno najhujših bojišč v prvi svetovni vojni.

Najbolj žalosten dogodek je bil sklepni akt minske vojne. Avstro-ogrske vojske strateško pomembnega vrha ni uspelo zavzeti na klasični način, so pa podenj izkopalni tunel, ga napolnili z ogromno količino eksploziva in vse skupaj vrgli v zrak. Menda je trajalo tri minute, da so na tla popadale vse skale, ki jih je vrglo v zrak. Nastal je ogromen krater in na gori je bilo na stotine mrtvih Italijanov. Spominska piramida na vrhu Monte Cimone je vidna že od daleč. ◉

Strada delle Gallerie pozimi

Če gremo na to – sicer lahko – turo pozimi, se nam lahko zgodi kaj podobnega, kot kažejo slike enega od pohodnikov na spletni strani www.summitpost.org. Zgodilo se mu je podobno kot tistim slovenskim upokojencem, ki so šli z vlakom na izlet "v neznano", ta pa se je končal točno na sredi bohinjkega predora, ki ga je zalila voda. Naš planinec je predore na Stradi delle Gallerie našel povsem zatrpane s snegom.

Ko glava misli, da ne more več, ima telo še rezervo

Pogovor z Nejcem Kuharjem

Besedilo: Sara Femec

Nejc Kuhar, tekmovalni turni smučar, je svojo pot v hribe začel zgodaj v otroštvu. Njegov oče je gorski vodnik in kmalu je tudi sam spoznal lepote gorskega sveta. Vendar je šel korak dlje. Zarezal je v ledino tekmovalnega turnega smučanja in okusil, kaj pomeni dati vse od sebe na višji nadmorski višini, ob nestabilnem vremenu in povišanem utripu srca. Uspelo mu je. Sad njegovega napora so številni odlični dosežki, ki jih dopolnjujejo še visoke uvrstitve v *vertical* kilometru.¹ Kot zanj narejeni so torej športi, ki zajemajo gorsko okolje in strme poti. Ob poti navzgor ga spremljata in podpirata družina in žena, ki razumejo in sprejemajo, čemu se je potrebno odpovedati. Ostaja realen in ve, da se od tega ne da preživeti. Če ne bo šlo, bo skrbno premislil o smiselnosti svojega športnega udejstvovanja. A iz njegovih oči sijeta neizmerno veselje in žar, ki nemalokrat spremeni tok prihodnosti v pravo smer.

Nejc Kuhar, tekmovalni turni smučar Foto: Iztok Cukjati

Na svoji spletni strani ste zapisali svoje sanje: "Uspeti v tem, česar sem se lotil." Torej živite svoje sanje?

Moram reči, da jih, trenutno. So naporne, kot vsake. Delam, kar sem si želel. Lahko bi bilo boljše in trudim se, da bi bilo. Uživam v tem, kar počnem, in upam, da bo dolgo trajalo.

Udeležujete se tekom v gorskem teku in turnem smučanju. Dosegli ste zavidljive uspehe. Kaj vas motivira in zaradi česa dosegate uspehe?

Moj prvotni šport je turno smučanje, poleti pa gorski teki, zdaj tudi disciplina *vertical* kilometer, ki poleti dopolni trening. Čez poletje si izberem štiri ali

pet tekom, da imam motivacijo za treninge. Za *vertical* kilometer, v katerem sem lansko leto dosegel največji uspeh, sem po mojem rojen. Pisan mi je na kožo, po konstituciji in vsem, kar sem delal in treniral do sedaj. V tujini je zelo uveljavljen, pri nas ga še nihče ne pozna. Za vsem stojijo leta in količina treninga. Tudi v *vertical* kilometru ne moraš biti rojen za to, brez treninga. Bilo je deset let načrtnega treninga, ampak takega, ki mi je ustrezal. S trenerjem za turno smučanje sodelujeva že deset let, vsa ta leta je bil trening na prvem oziroma drugem mestu.

S katerim trenerjem delate?

Že okoli deset let delam z Iztokom Cukjatiem, magistriral je na področju treninga vzdržljivega športa in treninga na višji nadmorski višini. Zdaj

sva že dober tim, pozna se. On ve, kaj mi manjka, jaz mu povem, kaj bi lahko še naredila. Sodelovanje je res obojestransko. V turnem smučanju pred mano v Sloveniji nihče ni bil na tem nivoju. Učiva se in kdaj dobiva kakšen nasvet iz tujine. Ko si enkrat na takem nivoju, pa vsi skrivajo znanje. On pomaga s svojim znanjem, ki ga je pridobil med študijem, jaz pa s svojimi občutki, in ko vidim, kje mi kaj manjka, kaj je potrebno izboljšati.

So se treningi v desetih letih kaj spremenili?

Treninge vseskozi malo spreminjava. Glavnina je ista, spreminjava detajle. Letos sva veliko delala na položnih klancih, saj je bilo svetovno prvenstvo v *verticalu* precej položno. Spuste poskušam trenirati in zdaj, ko je sneg, se

¹ Tekma, na kateri je potrebno na razdalji največ 5 km premagati 1000 m višinske razlike.

jih res da. (Intervju sva imela v sredini februarja, ko je bila snežna odeja obilna, op. p.) Prejšnji leti smo trenirali v glavnem na smučišču. Trening je vsak dan, med tekmami je kakšen dan pavze med tednom. Jeseni pa dva, tri mesece dvakrat na dan. Takrat samo treniram in počivam.

Za hribe vas je navdušil oče. Kako se je zgodil preskok na turno smučanje in kasneje na tekmovanje?

Oče je gorski vodnik in gorski reševalec. Odkar pomnim, smo hodili v hribe. Pri petih letih sem bil na Triglavu. Oba brata sta pri hoji v hribe jamrala, jaz pa sem vedno rad šel. Pozneje, pri desetih letih, sva hodila smučat, oče je imel turne, jaz alpske smučke. Živeli smo v Kokri. Na Jezerskem je najstarejša in najbolj znana turnosmučarska tekma pri nas. Potekala je v parih. Ati je rekel: "Dajva, greva poskusit." Skupaj sva tekmovala, takrat me je zgrabilo in začel sem dirkati. Tekmoval sem po vsej Evropi. Večina tekem je v Alpah, Pirenejih in na Slovaškem, Norveškem. Izven Evrope zaenkrat svetovnega pokala še ni.

Tekmovalno turno smučanje ima več disciplin. Katera vam je ljubša, ali vam je ljuba katera izmed prog?

To mi je vedno težko odgovoriti. Klasična tekma in tekma parov potekata v hribih, vedno je lepa trasa, gremo na kak vrh. Če je lepo vreme, je še posebno lepo. Tudi če je tekma, sem v naravi, v hribih. Take tekme so najboljše. Recimo Mezzalama, ki gre čez štiritisočake, iz Cervinie, čez Breithorn. Po drugi strani je *vertical* takšna disciplina, ki iz človeka iztisne vse, maksimum moči in vzdržljivosti. V tem sem najboljši, dosegam odlične rezultate. Težko je reči, kje raje dirkam: v tem, kjer sem boljši, ali v tistem, kjer je lepše. Turno smučanje na sploh mi je zakon, uživam ne glede na to, kakšna tekma je.

Tekme v parih. Ker dva tekmujeta skupaj, gre za posebno tekmo. Kako je tekmovati v paru?

V parih tekmuješ s tistim, ki je tako dober kot ti. Dobro je, da sta tekmovalca čim bolj enakovredna. Pogoj je, da sta vso tekmo skupaj. Največ 50, 100 metrov narazen in skupaj morata preiti kontrolne točke. Dovoljena je pomoč, če je eden bolj utrujen, ga lahko drugi vleče z vrvice. Tekme so se obdržale zaradi varnostnega vidika, če se je kdaj komu kaj naredilo, je imel sotekmovalca, ki mu je pomagal. So zelo zanimive,

Kuhar je največje uspehe dosegel v disciplini *vertical*/kilometer. Foto: Iztok Cukjati

saj gre za dvoboj parov. Ta tekma ni tako individualno naravnana, ponavadi se ne izčrpaš tako. Vse daljše tekme potekajo v parih, saj organizator ne more pokriti cele trase.

S tekmovalnim turnim smučanjem se v Sloveniji ukvarja malo ljudi. Kje najdete svojo dvojico?

Zadnja leta v tujini, predvsem v Italiji. Večino tekem dirkam skupaj s kolegom iz Arabbe, s Filippom.² Novembra in decembra trenirava skupaj v Dolomitih. Dobro se poznavata, veva za slabosti in prednosti enega in drugega. Pri nas na žalost šport ni tako razvit. Je nekaj dobro pripravljenih tekmovalcev, ni pa take baze kot v Italiji, kjer je 10 ali 15 tekmovalcev mojega ranga. Pri nas ni nobenega.

Po drugi strani vaši uspehi prispevajo k prepoznavnosti športa. Kaj bi se še lahko naredilo, saj bi tako prišli še sponzorji?

Turno smučanje se zadnja leta zelo razvija. Večinoma treniram na Zeleznici, vsako leto se število smučarjev podvoji. Sam šport ljudje poznajo. Tekmovalna zvrst, nočem pretiravati, je naporna. Predvsem za mladino, za ženske, ki se težje odločijo za to. Dejansko poteka v hribih, na mrazu in tekme so dolge. Gre za nekakšen ekstremizem. Za samo tekmovalno zvrst ne morem reči, ali se bo tako uveljavila kot v tujini.

² Filippo Beccari.

Rekreacijsko in tekmovalno. V čem vidite čar tekme? Ali s tem preseagate svoje meje in spoznate, česa ste sposobni?

V bistvu je to preizkušanje samega sebe. V vsakem človeku je malo tekmovalnosti. Tudi med dvema rekreativcema, ki bosta šla na turo, je takoj malo tekmovalnosti. Eden gleda drugega: "Joj, ti si pa danes močan." Nekdo se odloči, da gre na tekmo, drugi ne. Razlika je v opreми, za tekmo rabiš lažjo. V tujini hodijo na tekme predvsem zaradi tega, ker imaš vse vnaprej pripravljeno, trasa je urejena, za varnost je poskrbljeno. Vedo, da jim ni treba nič misliti. Postavijo se na start, naredijo lepo traso, po tekmi se družijo, spijejo kakšno pivo in dan je odkljukan. Drugačno je dožemanje tega športa.

Ena izmed disciplin je sprint. Je kdaj problem, ker tekmovalci hkrati začnejo, vam to povzroča težave?

Povsod so skupinski starti. Pri sprintu je kratek krog, dolg tri minute. Vsak se bori za najboljše mesto. Kakšnega res ne razumem, zakaj mi skoči na smučke, če je imel zraven prostor. Sprinti so taki, to je borba na izpadanje in tudi malo rokoborbe je vmes. Je pa zanimivo za gledalce, saj vso tekmo vidijo z enega mesta. Zelo dinamična in hitra tekma.

Je torej največ gledalcev na tekmah sprinta? Koliko jih v živo spremlja tovrstne tekme?

Odvisno je od vremena. Največ obiskovalcev je na dolgih, klasičnih tekmah. Zanimivo mi je, ko gredo ljudje v Franciji ob šestih zjutraj na vrh, na 2600 metrov, da pogledajo

treba reči ne. Če ne bi tekmoval, bi se lahko več posvetil kolegom in zdaj, ko sem poročen, tudi ženi. Z obojestranskim razumevanjem je vse mogoče. Jaz ne obžalujem let nazaj.

Ali se med tekmovalnim obdobjem najde prosti čas? Kaj počnete, da zbistrite glavo in se spočijete?

Takrat, ko sem prost, grem najraje z ženo v hribe. Poleti greva na potovanje, letos po sezoni na Filipine. Rad se odklopim za tiste tri tedne, ko ne razmišljam o športu in tekmah.

Torej imate podporo bližnjih?

Predvsem staršem se moram zahvaliti, da so me podpirali v prvih letih. Te priložnosti nimajo vsi, takrat so mi dajali vso podporo. Zdaj pa žena, ki me razume. Kdaj gre z mano na tekme, kadar je možno in ima čas. Prilagajati

potrebuješ ogromno motivacije, da treniraš tri, štiri ure na dan, če zunaj dežuje, ali je plus ali minus. Če uživaš v tem, boš treniral. Nekateri na vrhuncu nehajo, ker so dosegli, kar so si želeli, in jim nato pade motivacija. Drugi uživajo do štiridesetega leta. Osebo težko rečem, ali bo to še dve, tri leta ali deset. Cilje imam, če mi jih bo uspelo doseči, se bom potem odločal, kako naprej. Veliko je odvisno od finančne plati. Če ni finančnega varstva, se ne da iti z glavo skozi zid.

Kaj pa bližnja prihodnost? Kakšni so vaši cilji za letošnje leto?

Zdajle čim bolj dirkati do konca sezone. Na velikih tekmah, klasikah, ki so še. Poleti bom odtekel kakšen *vertical* kilometer in se poskusil čim bolj pripraviti na naslednjo sezono. S trenerjem imava nekaj idej in bližnjic,

tekmovalce, ki gredo enkrat, največ dvakrat mimo, za tistih par sekund. Zgoraj se nabere tudi 10.000 ljudi, pravo mravljišče. Ko sem bil prvič na taki tekmi, nisem mogel verjeti. Nekoč sem pet minut pred vrhom hodil v koridorju, kot na Tour de France. Z zvonci cingljajo. Takrat rečeš: "Nekomu je dejansko mar za ta šport." To je največ, drugje so navijači na vrhovih, na cilju in startu. Ne moremo se primerjati z alpskim smučanjem, saj je tu potrebno peš nekam priti.

Zadnji metri lahko odločajo o zmagovalcu.

Pri *verticalu* je zaključek v vzponu, pomembna je moč do zadnjega. Na klasičnih tekmah je zaključek v spustu, odloči, kdo je boljši smučar. Sprinte vedno dela glava, ko glava misli, da ne more več, ima telo še rezervo. Torej ali si se sposoben prepričati, da lahko greš, ali ne.

Tu verjetno največ pripomore psiholog.

Zaradi startov in ciljnih sprintov sem delal s psihologom. So manevri, ki jih lahko uporabiš. Pridobiš jih s kilometri, s prakso. Psiholog mi je dal smernice. Pripelje te do tega, da se soočiš sam s sabo. Ne spremeni on, sam moraš. Delam na tem področju, nekaj mi je že uspelo.

Zaradi tekem in treningov ste veliko odsotni od doma. Kako vam uspe ohranjati odnose z bližnjimi in prijatelji?

Vso zimo sem med vikendi odsoten in to že par let. V preteklosti sem bil prikrajšan za dijaška in študentska leta, ko so šli kolegi žurat, jaz pa ne. Med sezono, od decembra do maja, je

se je treba. Potem se na drugačen način oddolžim, ko sem prost.

Kaj pa glede finančne plati? Imate kakšnega sponzorja?

Z opremo sem preskrbljen. Od opremljevalcev dobim nekaj sponzorskih sredstev, med zimsko sezono nimam stroškov. Za življenje pa ni. Delam poleti in tudi pozimi. Profesionalec ne morem biti, da bi se le s športom ukvarjal.

Si predstavljate, koliko časa bi lahko vztrajali v tekmovalnem turnem smučanju?

Pri vseh športnikih je tako, da trenirajo in tekmujejo, dokler uživajo. Ko enkrat ne uživaš več, ti postane odveč, nimaš motivacije. Za vrhunski trening

Svetovno prvenstvo v tekmovalnem turnem smučanju 2013 v Pelvouxu Arhiv Nejc Kuharja

kjer bi lahko pridobila. Za naslednjo sezono bom še vztrajal, potem se bom spet odločil, kako naprej. Zaenkrat sem še motiviran in uživam v tem.

Ste si tekmovalci med sabo podobni, vas povezujejo isti motivi in želje?

Zdi se mi, da smo si zelo podobni. Cela turnosmučarska karavana, vsi so sproščeni in odprti. Na tekmah se pogovarjamo o različnih stvareh in se šalimo. Zelo odprta družba in preprosti ljudje. Med njimi se zelo dobro počutim. Nikoli mi ni težko. Tudi če sem sam iz Slovenije, se dobro ujamemo in me lepo sprejmejo. ◉

Ljubimec z Brinice

Tistega vročega majskega dne ...

Besedilo: Pika

Razvrat. Rada sem se igrala s to pomenljivo besedo. Razvraten mi je bil dan, preživet v čisti svobodi. Ko zjutraj vstaneš, pa če ti ura zveni ali ne, ko vzameš s seboj, kar imaš pripravljeno, se zapelješ, kamor hočeš, in vrneš kadarkoli. Seveda je treba paziti, da se s tovrstno drogo ne predoziraš, ker s tem vse postane ena čisto vsakdanja stvar. Tega se večini žensk okoli tridesetega, hitečih med štedilnikom, službo, vrtcem, šolo, otroškimi popoldanskimi dejavnostmi, nakupi, morda še hitro kavico s prijateljico, res ni bati. Če pa se dobro organiziraš, si lahko ukradeš dan za razvrat. Vsaj jaz si ga včasih, še vedno in brez slabe vesti ...

Take razvratne dneve sem si nekoč celo beležila v dnevnik, ki ga sedaj z nostalgijo prelistavam. Muzam se, pisava sicer že blede, saj to je bilo še obdobje, ko sem pisala z nalivnikom. Zanimivo, uporabljala sem izključno zeleno črnilo. Na eni strani piše:

September: Bavšica–sedlo

Kanja–Zagorelec–Bavšica

December: Tolminka–Čadrg–Grušnica–

Dobrenjščica–Tolminka

Marec: Vršiči nad Zapirkrajem

Maj: Breški Jalovec. Razvrat!!!

Trije klicaji – kako pomenljivo

Ob teh treh klicajih mi še vedno kar zagomazi po hrbtu. Takrat sem razvrat doživela v pravem pomenu besede. Začelo se je popolnoma nedolžno. Bil je zelo vroč maj in vseeno mi je bilo, kam grem. Komaj sem dobila prosto in še komaj uspela predati vsa nujna vsakdanja opravila. Menda sem bila namenjena najprej do planine Kuhinje, razmišljajoč o poti proti Krnu, morda pod Škofič ali pa do Rdečega roba. S takšno, zelo splošno informacijo sem odšla od doma.

Med vožnjo v umitem jutru sem prestopila v drug svet. Napetosti in zagate preteklih dni so zvođenele, kup neopravljenega dela je dobil drug prostor in čas izvedbe, nekaj se ga je celo znašlo v košu. Vriskala sem lepemu dnevu, ki sem mu hitela naproti. Kaj bi si lahko želela še več?

A že mi misli draži izziv, da bi vseeno opravila pravo turo; tako avanturistično, raziskovalno in bi

dneva ne zapravila za pomenkovanje z že znanimi gorskimi znanci. Zakaj pa ne? Volan sem na naslednjem križišču obrnila v levo, v divji svet Julijskih Predalp, ki pripadajo našim sosedom. Da bi dosegla kakšen pomembnejši vrh, mi ni bilo pomembno, prepustila sem se intuiciji. Zemljevida nisem imela, pa kaj, šla bom, dokler lahko, dokler mi bodo označbe kazale pot!

Parkirišče Tanameji je bilo pričakovano prazno. Smernih tabel je na srečo dovolj in po časovnih označbah sodeč, se mi mora iziti brez težav. Na desno je do Brinice za dve uri in pol poti, na levo pa do Breškega Jalovca tri. Kolikšna je grebenska povezava med njima, bom videla na vrhu in se tam odločila o krožni poti.

Zakoračila sem po še senčni dolini mimo nekaj vikendov in jo čez zaraščene senožeti klestila proti gozdu. Nikjer nikogar. Višje ko sem bila, širše se mi je razlivalo obzorje in dlje so mi leteli pogledi. Dolgonoga srna se mi je brez panike in neslišno umaknila nekam v robe. V pričakovanju, kaj vse bom danes spoznala, sem kukala skozi zeleno streho nad seboj v nasproti mi stoječ greben Muzcev. Strašno nagubano kamnito zaveso je nekdo povlekel med menoj in Rezijo. Na eni od teh gub mi je uspelo celo odkriti rdečo piko – bivak.

Kmalu sem med bujnim, še z roso pocukranim pomladnim cvetjem prisopihala na sedlo Križ in pokukala na beneško stran. Daleč se je videlo, vroče sonce je že dobro grelo, a do križa na Brinici na srečo ni bilo več

daleč. Breški Jalovec je dve uri stran in časa za krog bom imela več kot dovolj. Privoščila sem si počitek. Z rezervnimi oblačili si posteljem, sezujem gojzarje, nogavice ... pa zakaj neki ne bi še hlač? Zimska bleda stegna si zaslužijo malo barve. Sonce me boža, boža ... flok, odleti še majčka, in ... zakaj pa ne, saj ni nikjer nikogar, še nedrček. Zleknem se in od ugodja zaprem oči. Kje se zdaj kakšni nežni prsti? Kadar se ti jih zahoče, jih ponavadi ni. Kakšnega kavalirja pa bi si izbrala? Prijatelj, ki mi občasno dela družbo, bi najbrž razumel moje povabilo. A samopostrežbe na tako visokem nivoju žal še niso iznašli. Seveda pa si takšno sanjarjenje lahko vseeno privoščim, le če hočem.

Pred menoj je ... in že ga ni več

Zmanjkalo me je in v resničnost me prikljče topot korakov. Planem pokonci in ne morem verjeti – po grebenu mi nasproti prihaja pohodnik. Vsa nerodna v hitenju čezse potegnem majico, za kaj več ni bilo časa. Otrpnem in si komaj upam pogledati presenečenega prišleka. Ves je začuden, saj ponavadi na vrhovih ob križih ne najdeš dekleta v spodnjicah. Vljudno in dokaj kratko v zadregi odzdravim. Med vpisovanjem v knjigo se izpod čela zvedavo razgleduje na ta nepričakovan gorski razgled, sama pa strašno natančno preučujem Benečijo. A mi običajna ženska radovednost ne pusti, da si ga ne bi ogledala. Malo je starejši od mene, štirideset jih verjetno še nima, za ušesi se mu iskrijo prvi sivi lasje.

Poslojpe v kotanji pod grebenom, prikladen prostor za skrivna srečanja. Foto: Pika

"A kar sama?" izdavi med tem, ko si preoblači majico. "Sama!" sem spet kratka. Končno med nama le steče nekakšen pogovor, da izveva, od kod je kdo prišel in kam namerava. Pravi, da veliko zahaja v hribe. In čez čas malce grenko doda, da je običajno tudi on sam na svojih poteh, ker žena v gorah ne vidi nič zanimivega. Poskušam mu razložiti, da pač tako je, da nobena ni za vse, da verjetno tudi njemu kaj ni všeč, kar njej je, pa ga s tem ne sili. Zmajuje z glavo, da kljub trudu v njenem ne tako kratkem zakonu še ni našel dejavnosti, katera bi jo zanimala daljši čas. Razen klepeta s svojo mamo, kjer najbrž prav sedaj množita zbirko njegovih napak, kot sta jih nekoč prej pri njenem očetu. On se je umaknil pod rušo in izbrati sta morali drugo žrtev. Ampak, tu so otroci, in, hja, rad jo ima pa vseeno, mi prizna. V tistem iskrenem kramljanju o stvareh, ki si jih prej morda še sebi ni upal priznati, sem pozabila na svojo preprosto opravo in zadrega je ušla neznanu kam. Skoraj me je že grabil krč, tiščeč kolena k prsim, in noge sem morala prestaviti v drug položaj. No, saj slabe res niso bile, a vseeno me je presenetil cmok, ki ga je moral moj naključni znanec ob tem požreti. Aha, seveda, poželenje torej! Godilo mi je, da le kaj. Delala sem se, da ne opazim njegovega nemira in begajočih oči, ki se kar niso mogle ločiti od mene. "Ja, zakaj pa se

ne bi prepustila spogledovanju?" me je dražila neka notranja radoživost. A že samo ob misli me je v trebuhu stisnilo.

Ustavi konje, ne spuščaj se predaleč, so zalajali tisti moji presneti psi, čuvaji srca. Izraz na obrazu mi je otrdel, pogled se je zožil in od mene je zavel hlad. Nogi sem spet stisnila k prsim in čeznje potegnila razvlečeno majico. To je vse, fant, tu več ne moreš dobiti! Besede so se redčile, razumel je, še par minut in se je poslovil. Mudilo se mu je domov. "Popoldne imam *šiht*," je še navrgel čez ramo in skoraj zdiral z vrha. Zbežal, pred menoj in mojo nedostopnostjo.

Kot na premcu ladje sem jadrala ...

Spet sem se zleknila in telo nastavila, sedaj še bolj vročim sončnim žarkom. Bližalo se je poldne in z božanjem vetra mi je bilo ravno prav. A v meni je kar vrelo, kri se je glasno pretakala in širila slo do zadnjih živčnih končičev. "Le zakaj sem taka tepka? Na doseg roke sem ga imela, pa sem ga tako odpodila. Prav ničesar mi ne bi bilo treba narediti in povajjala bi se v strastnem objemu, zadostila bi svojim skominam, ki se mi vse glasneje oglašajo tam spodaj v trebuhu. Ta moj grozni konzervativem, ta mi res ne privoščiti niti najmanjšega prestopka. Fuj!"

Na hitro sem pospravila, se uredila in odpravila dalje po grebenu. Dolge hlače sem po kratkem premisleku potisnila v nahrbtnik in pustila, da mi sonce še naprej boža stegna. Pohodnik je že kdo ve kje in prepričana sem bila, da je naključnih srečanj za ta dan konec. Na dolgem preglednem grebenu se samo v spodnjicah res nimam nikogar bati. Odločno, kot na premcu ladje, sem jadrjala med Benečijo in Terom proti Breški gori. Vse mi je mati stvarnica tistega dne položila pred noge, jaz pa radodarnost *sfrčkam* v tri dni, sem se jezila nase. Prispem do krnice pod naslednjim vrhom, v kateri čepi mogočen objekt. Kaj pa je to? Prevelik za pastirske namene me takoj spomni na veliko vojno, ki se je nekoč podila tu čez. Seveda, to je bilo zavetje, kjer so vsaj za kratek čas lahko počivali izmučeni bojevalci. Stopila sem bliže in izkazalo se je, da je predelano v planinsko zavetišče, katerega polovica je celo odprtega tipa. Po stenah je razobešena foto zgodovina; prebiram zapise, kombiniram, fotografiram. Hladno mi postane, po hlače moram, ki so ostale v nahrbtniku zunaj na mizi! Brezskrbno stopim čez prag in se zaletim – Vanj. Prekletu, mar mi ni govoril, da se mu mudi v popoldansko službo? Sedaj pa

THE
NORTH
FACE

VSE ZA
PLEZANJE IN
POHODNISTVO

TRGOVINA CLIMBERSONLY
TOMAČEVO 30A
1000 LJUBLJANA
KONTAKT: 031 640 653
ODPIRALNI ČAS:
PONEDELJEK-PETEK
11.00 - 19.00

SHOP

www.tnfshop.si

je tu, pred menoj, kot bi poslušal moje obžalovanje in premlevanje same s seboj. Gledava se brez besed. Odveži in naženi vse tiste sebične čuvarje, me vabi v skušnjava notranji glas! Vidim, da sva oba istih želja.

Obstanem s povešenimi očmi, topla, moji feromoni ga neslišno vabijo ... Od pričakovanja mi telo stresa drget. Trdno me zgrabijo njegove roke in me prikleno k njegovemu telesu. Mravljinici, metuljčki, ne vem, kaj vse, mi kot strela sekajo skozi telo, vžgano v eksploziji strasti. Dvignil me je od tal in ... že sem se znašla pod njim na topli mizi pred kočo. Kot bi imel sto rok, sem ga čutila po celem telesu, objemal mi je prsi, vrat, me grabil za zadnjico in mi hkrati širil noge, toda vse brez hitenja. Počutila sem se kot kraljica, boginja, ki zmore nekaj, kar nobena druga ne. Brez zadržkov, predana le želji drug drugemu ustreči, sva ječala in stregla nasladi.

Spet čez dvajset let

Ko sva zadostila in umirila strasti, me je še kar ljubkoval in razvajal. A moji psi čuvaji so se nenadoma spet privlekli nazaj in s svojim laježem pokvarili nadaljevanje sladkosti. Spet sem otrdela in moj ljubi se me je ustrašil. Verjetno tudi sebe in spet je zbežal. Že drugič ta dan. Jaz pa sem občepela na tisti mizi, oblečena le v njegove tople poljube. V ušesih so mi še odzvanjale besede: "To

bi si želel početi s teboj kar naprej!" in "Ne, ne morem, ne morem te umestiti v svoj zatrpni in komplicirani svet! Vendar ti vseeno najlepša hvala. Sedaj vsaj vem, kako je, če me zapustijo predsojci." V potepuški dnevnik pa sem šele mnogo zatem, ker so me preganjali spomini, za tisti vroči maj dopisala še eno resnično besedo: Razvrat!!!

Minilo je skoraj dvajset let. On se je že srečal z abrahamom, ki tudi meni ponuja roko. Še vedno sem veliko, vendar še bolj brezskrbno samotarila po gorah. Občasnemu prijatelju izpred let sem se med tem odtujila, navezati na novega pa sem se bala.

Tako sem se nekoč za spremembo udeležila organizirane ture našega planinskega društva. In se je zgodilo. V množici pred kočo verjetno nihče ni opazil najinega kratkega srečanja. Bil je on, moj davni "ljubimec z Brinice". Pristopil je k meni in nadaljevala sva, kjer sva pred mnogimi leti končala. "Tudi takšna, s hlačami, si mi všeč, veš," se je nasmehnil. Brez besed je uganil, da ženski, ki stoji pred njim, nihče ne streže v ljubezni. Govorila je najina neverbalna komunikacija, prelivala se je med dvema hrepenečima in razočaranima dušama. "Tudi jaz živim v čarstveni puščavi. Zapustila me je, otroci pa so si že ustvarili lastno življenje. Le hribe imam še vedno rad, in ko mi je včasih hudo, pomislim, da mi

Greben z Breškega Jalovca proti Breginjskemu Stolu, vmes pa globoko zasekana meja Foto: Pika

morda prav danes pride naproti kakšna golonoga planinka". Čutila sva, da v najinih malo starejših telesih še vedno gori isto, dvajset let mlajše poželenje. Čuvavev srca tokrat ni bilo. Verjetno so nekoč pobegnili od dolgočasia, ker jim nisem dala nobenega dela ...

In zakaj vam pripovedujem vse to, zakaj je vredno komurkoli govoriti o svojem nekdanjem ljubimcu? Zato, ker mi je lepo, sedaj je obema lepo. Napake, da sva takrat za dve desetletji izgubila stik, nisva več ponovila. Privoščiva si ljubezen brez obžalovanja za zamujene dni, občutek je lep in poživljavač. Na srečo smo ustvarjeni, da živimo za prihodnost in pozabljamo na preteklost.

Danes zjutraj se me je ob kavi dotaknila lepa pesem Nuše Derende, o srečanju po dvajsetih letih. Kar povleklo me je za mizo in zgodbo sem morala izliti na papir. Besedilo pesmi pravi:

*Ko srečava se spet čez dvajset let,
v oči si bova zrla brez besed,
življenje mimo naju bo odšlo,
a nama bo hudo,
a žal prepozno bo.*

Ne verjemite, lahko je tudi laž. Sama sedaj vem, da za ljubezen nikoli ni prepozno! 🍷

Gremo v Hribe

**Na dogodku vas čakajo številne
družabne in nagradne igre ter
zabava ob dobri glasbi!**

Za vsakega udeleženca Zlatorogove
transverzale ponosa, ki se bo v okviru
akcije **Gremo v hribe** podpisal v častno
planinsko knjigo, bo Pivovarna Laško
namenila **1 eur** lokalnemu planinskemu
društvu za nadaljnje delovanje.

www.gremovhribe.si

- 20. 4. 2013**
Koča na Kokoši
- 4. 5. 2013**
Koča na Kopitniku
- 25. 5. 2013**
Zavetišče na
Planini nad
Vrhniko
- 1. 6. 2013**
Mariborska koča
na Pohorju
- 8. 6. 2013**
Dom na Mirni gori
- 15. 6. 2013**
Koča na Blegošu
- 22. 6. 2013**
Dom na Menini
planini
- 29. 6. 2013**
Koča na Dobrči
- 6. 7. 2013**
Domžalski dom
na Mali planini
- 17. 8. 2013**
Vojkova koča
na Nanosu
- 24. 8. 2013**
Kosijev dom
na Vogarju
- 31. 8. 2013**
Planinski dom
na Smohorju

Zlatorogovo transverzalo ponosa podpira
Planinska zveza Slovenije

Okruški spominov

Tretjevrščena zgodba

Besedilo: Darinka Kozinc

Na vrhu Ratitovca me je čakala nagrada, ki jo vsak pohodnik sprejme na svoj način. Jo ujame v oči in dlani, shrani med spomine in z nasmehom uživa v lepoti razgleda, ko drsi navzdol med skalami in preko poraščenih hrbtov do doline, kjer v gručicah strnjene hišice dajejo slutiti življenje. Dolina! Skrbi! Problemi! Ljudje, potisnjeni v tla, namrščenih obrazov in opreznih pogledov. Tu pa širjave, kamor seže pogled, polna pljuča zraka, veselje v prsah, ki bi ga izlila v vrisk. Hlad na hrbtu me je opomnil, da me v nahrbtniku čaka prijetno suha majica. Kljub lepemu vremenu ni bilo veliko ljudi. To mi je vedno všeč, v dolini je preveč pogledov, ki se pasejo na človeku. Pogledov, ki ti pošiljajo svoje nezavedne miselne energije, ki niso vedno sončne.

Improvizirana klopca, pravzaprav kos lesa, položen na dva kamna, me je čakala, da si pretegnem noge, in vabila k podrobnejšemu ogledu lepote, ki je žarela v opoldanskem soncu.

Nahrbtnik sem položila v travo, odpela zgornji žep in jo potegnila na plan. Bila je že nekoliko pomečkana, zavihana na robovih. Položila sem si jo na stegno in jo z nohtom kazalca nežno pogladila. Kot bi ji hotela vrniti mladost.

Dekle na fotografiji je vame zrlo z zamrznjenim nasmehom trenutka, ko se je sprožil fotoaparatus, oblečeno v črtasto majico in zvonaste kratke hlače po zadnji modi. Cunjice, kupljene v Reštelu v Gorici, v ozki ulici nanizanih trgovin, namenjenih onim z druge strani meje. Lepo oblikovane noge so tičale v visokih petah. Dekle je fant, kot bi ženin nevesto, nosil v naročju. Imel je napet izraz na obrazu, kot bi v rokah držal

Širjave, kamor seže pogled z Altemaverja proti Bohinju Foto: Peter Strgar

dragocen tovor in ji šepetal: "Visoke pete niso za v gore!" On je bil oblečen v karirasto srajco, pumparice in obut v gojzerje. Ozadje so zaslanjali razkošna brunarica, modri svod neba in nekaj pobeljenih špic gora. Obrnila sem fotografijo, na hrbtne strani je pisalo: Vršič, 1971.

To je bilo moje prvo srečanje z gorami. V visokih petkah. Na srednješolskem izletu, *dolinci-ravninci*, kot nam je imel navado reči fant s fotografije, sošolec, doma iz Bohinja. Brez jopic in vetrovk; kljub pozni pomladi nas je zeblo, kar je rešil čaj z rumom za hrbti profesorjev.

Le Andi ni zmrzoval, le Andi je zavriskal in se pognal med skale. Mi smo pa kar gledali in stali, se objemali z rokami, da bi se ogreli, in nestrpnost čakali toplo zavetje avtobusa.

"Ej, vi, Primorci!" se je zasmejal Andi. Peter in Dušan sta se pognala za njim. Bili so kot trije mladi razposajeni kozlički, dokler nam niso izginili izpred oči.

V trgovinici so ponujali iz lesa izrezljane planike in majcene krampe.

Všeč mi je bil tisti prikupni kič in kupila sem si leseno planiko. V avtobusu sem jo pokazala Andiju, ki ni zamudil priložnosti, da ne bi sedel poleg mene. Zasmel se je, njegov smeh me je prizadel in spominek sem previdno zaprla v torbico.

"Nekaj boljšega imam zate," je zašepetal, previdno segel v žep in iz njega privlekel papirnat zavitek. Previdno se je ozrl okrog, nihče ga ni gledal, sošolci so bili zaposleni s strmenjem skozi okna in glasnim komentiranjem, ali bo vozniku uspelo ovinek prevoziti brez ustavljanja in izravnavanja avtobusa. Strmela sem v njegove roke, z neverjetno nežnostjo je odvil papir. "O, ne!" sem vzdihnila. Planika, sveže utrgana, me je pozdravila s svojo zvezdasto glavico. "Prelepa je! Toda to se ne sme!" sem vzdihnila. "Samo izjemoma," je zašepetal in mi jo podal. Fotografijo sem zamišljeno odložila na klopco. Še mora biti tista planika v kakšni knjigi, stisnjena med njene strani, z mehkim kosmatim cvetom, krhka od starosti. Tako je s spomini. Obledijo, se postarajo in vsake toliko časa uidejo iz svojih ozkih predalčkov, kamor smo jih pozaprli.

Tisti dan nisem slučajno šla na Ratitovec sama z lastnimi mislimi, ki sem jih med potjo podila sem in tja po svoji glavi. Bila je obletnica, obletnica dne, ko sva z Andijem prvič osvojila Ratitovec. Trideset let od tega! Oh, nič posebnega za dva mlada človeka, če ne bi jaz ... Ne, nisem prišla v visokih petah, toda Andijev pogled je zdrsnil k mojim čevljem, ko sem stopila z vlaka, in vedela sem, da bom spet deležna kritike. "In ti nameravaš v teh škorenjčkih na Ratitovec?" me je vprašal nejeverno. "Kaj jim pa manjka, saj so brez pet!" sem lahko odvrnila. Njegov pogled je med potjo kar naprej uhajal k tlom, tu pa tam me je podprl, celo ujel, toda nekako sva se prebila na vrh. "Ti, Primorka, neverjetna si!" se je čudil, ko sem sicer utrujena, toda ponosna sezula svoje škorenjčke in masirala podplate.

Sklonila sem se do svojih dobro uhojenih gozzerjev in se lotila vezalk. Hotela sem razmigati prste, ko mi je rahel piš vetra odnesel fotografijo, ki sem jo malomarno položila na klopco. Pohitela sem za njo in jo za las ujela, preden bi jo vetrč odnesel preko skalnatih grebenov. Spet sem jo pogladila, kot bi hotela izbrisati vsa dolga leta, jih približati in se zvonko zasmejati kot takrat, brez

sledu grenkobe, toda življenje je na prehojeno pot natrosilo preveč koničastih skal, da bi to bilo sploh še mogoče. Ne vem, kaj me je prijelo, toda nenadoma sem se zalotila, da trgam fotografijo na pol, Andija sem odtrgala stran od smejočega se dekleta v visokih petah. Za hip sem opazovala obe polovici, potem sem razprla dlani in pustila vetru, da je odnesel polovički vsako na svojo stran. "Tako," sem zamrmrala, "sedaj je dokončno konec! Spomine bom za vedno zaklenila in ključek odvrгла med skale."

"Hej, planinec ne onesnažuje v gorah!" sem zaslüşala. Glas, kot bi ušel iz spominskega predala. Njegov glas! Ja, bil je on, fant s karirasto srajco, Andi! Takoj sem ga spoznala kljub preteklim tridesetim letom. V rokah je držal polovičko slike, dekleta s petkami! "To pa je presenečenje!" sem vzkliknila, se vzdignila s klopce in mu stopila naproti. Pozorno sva se ogledovala, iskala sledove sprememb in let na obrazu. "Dobro izgledaš!" je rekel. "Ti tudi!" sem neumno odvrnila. Njegov pogled je zdrsnil navzdol, ošnil čevlje. "No, vendar, tokrat pa si visoke petke pustila doma!" se je nasmehnil. "Sem morala, nikogar ni, ki bi mi podal roko ali me celo nesel!" sem odgovorila s sledjo grenkobe. "No ja, cena za samostojnost!" "Pridi," me je povabil, "v koči nudijo planinski čaj in slastne štruklje!" "Tokrat ne potrebujem ruma," sem rekla.

Pa sva vseeno popila šilček zeliščnega žganja, da se nama je razvezal jezik in se je razkadila megla let med nama. In prišlo je tisto neogibno, tipanje, kako in kaj in zakaj sva tega dne sama na vrhu Ratitovca. "Ana, zaradi katere sva se midva razšla, je postala moja žena, vendar danes to ni več! In ti?" "Vdova sem," sem tiho odvrnila. "Moje sožalje!" "Prometna nesreča!" sem dodala in se zresnila. Pa le za trenutek. Čas je prehitro stekel, sence so se podaljšale, ko sva se skupaj spustila v dolino. "No, avto sem pustila tu!" sem rekla in stegnila roko v slovo. "Te lahko kaj obiščem?" se je ponudil. "Ne vem," sem skomignila in sedla v avto. Motor je zahrumel. Kar stal je tam in me gledal. Tih in osamljen. Pritisnila sem na stikalo, šipa se je neslišno spustila. "Pridi, ko najdeš drugo polovico fotografije," sem se nasmehnila. "Prinesel bom lepilo," je rekel in mi pomahal.

Dolina me je sprejela v svoj vsakdanji znan objem. ○

Nahrbtniki
vrhunske oblike in kvalitete!

fs®

Factory store d.o.o.
www.factorystore.si

ODPRAVA V BOLIVIJO

Kako smo nizko leteli in visoko pristali

Cordillera Real

Besedilo: Marko Koren

Junija 2012 smo šli na izlet v Bolivijo. Zbralo se nas je osem, večinoma iz Soškega alpinističnega odseka. Ker Primorci slovim kot romantični alpinisti, se z izbiro vodje odprave in s cilji nismo pretirano ukvarjali. Ti vsekakor niso bili visokotečji. Šli smo z namenom, da bi kaj dobrega pojedli in popili ter mogoče zaužili tudi kaj duhovne hrane.

Šalo na stran. Po celomesečnem lenarjenju se gotovo ne bi počutili najbolje. Minila so leta, ko smo svojo hierarhijo v družbi vzpostavljali s pijanskimi pohodi. Sedaj višji družbeni položaj pridobivamo s količino in težavnostjo preplezanih smeri, vedno krajši pijanski izleti pa pomenijo le še sprostitvev in izbris nepotrebnih informacij iz glave.

La nuestra señora de La Paz¹ je bila naše izhodišče za telesne in duhovne podvige. Najprej smo se posvetili hribom, da bi na koncu izleta lahko v miru uživali v lepotah mesta. Skoraj po predpisih smo opravili aklimatizacijsko turo na Chacaltayo, a smo se kljub temu bolj kislo držali. Bivali smo namreč na višini 3700 metrov nad morjem. Pravilo "Podnevi više, ponoči niže" za boljše počutje smo obrnili na glavo, saj smo hodili pred spanjem kakih sto metrov niže, na pivo. Nekaj dni bivanja v najvišji prestolnici na svetu je bilo naposled dovolj, da smo se odpravili v bližnje hribe Cordillere Real. Po nekaj dneh v bazi in po prvih osvojenih hribih je napetost v glavah le nekoliko popustila. Ob dolgih večerih smo počasi začeli izbirati cilje za naslednje dni in naša odprava je postajala nekoliko bolj zainteresirana za alpinistične podvige.

Gorska skupina Condoriri je za povprečne alpiniste pravi alpinistični raj. Iz baze so možni enodnevni, normalni pristopi na 11 vrhov, visokih nad 5000 metrov. Območje ponuja plezanje zimskih smeri vseh vrst tako glede dolžine kakor težavnosti. Dostopi in sestopi večinoma niso zahtevni, kar sta glavna pogoja za udobne ture. Baza je opremljena s tekočo vodo in stranišči z izplakovanjem. Manjka le udobna postelja, pa bi se brez pomišljanja za ves mesec preselili pod Condoririje.

V takem okolju dobi človek tolikšen zagon, da tudi ob dnevnih počitka ne more le poležavati v bazi. Vsak večer si s soplezalci narediš načrte za prihodnji dan in se psihično pripravljáš na zgodnje

vstajanje, ki je na odpravi še bolj mučno kakor doma. Če je že nujno vzeti dan počitka, pa skočiš vsaj do ledenika pogledat, kakšne raze je naredil v skalo. Pa en slap si opazil včeraj, kjer bi lahko plezali v slabem vremenu ... Tako kakor hodi Iztok Mlakar po vasi "pretegnit" noge, na koncu pa konča v gostilni, gre alpinist malo zmigat mišice, konča pa na kakem nižjem vrhu ali celo "posolira" lažjo smer.

Nam so do pravega raja poleg postelje manjkale še ugodne razmere. Po prvih osvojenih vrhovih in lažjih smereh, ter še preden smo ugotovili, da razmere v stenah niso najbolj primerne za težje vzpone, nas je neke noči zasnežilo. To je pomenilo konec prve "runde" hribov in odpravili smo se nazaj v mesto. V kakem od bolj popularnih športov bi rekli, da so bili na povratku občutki mešani. Nismo se mogli odločiti, ali je dobro, da gremo v mesto, med ljudi in na toplo, kjer ni treba vstajati sredi noči, ali je to slabo, ker bi v naslednjih treh dneh lahko preplezali tri smeri in bi nekoliko pozneje, a ponošneje, prikorakali v mesto. Vseeno smo iz izkušenj vedeli, da bomo na koncu odprave hribov siti, čeprav smo poplezavali in pohajali v skoraj raj. Zato smo se odločili za kolesarjenje po t. i. Cesti smrti. Zelo priporočljiva zadeva za dneve regeneracije.

Čeprav smo se v Bolivijo odpravili junija, ko naj bi bilo vreme najbolj stabilno, so klimatske spremembe nagajale tudi Bolivijcem in vreme se ni držalo dolgoletnih povprečij. Vremenske napovedi so bile vsak dan enake: malo sonca in malo dežja. V vsakem primeru je bila napoved pravilna, pa naj je cel dan sijalo sonce ali pa cel dan padal dež. Tudi z evropskimi prognozami nismo bili zadovoljni, ker so se očitno posluževale enake taktike.

Kljub temu je napočil čas za šesttisočak in cilji glede plezanja so bili spet visoki. Tokrat so jih žal znižale temperature v čevljih. Na pol ozebla stopala so nas odvrnila od plezarije in na vrh Huayne Potosí smo prispeli po normalki. To je bil dvodnevni izlet, iz katerega pa smo se veliko naučili. Na podlagi te izkušnje smo se odločili za naš zadnji podvig. Tisti z boljšo obutvijo so se odločili za Sajamo, najvišji vrh

Bolivije, drugi pa smo se ponovno odpravili pod Condoririje. Izvedeli smo namreč, da so razmere v ostalih delih Cordillere še manj primerne za plezarijo in da ponekod novi sneg močno otežuje celo normalne pristope. Tudi prav. Je bilo treba manj napenjati možgane, saj smo območje že poznali.

Po treh tednih v Boliviji smo tako osvojili večino vrhov v skupini Condoriri (10), Huayno Potosí (6088 m), Sajamo (6542 m) in preplezali nekaj lažjih smeri. Ne moremo se primerjati s himalajskimi odpravami, a vseeno je bilo dovolj za praznovanje ob rujni kapljici in izbrani glasbi. ●

Udeleženci odprave: Miranda Ortar, Manca Sušnik (AO Radovljica), Maja Lavrin (PD Zagorje), Marko Koren, Dejan Lapanja, Sandro Krajnik, Marko Gruden, Andrej Smrekar.

Osvojeni vrhovi in preplezane smeri¹:

Pico Austria (5300 m) – Marko Koren, Andrej Smrekar, Manca Sušnik, Dejan Lapanja, Maja Lavrin,

Pico Austria (grebenski pristop) – Manca Sušnik, Dejan Lapanja, Maja Lavrin,

Cerro Mirador (5200 m) – Miranda Ortar, Manca Sušnik, Dejan Lapanja, Maja Lavrin, Sandro Krajnik, Andrej Smrekar,

Huallomen (5463 m) – Marko Koren, Andrej Smrekar,

Tarija (5240 m) – Manca Sušnik, Andrej Smrekar, Z–JZ greben, Normalni pristop, AD, 45–55°, 250 m, Pequeño Alpamayo (5370 m) – Miranda Ortar, Dejan Lapanja, Maja Lavrin, Andrej Smrekar,

Directísima, D+, 350 m, Cabeza de condor (5650 m) – Sandro Krajnik, Marko Gruden, Marko Koren,

Normalni pristop, AD–, 600 m, Huayna Potosí (6088 m) – Miranda Ortar, Marko Koren, Dejan Lapanja, Maja Lavrin, Sandro Krajnik, Marko Gruden, Andrej Smrekar,

Aguja negra (5290 m – po grebenu) – Marko Gruden,

JZ stena/Z greben, AD, 200 m, Piramide Blanca (5230 m) – Manca Sušnik, Marko Koren, Andrej Smrekar,

Ilusion (5330 m), AD, 400 m – Marko Koren, Marko Gruden, Andrej Smrekar,

SZ greben, AD, 50°, 800 m, Sajama (6549 m) – Miranda Ortar, Dejan Lapanja,

South face route, D–, 600 m, Ala Izquierda (5532 m) – Marko Koren, Marko Gruden.

¹ Smeri in hribi so povzeti po vodničku Bolivia, a climbing guide (Yossi Brain). V primerjavi z vodničkom The Andes of Bolivia (Alain Mesili) se poimenoovanja vrhov in smeri nekoliko razlikujejo. Višine nekaterih vrhov v vodničkih odstopajo do 300 m od višin, ki so jih kazale ure.

¹ Ljubkovalno ime mesta La Paz.

Gremo v hribe? Seveda gremo!

Drage planinke, planinci, ljubitelji narave, pohodov in prijetnega druženja. Leto je obrnilo nov list, zima se je prevesila v pomlad in to je čas, ko narava vzcveti in nas privabi na plano. To je tudi čas, ko se začne Zlatorogova akcija Gremo v hribe. Letos ne bo prav nič drugače.

Zlatorogova ekipa je že pošteno zavihala rokave in se lotila priprav na novo, že četrto sezono akcije Gremo v hribe z obilo veselja in zagnanosti. Zlatorogova transverzala ponosa se tako nadaljuje v letu 2013 in tudi tokrat vas bomo popeljali na čudovite kraje po vsej Sloveniji, kjer se boste v dobri družbi lahko zabavali ob Zlatorogovih igrah.

Pohodniški projekt številka 1 v Sloveniji!

V lanskem letu je bilo med dvanajstimi lokacijami kar devet novih oziroma devet takih, ki smo jih z Zlatorogovim dogodkom obiskali prvič. V letošnjem letu smo Zlatorogovi družini planinskih domov in koč dodali tri nove lokacije (Mirna gora v Beli krajini, Domžalski dom na Mali planini in Dobrča na Gorenjskem), skupno pa Zlatorogova transverzala šteje že 24 lokacij. Zlatorogovo transverzalo ponosa podpira tudi ena izmed največjih slovenskih nevladnih organizacij – Planinska zveza Slovenije, kar daje pohodniškemu projektu še posebno težo.

Transverzala nadaljuje z družbeno odgovorno noto

Družbeno odgovorna nota akcije prav tako ostaja v ospredju, saj bo Pivovarna Laško za vsak podpis v častni Zlatorogovi knjigi donirala 1 evro lokalnemu planinskemu društvu. V letu 2012 se je v knjigo vpisalo več kot 6000 pohodnikov in Pivovarna Laško je v tem letu lokalnim planinskim društvom za njihovo nadaljnje delovanje donirala 12.000 evrov. Od leta 2010, ko se je akcija začela,

pa do danes, je znesek donacij znašal že preko 60.000 evrov, kar je daleč od pričakovanega.

Osvoji vseh 12 lokacij in postani ambasador Zlatorogove transverzale ponosa

Vsi tisti, ki se boste udeležili vseh 12 dogodkov, boste na Šmohorju, kjer bo potekal zadnji letošnji dogodek transverzale, prejeli diplomu z nazivom ambasador Zlatorogove transverzale ponosa ter prejeli bogato nagrado, ki jo prispeva Pivovarna Laško.

Torej vse, ki ste bili z nami v preteklih letih ali pa vas druženje v naravi preprosto veseli, vabimo, da se nam pridružite in se udeležite letošnjih Zlatorogovih dogodkov. Obljubljamo, da vam ne bo žal.

Lokacije in termini Zlatorogove transverzale ponosa za leto 2013:

1. Koča na Kokoši / 20. april
2. Koča na Kopitniku / 4. maj
3. Zavetišče na Planini nad Vrhniko / 25. maj
4. Mariborska koča na Pohorju / 1. junij
5. Dom na Mirni gori / 8. junij
6. Koča na Blegošu / 15. junij
7. Koča na Menini planini / 22. junij
8. Koča na Dobrči / 29. junij
9. Domžalski dom na Mali planini / 6. julij
10. Vojkova koča na Nanosu / 17. avgust
11. Kosijev dom na Vogarju / 24. avgust
12. Planinski dom na Šmohorju / 31. avgust

Na lokacijah vas pričakujemo od 8. ure dalje, naše druženje, začinjeno z glasbo in družabnimi igrkami, pa se bo nadaljevalo do popoldanskih ur (predvidoma do 16. ure). Vljudno vabljeni!

Več informacij na www.gremovhribe.si

Ljubitelji Zlatorogove transverzale ponosa pred Kočo na Kopitniku Foto: Maša Meden

Gorsko neurje v poletju 1914

Besedilo: Drago Paulić

Prevod: akademik prof. dr. Marjan Kordaš, dr. med.

Pred nami je štirinajst dni dopusta. Medtem ko se vzpenjamo po dolini Bele proti Ojstrici, sta Črni in Matija moja družina. Dan je soparen in pripeka huda. Nikjer ni prave sence in komaj čakamo, da pridemo do malo bolj gostih, košatih in nizkih alpskih borovcev, da si malo oddahnemo v hladu. Naši okovani čevlji škripljejo, konica cepina včasih zakreše ob kamnu iskro, mi pa nikakor ne ujamemo ustreznega ritma vzpona. Razmišljam: morali bi bili kreniti prej, še ob zori ali pozno popoldne, ko se že nekoliko ohladi. Vlečemo se počasi do dvanajstih in ob majhnem snežišču se odločimo za prvi počitek pred ciljem.

Iznad Dolgega hrbta na nasprotni strani doline se vzpenjajo visoki beli kumulusi, ob hitrem napihovanju drug drugega preHITEVAJO v višini. Čakamo, da se nekoliko spustijo proti jugu, da bi nam vsaj malo zakrili sonce.

Imamo dovolj časa, nikamor se nam ne mudi – to je komaj prvi dan od štirinajstih, ki so še pred nami. Ta občutek – imeti na voljo toliko prostega časa v tej lepoti – nam daje obilico sreče in zadovoljstva. Govorimo si: naj kar žge sonce; saj ne bo tako vseh štirinajst dni. Šele okoli treh popoldne raztepane meglice zastrejo sonce, a sopicar kar ne jenja. Poskušamo si pomagati s pastilami "cola" (Brazilci žvečijo njene

liste), a je vse zaman. Tolažimo se, da smo že 1500 metrov visoko in eno uro od koč.

Nenadoma pa se vzdigne veter, s sabo nam vse bližje prinaša oblake, zviija veje nizkih borovcev ter ostro šumi skozi suho travo, in tam pri Skuti se zabliiska prvič. Grmenje odmeva med stenami, se vali skozi dolino in že nas dosežejo prve kaplje dežja. Nismo si še naredili plaščev, že nas zastor sodre in dežja s snegom ovije v gost in neprozoren pajčolan. Grmenje prihaja vse bližje, že udarja okoli Sedla in Planjave in okoli nas prasketajo in se iskrijo drobni plameni po vsem grebenu. To ni šala; nevihtni oblak se je ustavil na našem grebenu, in četudi je komaj tri popoldne, se stemni. Začel se je silovit inferno; strela za strelo seka okoli v greben naše poti. Odvržemo cepine in se razkropimo, kolikor to omogoča silni piš vetra. Med plazenjem iščemo zaklone pod grebenom. Že lahko zavohamo vonj po ožganem zaradi strel, ki se kot ognjene kače podijo okoli nas – vsepovsod ena sama groza!

Dež s snegom se izmenjuje s sodro, občasno se vidljivost izboljša, a metež nikakor ne pojenja, saj je videti, kot da se je oblak ustavil ob nas.

Minevajo minute, ki so kot ure dolge. Z vsakim udarom strele se stisnejo ramena in zobje šklepetajo od groze in

Ojstrica nad Dleskovško planoto

Foto: Milan Cerar

vznemirjenja. Vse je zaman – zaradi trušča nevihte in občudovanja teh titanskih sil imamo občutek, da smo manjši od mravelj. Nedaleč se je pod steno stisnila čreda gamsov ... sicer so tako plašni, zdaj pa kot da bi iskali našo bližino, zaščito človeka pred ujmo.

Oblaki so končno porabili svojo zalogo strel, grmenja je slišati vse manj, počasi pa se tudi že svetlika. Na zahodu se skozi raztrgane oblake hitro prebija temnomodro nebo. Spodaj, pod nami pa je videti, kot da bi se ne bilo zgodilo nič. Cepinov ne poiščemo; pustimo jih pod snegom, dokler ne skopni. Zberemo se, vsak izza svojega zaklona, in se kot razbita, potolčena vojska spustimo do koč. Oskrbnik se čudi, da smo ostali živi. Nevihto je opazoval iz varnega zaklona in povedal, da je bil ves greben videti kot peklenski ples razbesnelih plamenov. Vsak od nas pripoveduje svojo plat zgodbe in bolj kot oskrbnik smo zgroženi mi, zavedajoč se, da nas je rešil čudež.

To je bilo 27. julija 1914, dan, preden je zagrmelo na tisoče topov in so se milijoni ljudi, ki se dotlej niso videli še nikoli, pognali drug na drugega v brezupnem peklu. ○

S kamero v himalajsko vas, daleč od vsega

Besedilo: Manca Čujež

7. mednarodni festival gorniškega filma Domžale

Sedmi mednarodni festival gorniškega filma Domžale je med 15. in 19. aprilom odprl vrata v filmski svet navdihujočih gora, drznih pustolovščin in srčnih dosežkov. Osrednji slovenski kulturno-gorniški dogodek se je letos s tradicionalnega prizorišča, Cankarjevega doma v Ljubljani, preselil tudi v Mestni kino Metropol v Celju, češnje na vrhu smetane – nabora nagrajenih filmov – pa so bili deležni tudi gledalci v Kulturnem domu Franca Bernika Domžale. Po besedah žirije so letos s kakovostjo presenetili filmi v kategoriji gorska narava in kultura, zato ne preseneča, da se je z glavno nagrado mesta Domžale ovenčal prav film iz te kategorije – *Vas, daleč od vsega* Anne in Erika Lapieda, francoski filmski poklon prebivalcem odmaknjene himalajske vasice.

Raznolik program navkljub skromnejši popotnici

Čprav je sedem pravljичno število, je bil letošnji festival gorniškega filma za Društvo za gorsko kulturo Domžale z direktorjem Silvom Karom na čelu vse prej kot pravljičen, saj so bili organizatorji primorani okrniti festivalski program. "Temu so botrovali še neporavnani stroški preteklih dveh festivalov, saj je znano, da smo dvakrat zaporedoma *izviseli* na razpisu Slovenskega filmskega centra. Tako nismo izdali festivalske brošure, ni bilo razstav, okroglih miz, tujih predavateljev, otroškega in mladinskega programa," je z grenkobo povedal Karo, a je treba priznati, da je kljub skromnejši popotnici uspel sestaviti raznolik in kakovosten program.

V štirih tekmovalnih kategorijah – alpinizem, plezanje, gore, šport in avantura ter gorska narava in kultura – se je na velikem platnu zvrstilo 34 filmov iz 16 držav. V petih festivalskih dneh se je odvrtelo tudi devet slovenskih projekcij: *Nanga Parbat – gola gora* Stipeta Božiča, *Aurora Polaris* Anžeta Čokla, *Skrivnost 8c* Uroša Kneza, *Divji Jureta Brecljnika*, igrani film *Na pogled* Mihe Kalana, ki je na festivalu doživel premiero, *Zlati teptači* Amirja Muratoviča, *T(h)ril(l)er*

Klemna Trilerja, Uroša Feldina in Janeza Lavriča, *V objemu Himalaje* Petra Vrčkovnika in *Dolina Soče* Gregorja Kresala.

Na Čopov steber in Lhotse

Čprav vsebinsko okrnjen, pa je festival razširil svoj domet, saj se je vzopredno s Cankarjevim domom odvijal tudi v celjskem kinu Metropol, kar je bil korak naprej od dobro sprejetega Ciklusa gorniških filmov, predvajanja festivalskih izbrancev v preteklih letih. Tako so na pobudo Sama Seničarja, programskega vodje Mestnega kina Metropol, ki prisega na evropske, avtorske in neodvisne filme, v gorniških filmih uživali tudi v knežjem mestu. Celjsko občinstvo je za uvod v festivalski teden čas zavrtilo za trinajst let nazaj in se ob filmu *Lhotse 2000* "povzpelo" na četrti najvišji vrh sveta. "Celjski del festivala je slavnostno odprl celjski župan Bojan Šrot, некоč zelo dober alpinist. Gosta na projekciji sta bila tudi glavna protagonistata filma, ki smo ga prikazali.

"Leta 2000 sta na Lhotse splezala Aco Pepevnik in Milan Romih ter ob tem posnela zelo dober dokumentarni film. Film smo zavrteli na mojo željo, saj sem želel, da bi bil festival še malo lokalno obarvan," je razložil Seničar.

Ljubljanski ljubitelji gorniške gibljive slike starejšega datuma so na svoj račun prišli ob retrospektivni multiviziji Dušice Kunaver *Čopov steber – prvič pozimi*, ob kateri doživeto pripoveduje Anton Sazonov - Tonač. Čopov steber s podpisom Staneta Belaka - Šraufa, Aleša Kunaverja in Antona Sazonova - Tonača je bil v zimi 1968 veliki finale Triglavske stene in uvod v glasbo himalajskih sten, ki sta jo v Cankarjevem domu z občudujočim občinstvom podoživela Kunaverjeva in Tonač.

Preko modrega planeta – z letalom, strgalko, čopičem, cepinom in padalom

Festivalska stalnica so tudi predavanja, ki so ob letošnjem okrnjenem festivalskem proračunu spomnila, da je predavateljske bisere vredno odkrivati med domačimi alpinisti. Matevž Lenarčič, ki je lani z ultralahkim letalom obletel svet, je tik pred poletom proti Arktiki "pristal" v Cankarjevem domu in zbrane popeljal preko modrega planeta, ki s ptičje perspektive odstira drugačne poglede na svet in ljudi. Naravovarstvenik in ljubiteljski arheolog Janez Bizjak je spregovoril o sledih prvih obiskovalcev v slovenskih Alpah. Goram zapisani umetnik Danilo Cedilnik - Den je svojo gorniško pot pretanjeno prikazal tako skozi fotografski objektiv kot skozi prizmo likovnih podob. Alpinist mlajše generacije Urban Novak, ki je lani preplezal novo smer v vzhodni steni K7, se je z občinstvom za kratek čas preselil v predverje in strmine karakorumskega skoraj sedemtisočaka. Ženske predavateljske barve je zastopala Vlasta Kunaver, ki je obudila spomin na lepa srečanja med svojimi alpinističnimi in padalskimi podvigi.

Vas, daleč od vsega – velika zmogovalka mesta Domžale

Mednarodno žirijo, ki so jo sestavljali scenaristka in režiserka Špela Kuclar, alpinistka in prevajalka Neda Podergajs, ustanovni član Mednarodnega združenja za filme z gorniško tematiko Pierre Simoni, filmski režiser Matjaž

Ne tako daleč, najboljši alpinistični film Arhiv IMFFD

Žbontar in alpinist Andrej Štremfelj, je ob koncu festivala čakala odgovorna naloga – okronati zmagovalce. Kot je izpostavila peterica ocenjevalcev, so letos s kakovostjo presenetili filmi v kategoriji gorska narava in kultura, ki so pobrali polovico filmskih odličij.

Z glavno nagrado mesta Domžale se je ovenčal francoski film *Vas, daleč od vsega*. "S svojo neprekosljivo občutljivostjo in tankočutnostjo sta Anne in Erik Lapiéd uspela posneti klasični dokumentarec o prebivalcih odmaknjene himalajske vasi v pokrajini Ladak," je v obrazložitvi zapisala žirija in opredelila zmagoviti moment: "Film sta snemala sedem let in s prebivalci vzpostavila tako intimen odnos, da so vsi preprosto pozabili na kamero. Takšne sposobnosti pa krasijo le prave filmske ustvarjalce."

Slovenski nagrajeneц: *Skrivnost 8c*

Nagrado za najboljši alpinistični film je prejel italijanski film Herveja Bermassa *Ne tako daleč*, nagrado za plezalni film pa belgijski film Seana Villanueve O'Driscolla *Težave v venezuelski džungli*. Venezuelska avantura plezalske zasedbe, ki je že stara znanka ljubljanskih gledalcev, je omrežila tudi občinstvo. Nagrada za najboljši film v

kategoriji gorska narava in kultura je pripadla francoskemu filmu *Pogumno do orjaških čebel* Jeromeja Segurja, v kategoriji gore, šport in avantura pa je slavil film *Ubijajoča lepota* Rastislava Hatiarja s Slovaške.

Nagrada za najboljši kratki gorniški film je odromala v roke Uroša Kneza, scenarista in režiserja slovenskega filma *Skrivnost 8c*, v katerem spremljamo Izidorja Zupana med plezanjem z 8c ocenjene smeri *The Secret v Sopotu* pri Laškem. "Štiriminutni film na duhovit, sproščen in vsebinsko zaokrožen način predstavi zahtevno prosto plezanje. Obetajoč prispevek mlajše generacije plezalcev in filmarjev," je bila enotna žirija. Uroš Knez je v produkciji TV Laško posnel že več kratkih filmov, *Skrivnost 8c* v navezi s protagonistom Izidorjem Zupanom pa mu je prinesla zmago slavje na festivalu gorniškega filma. Knez je priznal, da ga je nagrada pošteno presenetila, saj je bila zanj velik dosežek že uvrstitev v tekmovalni program, vendar mu daje nov zagon za filmsko snovanje v prihodnje ... Ideje se že rojevajo.

Posebno pohvalo žirije so si prislužili italijanski film *Odisejada stare smeri* Davida Carrarija, *Naftno polje* Rusa Ivana Golovneva in *Življenje* je Vladimirja Perovića iz Črne gore. Izviren Perovićevec, ki prikazuje vsakdan prebivalcev odmaknjenih višavij Črne gore, je prejel tudi nagrado Planinske

zveze Slovenije, TV Slovenija pa je nagradila švicarski film *Bernard Bovet, stavec s kamero* Nasserja Bakhtija, na podelitvi nagrad iskreno navdušenega, da bo zgodba o markantnem planšarju, zavezanem goram in svojim ljudem, živela dalje, tudi po Bovetovem slovesu le nekaj dni pred festivalom.

Festival v znamenju tovariškega duha

"Letošnji festival je bil skromnejši, tako po vsebini kot tudi po obisku. Malo je bilo krivo tudi lepo vreme. Sem pa vesel, da se je ekipa okrepila in z optimizmom gledam naprej. Prepričan sem, da bomo *zmagali* na osmem festivalu," je na zaključku v Cankarjevem domu poudaril Silvo Karo. Ob boku ljubljanskega festivalskega dogajanja velja pogledati tudi v Celje, kjer je vtise strnil Samo Seničar: "Kot programski vodja kina sem redko povsem zadovoljen, saj bi si, normalno, vedno želel še kakšnega gledalca več. Zanimivo je bilo opazovati obiskovalce filmskih projekcij, ljubitelje gora, kako so z navdušenjem spremljali zgodbe s platna, po predstavah še dolgo v noč premlevali dogodke in se kdaj tudi malo pobahali s svojimi uspehi, predvsem pa zlagali načrte za prihodnje pohode, plezarijo ... Redko na enem mestu vidiš toliko tovariškega duha kot ravno te dni med festivalom. To je na koncu tisti najlepši del festivala, ki mora nujno biti družabni dogodek." ◉

O plezalcih in neandertalcih

Plezalci so neandertalci – oziroma slabši od njih. Tako se je ob javno izrečeni grožnji domačinov, da razmišljajo o prepovedi plezanja v enem redkih slovenskih plezališč svetovnega formata, Ospu, zapisalo plezalskemu kolegu na gorniškem spletnem portalu. Kaj naj bi imeli skupnega plezalci in že davno izumrli človečnjaki, razen preproste rime, mi sicer ni jasno ... a nič hudega, tudi kolegu, ki je to zapisal, ni. Očitno se mu je zdel naslov primeren za razmišljanje o tem, kakšni smo plezalci (s poudarkom na pridevniku balkanski) in zakaj imajo domačini prav, da govorijo o tako radikalnem ukrepu.

Če pustimo ob strani neandertalce, se pridružujem njegovemu mnenju, da znamo biti plezalci precej brez manir. Seveda ne čisto vsi in tudi ne samo tisti, ki imamo korenine na Balkanu. Prej bi rekla, sodeč po lastnih izkušnjah, da gre za značilno stanje duha predvsem mlajših, od življenja še ne preveč pregnetenih

zaradi s prebavo povezanih fizioloških potreb in občasni manko zaslužka pri upravniki infrastrukture. Včasih pa se je znalo zaplesti pri interakciji z lokalnim prebivalstvom. Iz gnezda ravno odleteli plezalski mladiči res nismo videli nič spornega v tem, da smo se v starih časih pripeljali naravnost pod steno, nažigali muziko in rogovillili pozno v noč, plesali obredne ples pred vaško cerkvijo, tam v času bogoslužja rožljali z opremo in malicali ter počeli podobne nesprejemljivosti, na katere so nas, ko je šla kaplja čez rob, tu in tam opomnili domačini.

Po dobrih treh desetletjih "(zlo)rabe" Ospa njegovi prebivalci torej razmišljajo o zaprtju plezališča. Takole od daleč jih, sicer brez natančnejše seznanjenosti s trenutno situacijo v vedno bolj obleganem osapskem skalovju, a z izkušnjo življenja v podobno majhni skupnosti, dosti bolj razumem kot pred desetletjem ali dvema, ko smo se ob njihovih pritožbah po

plezalcev, ki gledajo na svet zviška, prek rožnatih očal ter z nadetimi plašnicami. Zase bi težko trdila, da sem bila tipična predstavnica mlajše balkanske plezalske bande, saj sem bila za razno švercanje zaradi šparanja predvsem prevelika strahopetnica (če bi rekla preveč lepo vzgojena, bi mi utegnil kdo oporekati), poleg tega mi je ob lumparijah na čelu zelo hitro zasvetil velik napis "Goljufam!". Kljub temu sem na svojih zgodnjih plezalskih popotovanjih vseeno dala skozi nekaj prenočevanja na vseh možnih lokacijah pod milim nebom, pa švercanja v kampih in na sredstvih javnega prevoza, kuhanja v parkih, umivanja v javnih straniščih in kar je še take folklore, ki sodi k vsakemu "resnemu" plezalcu. Morda je odveč omeniti, pa vendar: spanec med prenočevanjem na črno ni bil prav nič blažen, po večini so me tlačile more. Znova in znova sem se zaklinjala, da to zares počnem zadnjič, pa sem se v specifično orientirani plezalski družbi vedno vračala na stare poti ...

Kakšne škode s tem svobodnjaškim načinom dojemanja sveta vseeno nismo povzročali, če odmislimo vpliv na naravno okolje

večini le nerazumevajoče zmrdovali in negodovali. V času, ki je minil od takrat, ko sem še redno zahajala v osapske stene, sem prekolovratila nekaj sveta in se, tudi vsled dejstva, da sem se medtem iz finančno podhranjene dijakinje in študentke prelevila v zaposleno osebo, kar hitro znebila "balkanskih" navad. Zame goljufanje pač nikoli ni imelo pretiranega čara in tudi časi, ko bi "morala" trobiti v en rog s klapo, so minili. Naj zveni samohvalno ali ne, mislim, da gre vendarle za normalen razvoj kolikor toliko zdrave osebnosti – konec koncev, če bi se npr. do konca življenja švercal po kampih, svojim naslednikom ne bi dal ravno svetlega zgleda, mar ne? Zato vidim izhod predvsem v vzgoji, tako mladih kot tudi tistih malo manj mladih plezalcev. A to je dolgoročni cilj. Na kratki rok pa bi nemara veljalo razmisliti o katerem od ukrepov, ki so jih predlagali tisti, ki so svoja mnenja v zvezi z omenjeno problematiko zapisali na spletišču Gore-ljudje. Kaj več o problematiki plezališč pa bo prinesla ena od prihodnjih tem meseca v naši reviji.

Mateja Pate

Stanko Klinar, glej ga, šmenta – osemdesetletnik!

Ob različnih glasnih 100-letnicah se je prav prijazno za hipec zaustaviti tudi ob kakšni 80-letnici, kakršno je konec aprila (29.) popraznoval samosvoji Stanko Klinar, vesoljni naši hribovski srenji znan vsaj kot pisec vodnika po Karavankah, mnogim študentkam germanistike tudi kot univerzitetni učitelj, tistim, ki smo imeli posebno srečo, pa še kot duhovit, poznavalski in mnogo vedoči sopotnik po gorah in kucljih. Kot skrajno trmast in ostrojezičen Gorenjec zna komu biti celo nadležen – pri tem mu je (bila) priljubljena téma preveč "popackanih", to je markiranih in nadelanih poti ter prav tako preobilje hribovskih koč in domov. Hribi so vendar zato, da se umakneš vanje, da se malo pogovoriš sam s seboj, da ponoči iz spalne vreče gledaš zvezde nad sabo, da intimno začutiš svojo malo, ljubo domovnico, njeno cvetje, ljudi, živali, jezik, kulturo. Stanko Klinar je namreč tudi zagrizen domoljub.

Naj mi bo dovoljeno ugibanje, da se je prav zato tako vneto posvetil Karavankam. Kot obmejno pogorje so se dolga desetletja kazale kot malce prepovedan in zato zapuščen svet. Če si hotel na kak vrh tja gor, si moral imeti celo posebno dovoljenje. In še potem gorje, če si malo zašel – z znancem se nama je neke sončne nedelje to posrečilo na Golici, in so naju budni čuvarji naše bivše domovine z velikanskim psom za petami po najkrajši poti pospremili v dolino. A profesor Stanko Klinar si je menda uspel pridobiti nekakšno stalno karavansko dovolilnico; kot njen posestnik in kot kolega na fakulteti me je ob priložnosti pregovoril za hojo na Košutnikov turn; na osnovi goliške izkušnje sem se sicer prijaznega vabila zelo otepal, pa mi je zagotovil, da bo že on poskrbel za vsakršno varnost. Ko sva se še v trdi jutranji temi takrat z avtom prihajala do karavle v Jelendolu, se je zgodilo, česar sem se bal: "graničar" je na naju nameril puško in naju hotel zapreti; nato se je zbralo pol posadke, dogodek ni bil najbolj običajen, čeprav je večina sicer še na pol spala, je pa celo v tem stanju kazala znamenja široko odprte balkanske naklonjenosti. Iz vojaških izkušenj sem vedel, da bo tisti prvi, ki naju je zaustavil s strelnim orožjem, še najbolj zoprn – saj nimaš vsak dan sreče s trofejo, morebitnim "neprijateljem" in špijonom, ki ti, če ga uловиš, lahko prinese nagradni dopust, toda Klinarjeva trajna dovolilnica, nekaj prijaznega parlamentiranja, najbrž tudi dober, bolj ali manj nediverzantski

vtis, ki sva ga oba naredila na domovinsko stražo, je povzročil, da so naju razmeroma hitro spustili. Košutnikov turn, lep dan in Klinarjeve razlage, vse mi je bilo všeč, tako da sem se kasneje večkrat vračal v ta svet. Še ko so mi noge že odpovedovale, sem se dvakrat ali trikrat iztrmaril na Tolsto Košuto - za slovo. To je bila ena izmed tihih Klinarjevih "zaslug".

Drugič spet naju je s tajnikom fakultete pripravil, da smo skupaj zlezli po Slovenski na Triglav – ker je bil pač vse, kar si lahko v hribih: plezalec, šodrovec in brezpotnik, v vsem je užival. Takrat se mi je od blizu pokazal še s svoje pedagoške strani – zelo je bil namreč hud, če ni bil *štrik* po uporabi takoj in pravilno "zložen". Postal je skoraj sovražno piker (uboge njegove germanistične punce, sem pomislil; kasneje so mi razložili, da jim sicer sploh ni bilo tako hudo).

Zdaj sem seveda tudi sam krenil na brezpotje: namesto o Klinarju pišem o sebi. Torej mislim, če se vrnem tja, kjer sem začel, da si je Karavanke izbral, ker so ostajale nekam odrinjene in zastražene. Potem jih je pa raziskal do obisti: ne samo itinerarsko ("badjurovsko" radi rečemo), tudi široko kulturno, jezikovno, toponimsko, narodnostno, zgodovinsko, tako da je pripravil zgleden, enciklopedično izčrpen vodnik. Ni čudno, da je z njim doživel tri ponatise, skupaj štiri "izdaje".

Toda osebno sem vseeno prepričan, da je Klinarjevo vrhunsko hribovsko pisanje nastalo v njegovem veliko premalo cenjenem "izbirnem vodniku" *Sto slovenskih vrhov* (izdanem pri Prešernovi družbi leta 1991). V njem je ob sto izbranih slovenskih gorah in gričih ustvaril sto nadvse živo, duhovito in berljivo napisanih esejev, polnih anekdot, antoloških verzov in najrazličnejšega znanja, vse pa prepojeno s svojevrstno planinsko erotiko in pripadnostjo. Med temi vrhovi ne manjkajo niti ljubljanski grad, niti mariborska Piramida, niti slovenjegoriška Gomila, niti najvišja prekmurska "Kugla" (Serdiški breg), torej gričevnati plebs med visokogorsko in mnogo bolj znamenito in slavno aristokracijo – saj so tudi ti tisto, kar naj bi bili "slovenski vrhovi". Za Kalteneggerjem je ob tem ponovil: *Nismo bili zraven pri ustanovitvi Rima ne pri odkritju Amerike, a življenje je vseeno lepo!* Skrajno pedantno izčrpano in kratkiško strnjeno je sicer zapisal tudi "badjurovške" informacije in dodal, ker ni mogel iz pedagoške kože (hvalabog!), nekaj uvodnih nasvetov in opozoril glede hoje v gore; toda to vse

Stanko Klinar na Zlatorogovih policah v Slovenski smeri v Triglavu Foto: Miran Hladnik

skupaj je vendarle samo nujen vodniški okvir navduševanju za slovenske vrhove, kulturnemu, duhovnemu uvajanju v pot. To pa pogosto meji kar na osebno izpovedanje, prepojeno s čisto in prepričljivo erotiko, ki pač ni samo ljubezen, temveč je po Platonu in še kom tudi hrepenenje po spoznavanju in lepoti. Skratka: moja vera je, da je *Sto slovenskih vrhov* Klinarjev kredo; v njem je izpovedal hribovsko dušo do zadnjega kotička (skoraj), sporočil prav gosposko široko znanje o najrazličnejših rečeh. Nič ga ni utesnjeval urednik, nič se ni omejeval sam, prav tako ne napotkovni značaj knjige.

Zdaj bi morali dodati še kaj o njegovi poklicni poti, o njegovem profesorovanju na jeseniški gimnaziji in na germanistiki ljubljanske filozofske fakultete. Ne nazadnje je doktor jezikoslovnih znanosti, toda to bodo že opravili njegovi strokovni kolegi. Za nas ostaja Stanko Klinar prej in slej, pred svojim osemdesetim letom in po njem, spoštovan planinski vodnik, sopotnik in prijatelj. Knjigo, o kateri sem zapisal nekaj več besed, je posvetil "spominu na stoletnico Slovenskega planinskega društva 1893–1993", kar pove o njegovi pripadnosti (skoraj) vse.

Matjaž Krmecl

Spoznajmo "talnega" ptiča

Navadni kupčar

Besedilo: Dušan Klenovšek¹

Ktemi tokratnega prispevka me je pripeljalo aprilsko opazovanje samca navadnega kupčarja (*Oenanthe oenanthe*) na brežini akumulacijskega jezera HE Blanca na reki Savi. Kamnito obložena brežina nasipa, na vrhu pa komaj poganjajoča travna ruša, sta idealna kombinacija zanj. V tovrstnem okolju išče hrano pa tudi gnezdi. Da bi tukaj tudi gnezdil je malo verjetno, saj v aprilu (posebej v letošnjem, z izrazito "podaljšano" zimo) še poteka njegova selitev. Sicer se z njim srečam tako rekoč med vsakoletno pomladno selitvijo. Zaradi kontrastnih barv ga opazimo na sveže preoranih njivah.

Bodimo pozorni na kupčarja med poletnimi turami po terenih nad gozdno mejo. Ob redkih izjemah (npr. gnezdenje ob Škalskem jezeru)² je gnezdeče pare moč opazovati le

v gorah Julijcev, na Snežniku in na negozdnem visokem krasu. Zaradi letošnje obilne snežne odeje v gorah jih bomo tudi v nižjih predelih opazovali dlje časa kot običajno. Sicer ga lahko srečamo tudi drugod po svetu – od vročih sredozemskih otokov pa tja do Nordcapa na severu Norveške.

Kot tipičen "talni ptič" rabi odprte, pregledne kraje, z redko ali nizko rastočim rastjem. Habitat mora imeti tudi vzvišene predele, na katerih počiva, poje in opreza za hrano (žuželke). Za prenočevanje in še posebej za gnezdenje uporabi luknje in špranje v tleh, skalovju ali v kupu kamenja. V pomanjkanju primernih naravnih lukenj sem v Skandinaviji opazoval tudi gnezdenje v kunčjem rovu. Ker teh pri nas ni, lahko uporabi tudi rove malih glodalcev (miši, voluharice). In zakaj črna proga preko oči? V naravi, kjer se vsaka žival trudi najti hrano in pri tem sama ne postati hrana nekoga drugega, je pomembno oči "skriti". In proga enake barve, kot

Navadni kupčar (*Oenanthe oenanthe*) na obrežju Save nad HE Blanca
Foto: Dušan Klenovšek

so oči je pri tem v veliko pomoč. Poleg kupčarja jo ima še kar nekaj vrst ptic, med njimi srakoperji in plašica.

Veselimo se pomladnih srečanj, ko bomo predvsem oprezajoče samčke opazovali na vrhu brazd, in tudi poletnih srečanj v visokogorju. Če bomo visoko v gorah opazili, da je ptica zelo vznemirjena, smo verjetno preblizu njenega gnezda. Prestavimo se za nekaj deset metrov v stran in že bo preplah minil. Poleg našega etičnega prepričanja nas na tovrstna dejanja opomni tudi zakonodaja, ki motenje gnezdenja zavarovanih vrst uvršča med prepovedane aktivnosti. Zato z malico ali fotoaparatom v roki s primerne oddaljenosti uživajmo ob priložnosti, da smo priča delčku življenja tega drobnega soprebivalca planeta. ◉

¹ Kozjanski park.

² Janez Gregori in Dare Šere, *Acrocephalus*, št. 93, DOPPS, 1999.

Prekomerno razraščanje alpske kislice

Vabilo na prostovoljno akcijo

Avtorja: Jurij Dobnik in Andreja Slameršek¹

Planina Korošica je planinski (alpski) pašnik na jugozahodnem pobočju Košutice v Karavankah, blizu mejnega prehoda Ljubelj. Pašniki se raztezajo od 1300 do 1600 metrov nadmorske višine, planinska koč pa se nahaja na 1554 metrih. Pašnike na planini Korošici je že pred stoletji ustvaril človek z izsekavanjem gozda in jih s prilagojeno pašo ohranil vse do danes. Na gozdnih posekah, na zakisanih tleh, so se razvila vrstno bogata travišča s prevladujočo travo navadnim volkom (*Nardus stricta*) in živorumeno arniko (*Arnica montana*). Na višjih predelih, ki se zaraščajo z ruševjem, se izmenjujejo zaplate travišč z volkovjem ter alpskih in subalpskih travišč na karbonatnih tleh. Oba tipa travišč sta zaradi izjemnega pomena za biotsko pestrost uvrščena v prednostni habitatni tip Natura 2000. Ker sta v evropskem in slovenskem prostoru v upadu, ju varuje evropska Direktiva o habitatih, kar pomeni, da so države članice EU dolžne prednostno varovati in ohranjati ta območja v ugodnem stanju. Planina Korošica je bila v evropsko ekološko mrežo uvrščena leta 2004.

Gospodarski in naravovarstveni pomen planine Korošice ogroža prekomerno razraščanje alpske kislice (*Rumex alpinus*). Gre za nitrofilno rastlino, ki ima rada vlažna, osončena in s hranili bogatejša tla. V subalpskem in alpskem pasu je naravno prisotna predvsem ob vodnih izviroh, vendar se na planinah z živino pogosto pojavlja v okolici planinskih koč. Njene liste so pastirji v preteklosti kuhali prašičem ali vanje zavijali maslo. Alpska kislica se pojavi tam, kjer se živina predolgo zadržuje na enem mestu. Zaradi iztrebljanja se poveča vnos dušika v tla in posledično se kislica razbohoti. Na planini Korošica danes že prerašča okrog pet hektarov površin. Širi se na najkvalitetnejše pašne površine in spreminja naravovarstveno pomemben habitat.

Da bi preprečili nenadzorovano širjenje alpske kislice na biotsko bogata travišča in hkrati pomagali kmetom, ki pasejo na planini, smo na Zavodu RS za varstvo narave vključili to območje v projekt ALPA. Projekt ALPA se izvaja s prispevkom Operativnega programa čezmejnega sodelovanja Slovenija-Avstrija 2007–2013, njegov glavni namen pa je postavitve temeljev za sonaravno upravljanje planin na varovanih

območjih. S tem namenom testiramo sonaravne metode za odstranjevanje alpske kislice (brez uporabe kemičnih in drugih sredstev za zatiranje rastlin). Letos bomo na planini izvedli čiščenje alpske kislice v okviru prostovoljne akcije; odstranjevanje bo potekalo z ročnim izkopavanjem in košnjo.

Na akcijo vabimo vse, ki imate radi planine in želite prispevati k ohranitvi njihove podobe. Planine so naše skupno bogastvo, zato moramo združiti moči in pomagati kmetu, da bo lahko še naprej s primerno rabo ohranjal to kulturno in naravno dediščino. Tako bomo lahko še naprej občudovali planino, pili čisto vodo in ob pogledu na raznolikost alpskih travišč vedeli, da živimo v zdravem življenjskem okolju.

Prostovoljna akcija bo potekala v soboto, 1. junija 2013, vendar se lahko zaradi snežne odeje in vremenskih razmer datum spremeni. Zato vse zainteresirane vabimo, da svojo željo po sodelovanju izrazijo na elektronski naslov jurij.dobnik@zrsvn.si ali na telefonsko številko 051 246 865, kjer boste prejeli podrobnejša navodila o poteku akcije.

Prekomerno razraščanje alpske kislice na planini Korošica Foto: Andreja Slameršek

¹ Oba iz Zavoda RS za varstvo narave.

Kis ali vino?

Nejc Kurinčič (Soški AO) in Boštjan Mikuž (AS Ajdovščina) sta v Kostrunovih špicah v Zahodnih Julijcih opravila prvo ponovitev smeri **Kis ali vino?**. Smer sta prva preplezala Marko Prezelj in Mirko Kranjc, ki sta se pod steno znašla zgodaj jutraj z namenom preplezati smer Kiss or kill, vendar sta v soju svetilk zgrešila vstop in preplezala novo smer. Nejc in Boštjan sta pod steno priganila sredi noči in v izkopani luknji predrgeta noč. S pričetkom dneva sta začela plezati smer, ki že takoj na začetku ponuja zahtevno strmo plezanje. V srednjem, najožjem in tudi najtežjem delu sta namesto prečke v levo preplezala celo manjšo direktno varianto smeri. Očistiti sta morala precej snega in preveriti veliko sumljivih oprimkov, preden sta po sedmih urah plezanja dosegla vrh. Sestopila sta s spusti čez steno.

Zelenica

Miha Zupan (AO Tržič) je iskal idealne razmere v Zelenici in jih skoraj našel v smeri **Idealnih ni**. V steno se je odpravil sam in prve tri skoke je preplezal brez večjih težav. V prvem je plezal po travah in skali, v drugem po snegu, tretjem po snežnem ledu, zadnji pa ga je prisilil v varovanje v prvih metrih skoka, nato pa je do vrha skoka nadaljeval po odličnem vodnem ledu in uspešno zaključil vzpon na vrhu Zelenice. Sestopil je po smeri **Idealne so**.

Kovk

V zadnjih letih je popularnost sten nad Vipavo na meji verjetnega. Vmes so seveda tudi stene manjšega obsega, ki imajo zavidljivo naklonino in postrežejo s solidnimi težavami. Stene Kovka so že ene takih. Ko je na kontinentu še pritiskala huda zima, sta v sončnih toplih razmerah Silvo

Kragelj (AO Ljubljana Matica) in Marko Turk (AO Rašica) 15. marca preplezala najprej smer **Cik-cak** (VI-, A0/IV, 100 m). V smeri je ostalo šest klinov. Sledila pa je še druga smer **Peklenska napolitanka**, ki sta jo preplezala 22. marca. Plezanje naj bi spominjalo na razvpito smer v steni Rzenika in od tod tudi ime. V smeri so ostali štirje klini. Ker sta fanta znana po tem, da se v neki steni ne ustavita le pri eni smeri, sta tudi tokrat v JZ steni Kovka (natančneje v JZ steni Velikega Oltarja v Kovku) 15. aprila preplezala novo smer **Peklenska zajeda** (VII-, A2-3/V-VI, 110 m), ki poteka desno od Peklenske napolitanke. Smer je podobnega karakterja kot slednja, v njej pa tičijo trije klini.

Chamonix

Člani Akademskega AO so se od 28. marca do 5. aprila zadrževali v Chamonixu in se, kljub ne najboljše vremenu, poskusili v nekaj smereh. Nekaj neuspehov je bilo nadgrajenih z nekaj lepimi vzponi. Blaž Kramer in Domen Petrovič sta preplezala **Farraona** (II/4+, 500 m), Igor Kremser, Matic Košir in Sašo Gyergyek pa **Claire Chazal** (II/4, 500 m) v Pointe Farrar. Blaž Kramer in Domen Petrovič sta preplezala tudi smer **Modica-Noury** (III/5+, 500 m) v Mont Blanc du Taculu, v sosednjem Pointe Lachenalu pa sta **M6 Solar** (III/M5+, 200 m) preplezala Igor Kremser in Matic Košir. Rok Ružič in Jan Podgornik sta v dveh poskusih morala obrniti pod vrhom, a jima to veselja do plezanja v Alpah ne sme vzeti.

Alpinistično smučanje

23. marca sta Iztok Tomazin (AO Tržič) in Benjamin Ravnik (AO Jesenice) opravila zanimiv smučarski spust v Tolstem vrhu. Smučala sta v vpadnici vrha in začrtala verjetno prvenstveno linijo. Najprej sta 50 metrov sledila SV grebenu, nato rušnati strmini v

severnem pobočju in v spodnjem delu mestoma strmim, poraščenim rebrom in žlebovom rahlo levo od vpadnice vrha. Spust (IV, S6/S3-S5, 300 m) je po spustih Janka Megliča (AO Tržič) najverjetneje prvo novo smučarsko dejanje v tem vrhu.

Naveza Iztok-Benjamin je bila dejavna tudi 7. aprila v Begunjščici. Zeleniška smer je bil njun prvi cilj, vendar sta se zaradi slabih razmer obrnila in povzpela po **Direktni smeri** (V-, S5+/S3-S4, 350 m), ki sta jo nato tudi presmučala. Na zgornjem ključnem mestu sta zaradi pomanjkanja snega izbrala levo, nekoliko lažjo varianto, nato pa nadaljevala po originalni smeri. Odsmučala sta še pod desni del severne stene in preplezala smer **Nahod** (IV+, S5+/S4, 250 m). Iztok je smer še presmučal in opravil drugo smučarsko ponovitev smeri, Benjamin pa je odsmučal **Grapo v Z grebenu** (III-, 300 m). Že naslednji konec tedna je Benjamin opravil še tretjo smučarsko ponovitev smeri Nahod. Pri samem vzponu ni uporabil ne cepina ne derez, potrebna pa je bila pazljivost zaradi nestabilnega južnega snega.

Na gozdnatih pobočjih Tirske peči je v ponedeljek, 8. aprila, s smučmi vijugal Benjamin Ravnik. Smučal je v bližini nadelane poti in jo enkrat tudi presekal. Zaenkrat še ni znanih spustov na tem območju, zato

je smer poimenoval **Smučarska gorenjska varianta** (50°, S4+/S2-S3). Za svoje smučanje je izkoristil logično 60 do 70 metrov široko rampo, usmerjeno proti levi.

Novi vrh nad Baško grapo nudi lepe in strme skalne stene, ki bodo kmalu kopne, obenem pa se tam skrivajo številne grape, nekatere med njimi primerne tudi za smučanje. Ponovno je bil smučarsko aktiven Luka Ambrožič, ki je 7. aprila presmučal **Velikonočno grapo** (IV, mesto S5-, 200 m). Na vrhu je bil sneg precej južen, sledila pa je trda, vendar predvidljiva podlaga. Po spustu je preplezal še **Smer k soncu** (III/II, 65/45-55°, 200 m).

Vzponi v snegu

V Velikem vrhu je Miha Zupan (AO Tržič) v zaključku zime plezal dvakrat. Najprej v torek, 9. aprila, ko je preplezal smer **Gamsova solza** (III, 3, 80/50-60°), katere avtor je sam. Dva dni kasneje je preplezal še prvenstveno smer **Zob** (III, 3, 85/50-70°). Smer poteka po 120-metrskem žlebu v skrajno levem delu stene.

*Novice je pripravil
Peter Mežnar.*

Severna stena Velikega vrha in dve novi smeri - Zob (levo) in Gamsova solza (desno)

Foto: Maja Duh

Poljaki spet v Himalaju

Poljski himalajci nadaljujejo s svojimi projekti kljub veliki nesreči, ki jih je nedavno zadela na zimskem Broad Peaku, kjer sta po osvojitvi vrha na gori ostala dva alpinista. Njihov program zimskih odprav na osemtisočake se nemoteno nadaljuje in kot pripravljalo odpravo za zimske vzpone letošnjo pomlad organizirajo tudi odpravo na Daulagiri. Poleg vodje Jerzyja Natkaškega bodo na odpravi sodelovali še Dariusz Zafuski, Piotr Tomala, Marcin Miotk, Jacek Zylka-Zebracki, Robert Cholewa in dve alpinistki, in sicer Tamara Stys in Agnieszka Bielecka. Agnieszka je sestra Adama Bieleckega, ki se je lansko in letošnjo zimo povzpел na vrhova dveh osemtisočakov (Gašebruma 1 in Broad Peak),

vmes (poleti) pa stal še na vrhu K2. V ločeni odpravi se prav tako na Daulagiri odpravljata še en Poljak Paweł Michalski in Italijan Simone la Terra.

Še bolj zanimivo bo morda na Makalaju, kjer se bosta na njegov vrh skušala povzpeti Rafal Fornia in Kinga Baranowska, ki je do sedaj priplezala na osem osemtisočakov, na vse brez dodatnega kisika. Njen seznam osvojenih osemtisočakov je naslednji: 2003 – Čo Oju (8201 m), 2006 – Broad Peak (8048 m), 2007 – Nanga Parbat (8125 m), 2008 – Daulagiri (8167 m), 2008 – Manaslu (8156 m), 2009 – Kangčendzenga (8598 m), 2010 – Anapurna (8091 m) in 2012 – Lotse (8516 m).

Podrobnosti zmagovalnih vzponov

O letošnjih šestih dobitnikih zlatega cepina smo pisali že v

prejšnji številki, tokrat pa nekoliko več o posameznih vzponih, ki so si prislužili nagrado.

Kamet (7756 m), Indija

Trenutno je Kamet najvišja gora v Indiji, za katero je mogoče dobiti dovoljenje za vzpon, kar je gotovo velik magnet za nekatere alpiniste. Če pa upoštevamo še dejstvo, da je bila dvatisočmeterska jugozahodna stena Kameta še nepreplezana, ni nič nenavadnega, da se je francoska odprava lotila prav tega cilja. Sébastien Bohin, Didier Jourdain, Sébastien Moatti in Sébastien Ratel so steno preplezali v petih dneh, seveda na alpski način. Smer vodi po strmih snežiščih, med njimi pa pogosto čez navpične ledene odstavke. Stena ni popustila do vrha in prav zadnji dan je postregla z najtežjimi mesti. Sestopili so po smeri vzpona.

Shiva (6142 m), Indija

Prečenje gore Shiva v sosesčini bolj znanega Kishtwarja

sta opravila stara mačka Mick Fowler in Paul Ramsden, ki sta pred desetimi leti že dobila zlati cepin. Povzpela sta se po severovzhodnem, sestopila pa po južnem grebenu. Vzpon je potekal po izjemno izpostavljeni grebenski rezi, ki je proti vrhu postajala vedno bolj strma in je postregla z delikatnimi raztežaji v zaledenelih počeh in po ploščah, prekritih s tankim ledom, česar sta prvenstvenika vajena z zimskih vzponov na Škotskem. Na gori sta Fowler in Ramsden plezala devet dni.

Muztagh Tower (7284 m), Pakistan

Severna stena Muztagh Towerja je bila mnogim na očeh, resno pa se v njej ni preizkusil nihče. To je veljalo do vzpona ruske trojice Dmitrija Golovčenka, Aleksandra Langa in Sergeja Nilova, ki je steno po SV razu zmogla v kar 17 plezalnih dneh. Uspeh so si zagotovili z veliko in težko transportno

Vsestransko učinkovit v boju z bolečino

Bolečine v vratu, hrbtu in mišicah so pogoste spremljevalke telesnih aktivnosti, ki zahtevajo napor. Kadar bolečina moti naše delovanje, uporabljamo različna zdravila za samozdravljenje. Z Aspirinom lahko hitro in učinkovito odpravimo različne bolečine. Kadar se uporablja skladno z navodili, acetilsalicilna kislina, zdravilna učinkovina v aspirinu, ni učinkovita le pri lajšanju bolečin, temveč zdravi tudi vnetja. Aspirin zaustavlja bolečino neposredno na njenem mestu nastanka in ima protivnetno delovanje. Njegova učinkovitost

je znanstveno dokazana pri različnih oblikah glavobola in bolečinah v spodnjem delu hrbta; hitro in učinkovito pa lajša tudi bolečine v mišicah in sklepih. Oblike Aspirina so prilagojene različnim potrebam uporabnikov. Aspirin 500 v obliki tablet je primeren za zdravljenje večine bolečin; šumeče tablete Aspirin Migran so primerne za hitro olajšanje migrene; žvečljiva tableta Aspirin Direkt pa olajša bolečine, kadar ni možnosti, da bi zdravilo zaužili z vodo.

Pred uporabo natančno preberite navodilo! O tveganju in neželenih učinkih se posvetujte z zdravnikom ali s farmacevtom.

vrečo, ki so jo vlačili za seboj in si tako omogočili dovolj hrane in plina, da se jim ni bilo treba obračati zaradi obdobja slabega vremena. Kljub temu jim je vsega zmanjkalo malo pod vrhom stene, v kateri so naleteli na največje težave v skalni pregradi med 6600 in 6900 metrov. Z Vzhodnega vrha Muztagh Towerja so v slabem vremenu sestopili nazaj čez preplezano steno.

Baintha Brakk (Ogre, 7285 m), Pakistan

Ogre je med vrhunskimi alpinisti ena izmed najbolj zaželenih gora. Če nič drugega, so v več kot dvajsetih letih le dvakrat stali na njenem vrhu in še to nikoli z južne strani, kamor so se odpravili Američani Kyle Dempster, Hayden Kennedy in Josh Wharton, čeprav je bilo poskusov veliko. Ameriška trojka je izbrala raz, ki vodi po JV razu do JV stene in naprej v zgornji del J stene. Tam so morali opraviti dolgo prečnico in več raztežajev v

strmem kombiniranem svetu. Pod njim je Wharton odnehal, ker se je slabo počutil, tako da sta do vrha priplezala le Dempster in Kennedy, potem ko sta bivakirala še na višini 6900 metrov. Nato sta se vrnili in pri težavnem spustu pomagala še bolnemu Whartonu.

Nanga Parbat (8125 m), Pakistan

Prav čudno bi bilo, če se med nominiranci ne bi znašel zahteven vzpon po tako zaželenem in dolgo obleganem himalajskem cilju, kot je Mazeno greben na Nanga Parbat. Osemnajst dni dolgo prečenje vseh osmih vrhov (vsi so visoki nad 7200 metrov) po ozkem in izpostavljenem grebenu Mazeno in še vzpon na vrh Nanga Parbata ter sestop po Kinshoferjevi smeri v Diamirski steni *Gole gore* sta v celoti opravila Britanca Sandy Allan in Rick Allen (ki gresta oba že proti šestdesetim letom), večji del plezanja (do sedla Mazeno) pa so ju spremljali Cathy O'Dowd iz Južne Afriške republike ter tri Šerpe – Lhakpa Rangdu, Lhakpa Zarok in Lhakpa Nuru, vsi iz Nepala. Ti so po preplezanem grebenu sestopili po Schellovi smeri v Rupalski steni Nanga Parbata, britanska veterana pa sta potrebovala še tri dni, da sta prečila do Kinshoferjeve smeri in po njej dosegla vrh ter po njej tudi sestopila. Aklimatizirali so se po začetnem delu grebena, nato pa so vzpon izvedli na alpski način.

Kyashar (6770 m), Nepal

Kar 2200 metrov je visok južni steber Kyasharja v Nepalju, ki so ga v šestih dneh preplezali Tatsuya Aoki, Yasuhiro Hanatani in Hiroyoshi Manome. *The Nima Line*, kot so imenovali svojo smer, so ocenili z ED+, 5.10a in M5. Prelomen je bil peti dan plezanja, ko so preplezali nekaj raztežajev, po katerih vrnitve ni bilo več in je pot v dolino vodila le preko vrha. Japonci so sestopili po zahodnem grebenu, kjer so še enkrat bivakirali.

Novice je pripravil
Urban Golob.

LITERATURA

Mož, ki je ljubil kamen

Andreja Humar: *Metod Humar: V kamen vklesane zgodbe. Ljubljana, Sidarta, 2013. 224 strani.*

Že dolgo nisem bil v taki zadregi in dvomu, kako naj napišem uvodne stavke, kot tokrat, ko sem odložil to imenitno knjigo. Kako sploh napisati primeren uvod po tako navdušujočem branju? Počutil sem se prav nebo-gljenega ... Metod Humar je bil alpinist, gorski reševalec, gorski vodnik, smučar, pripovedovalec zgodb, igralec in rojen šaljivec. Nemiren otroški duh ga je gnal v nekatere ne ravno vsakdanje prigode, kot sta bila požar v gozdu zaradi želje po kajenju ali kraja vrvi, ki je bila za revnega otroka nedosegljiva, ker je bila nepredstavljivo draga. Bil je prepričan, da iz njega nikoli ne bo nič prida. Na srečo je imel pred nosom Kamniško-Savinjske Alpe. Radovednost ga je gnala, da je šel pogledat, kakšne so od blizu in se zaljubil vanje. Ni bil prvi mladostnik, ki ga je alpinizem spravil na prava pota in usmeril njegovo prekipevajočo energijo v dejavnost, ki jo je gojil več desetletij. Knjiga o življenju goram predanega človeka, katere izid Humar ni dočakal, se začne z mojstrsko napisanim uvodom Marka Prezlja in konča s Pravljično za lahko noč, za občutljivejšo dušo morda najbolj ganljivo zgodbo v knjigi. Za konec pa avtorica pojasni, kako "se je klesala ta knjiga".

Zgodbe prežema Humarjeva dobra volja, optimističen pogled na svet, ljubezen do življenja, njegove družine, kamnoseškega dela in neizčrpen smisel za humor. Knjige ni napisal sam, temveč jo je pripovedoval svoji nečakinji Andreji, ko je spoznal, da se mu zaradi bolezni življenje izteka. Besedilo me je tako pritegnilo, da sem ga prebral v dveh večerih. V pisanju se namreč čuti sočnost, neposrednost govornice besede, zvesto zabeleženo in spretno prilagojeno pravopisnim pravilom. Svoje vzpone v domačih stenah in Zahodnih Alpah opisuje tako zanimivo in napeto, da te zgodbe kar posrkajo vase. Zaradi svoje zgovornosti – izjemne sposobnosti nakladanja med *politično nastavo* (politično vzgojo) – si je med služenjem vojaškega roka "prislužil" vzdevek *Političar*. Svoja predavanja o prvi jugoslovanski alpinistični odpravi v Himalajo je spremenil v napeto nadaljevanko, tako da so *drugovi vojnici* (tovariši vojaki) nestrpno čakali na naslednjo učno uro. Brez dlake na jeziku je iskreno spregovoril tudi o manj prijetnih dogodkih, ki so ga močno prizadeli (npr. prva izbira članov za JAHO II), vendar je bil dovolj močan in veliko dušen, da krivcu ni zameril. Vse življenje je bil neizprosno iskren, kar mu je včasih škodilo. Tu in tam zablestijo humorne iskricke, obarvane z rahlo ironijo. "Trume popotnikov romajo tja, da bi našli nekaj, česar doma v Evropi nimajo. Joga, meditacija, budizem ... Ah, nirvana. Tudi jaz sem doživel svoje razsvetljenje, in to že takoj na letališču. Ljudje božji, v New Delhiju sem prvokrat v življenju pil kokakolo! Pravo, s pristnimi ameriški mehurčki, ne kakšne indijske kokte. Čisto razsvetljenje, vam rečem! ... Bide sem izpustil bolj iz osebne nečimrnosti. Da se ne bi kakšna siva miš v tisti sivi vohlaški sobi zgražala nad mojo nevednostjo. Pa tudi nikoli nisi mogel biti povsem prepričan, ali ni bide kakšna strašna kapitalistična pogruntavščina, s katero hočejo zavesti nas, državljane najboljše komunistične domovine pod soncem."

Mladinska knjiga Trgovina

Slovenska 29, Ljubljana

T: 01 2410 656,

E: konzorcij@mk-trgovina.si

Pestra izbira knjig s področja gorništvu, alpinizma, fotomonografij in potopisov

Ines Papert,
Johanna Stockli:

VERTICAL: Life on the Steepest Faces

Delius, Klasing & Co (november 2012)

(trda vezava; barvne fotografije; 160 strani; cena 35,29€)

Bogastvo odprav do najbolj oddaljenih in neverjetnih lokacij na svetu.

Dih jemajoče fotografije, izjemen tekst in fascinantno življenje Ines Papert.

Obiščite našo novo spletno stran! www.konzorcij.si

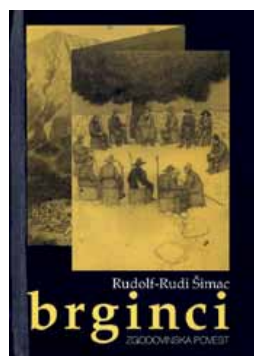

Metod Humar je bil sočuten človek, zato se mu je zasmilil mali nosač na odpravi, še otrok, ki se je krivil pod 30-kilogramskim tovorom. Pa sta zamenjala vlogi. Mali je dobil lažji nahrbtnik, gospod pa nosačevo pezo, ki jo je nosil vse do menjave nosačev. Kasneje se je zgodba ponovila z nosečo nosačico. Nekaterim Humarjevo človekoljubje ni ugajalo, zato je sledila vroča debata s pridigo enega od obeh vodij odprave. Zanimivo poglavje Simbol na Škrlatici razkrije resnični pomen križa na Škrlatici, zakaj so ga postavili in kako. Toda prvotni simbol večnega hribovskega prijateljstva in spomin vsem preminulim v gorah se je ob trčenju dveh izključujočih se ideologij izrodil v simbol sovraštva in pomanjkanja strpnosti. Brez dvoma poučna tema, ki bi jo morali prebrati vsi današnji nespravljivi zagovorniki in nasprotniki simbola na gori. Kakor imajo Indijanci svoja večna lovišča, tako sem prepričan, da nekje v veselju obstajajo tudi večna plezališča. Njihove različne stene so pravi raj za alpiniste in plezalce. Gotovo v njih uživaško pleza in srečen bivakira tudi Metod Humar. Med turami pa pripoveduje oziroma igra svoje zgodbe v veliko veselje in zadovoljstvo poslušalcev.

Mire Steinbuch

Smrt pod leso

Brginci: zgodovinska povest. Rudolf-Rudi Šimac, samozaložba, 2011. 191 strani.

Si predstavljate, da bi se prebivalci neke vasi načrtno znebili svojih staršev in morebitnih drugih "starih ust"

v gospodinjskih, zato da bi lahko "ta mladi" ohranili vas pri življenju? To ni znanstvena fantastika, temveč dejstvo iz zgodovine slovenskega naroda, ki ga je po ustnem izročilu starih prebivalcev Breginja zapisal Rudolf Šimac. Tako je nastala zgodovinska povest Brginci, ki govori o preživetju hribovskih vasi v težkih časih srednjega veka, ko so se hribovci otepali z lakoto, vojnami in kužnimi boleznimi. V obdobju pred koruzo in krompirjem je bila najtežja preizkušnja v gorskih vaseh preživeti zimo. V povzetku vsebine knjige piše: "Lakoto so hribovci večkrat preživeli, le da se je ta drama največkrat odvijala znotraj posamezne družine. Običajno so si starci sodili sami. Odtavali so v gozd in zmrznili v ostrem mrazu ali se pognali v prepad ... Brginska drama pa je tokrat prišla v vas iznenada, tako da je prisilila ljudi k hitri odločitvi. Stiske so se zgostile in hkrati pritisnile na gorjane, ki so se morali nemudoma odločiti in potegniti črto med življenjem in smrtjo." Suši, napadom roparjev, nalezljivim boleznimi ljudi in živine se je pridružila še huda zima, ki je vas odrezala od sveta. Tako je padla težka odločitev: pozabljeni od beneškega vladarja (Breginj je bil v času povesti, to je v prvi polovici 17. stoletja, na vzhodni meji Beneške republike) in v želji po obstoju vasi ("Mi hočemo živeti tukaj! To vas so postavili naši predniki za nas in ne za tujce. Vam so jo prepustili, ko je bila že zgrajena, in mi jo bomo morali pustiti tistim, ki so danes v naročjih mladih mater."), so se zedinili, da likvidirajo stare prebivalce in tako pred žalostnim koncem zaradi lakote rešijo mlade in najmlajše. Pravzaprav so se stari Brginci sami odločili za smrt in tako omogočili mladim, da so preživeli. V stremljenju, da pri tem, za vas odrešilnem dejanju, ne bi zakrivila greha pri Bogu in dožu, so si izmislili modifikacijo smrti pod lesom, sicer staroslovenskega načina umiranja, pri katerem so umirajočega zaradi bolezni ali starosti odnesli na prosto, ga pokrili z gnojnim košem

USTVARJENO ZA SVOBODO

Synapse je prva treking obutev, ki spodbuja naravno gibanje telesa in tako še olajša korak.

Več na: www.salomon.com/si

salomon

(leso), spletenim iz protja, da so ga zavarovali pred zvermi, in ga stražili do bridkega konca. Podrobnosti o tem, kakšnega načina so se zaradi težkih razmer domislili v kot stisnjeni Brginci, ki so na sodni dan vas ob vznožju Muzcev in Stola "olajšali" za skoraj polovico duš, si preberite sami ... Pomenljiv je podatek, da naj bi bili pri žalostnem dogodku navzoči tudi otroci, da bi *videli, kako se v tej vasi živi in kako se v hudih časih ravna*, ter spoznali, *kaj vse je potrebno narediti, da mladi rod preživi in da ostane vas pri življenju*. Tako okleščeno je sestradano prebivalstvo vendarle dočakalo odrešilno pomlad.

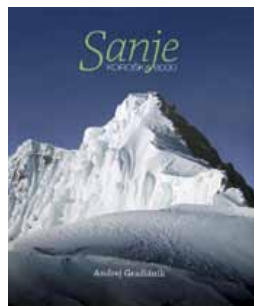
Zgodbo, ki res ni lepa in prijetna, kot pravi njen avtor, a je napisana tako tekoče in berljivo, da 28 poglavij preberemo na en mah, je avtor pomenljivo posvetil slovenskim vasem, "ki so preživele temo srednjega veka, ohranile svojo govorico in ubranile svojo posest, tako da so danes živi mejniki zemlje, na kateri živimo Slovenci". Poleg pomembnega zgodovinskega zapisa je knjiga, ki jo dopolnjujejo ilustracije Rudija Skočirja, dragocena tudi zaradi številnih narečnih besed, ki so ostale iz davnih časov in katerih razlago najdemo v opombah. Brginci so preprosto ena boljših pa tudi ena pretresljivejših knjig, ki so mi prišle pod roke v zadnjem času. Zaradi kratkega kolektivnega zgodovinskega

spomina in pomenljive sporočilnosti preteklih dogodkov za prihodnost bi bilo nemara dobro, da bi jo prebral sleherni Slovenec. Še zlasti v teh časih.

Mateja Pate

In hrepenenje je meso postalo

Andrej Gradišnik: Sanje: Koroška 8000. Črna na Koroškem, Koroški alpinistični klub, 2013. 166 str.

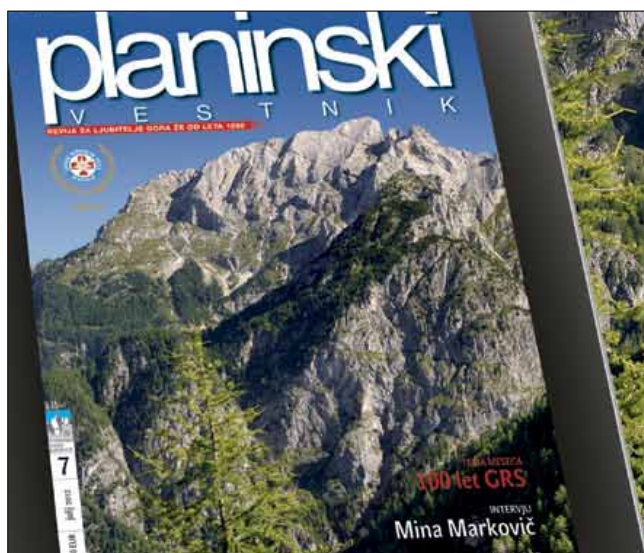

"Sanje, ki jih sanjamo pri belem dnevu, dobijo pravo vrednost in smisel iz uresničitvijo. Srečen je, kdor dosanja svoje sanje," je ena od poudarjenih misli Andreja Gradišnika, ki so tu in tam zapisane ob robu strani. Pred nekaj desetletji je bila med ljudmi pogosta opazka, da so alpinisti malo (ali precej, odvisno od inteligence in mentalitete sogovornika) nori in lahkomišeln, ker *rinejo* v hribe in tvegajo življenje. Morda bi se nekateri bolj dojemljivi med njimi vsaj malo zamislili nad naslednjo avtorjevo trditvijo: "Na svoj sanjski vrh visoko nad

oblaki želim, da bom potem lahko živel polnejše resnično življenje v dolini." Me prav zanima, koliko od njih bi se upalo uspešnemu direktorju podjetja zabrusiti v obraz, da je trapast, ker se ukvarja z alpinizmom.

Knjiga Sanje, s podnaslovom Koroška 8000 in posvetilom prijateljem, ki so za vedno ostali v gorah, je nadvse primeren zaključek tridesetletnih prizadevanj in sanj koroških alpinistov o čisto svoji odpravi na osemtisočak. Vse, kar bi bilo manj, ne bi bilo primeren zaključek tega, za njih tako pomembnega in zaželenega podviga. Da, podviga, pa čeprav so se povzpeli na vrh "samo" po *normalki*, toda brez dodatnega kisika in višinskih nosačev. Gre za privlačno in zanimivo monografijo o uspešnem zaključku dejanja, o katerem so sanjale generacije koroških alpinistov. Sicer nisem štel, vendar sem dobil vtis, da so sanje, v različnih izpeljankah, največkrat uporabljena beseda v knjigi. Avtor Andrej Gradišnik, tudi sam član odprave, se je pri opisovanju himalajske ekspedicije na 8051 metrov visoki Broad Peak v Pakistanu držal že preverjenega načina. Kmalu postane jasno, da ničesar niso prepustili naključju, saj so fantje med pripravami na uresničitev svojih sanj trdo in sistematično trenirali. Morda se ta režim odraža tudi na

uvodnih straneh knjige, ki so za bralca nekakšno ogrevanje in ga pripravljajo na kasnejši potek odprave. Na srečo se Gradišnik ne omeji zgolj na golo kronološko nizanje in površinsko opisovanje dogodkov, temveč vmes – včasih tudi hudomušno – vpleta osebne prigode, razmišljanja in dvome ter se na ta način izogne dolgočasnosti. Besedilo vsečno poživijo dialogi v koroškem narečju. Dobre fotografije pripomorejo k fotogeničnosti knjige. Nekateri koroški alpinisti so že pred to odpravo stali na osemtisočakih (Čo Oju, Daulagiri, Everest). Od štirih (koroških) članov smučarske odprave Dava Karničarja na Mount Everest so trije dosegli vrh. Tokrat pa gre za čisto, avtohtono koroško moštvo sedmih prijateljev, brez tujih primesi. V vztrajanju pri lokalni koroški odpravi so bili tako odločni, da so zavrnili generalno pokroviteljstvo Planinske zveze Slovenije, ker je slednja pomoč pogojevala z vsaj dvema alpinistoma iz drugih krajev Slovenije. Knjiga je razdeljena na 14 poglavij, ki predstavljajo zaokrožene enote posameznih krajših obdobij, dogodkov ali dnevnih etap. Gradišnik nas doživeto vodi skozi dogajanje na gori – od prehoda čez majavo improvizirano brv, kjer je deroča ledeniška reka odnesla nosača neke

Planinski vestnik tudi na iPadih v aplikaciji Trafika

Aplikacija (e-trafika) za dostop do revije je brezplačna in si jo naložite preko App Store oz. iTunes.

- Cena posameznega izvoda je v e-trafiki 2,99 € (redna cena v prosti prodaji: 3,40 €).
- Celoletna naročnina stane 29,49 € (namesto redne cene: 34 €).

odprave, in naprej gor, od enega višinskega tabora do drugega, vse do vrha. Kljub slabemu vremenu in mestoma globokemu snegu na pobočjih mogočne gore, s katerih se vsipajo plazovi, vztrajno prodirajo navzgor, ker zaradi tesno odmerjenega časa nimajo rezervnih dni. Gradišnikovo opisovanje je tako plastično, doživeto in neposredno, da se bralcu zdi, da je na prizorišču hkrati z njim in gleda svet skozi njegove oči. Ko sem prebral knjigo, sem pomislil na Messnerjev komentar izpred skoraj desetih let, da lahko dandanes že vsaka bogata gospodinja prileze na Everest. Njegove besede se verjetno nanašajo na nekatere vodene kliente, ki dihaajo zrak iz jeklenk, in jih šerpe spredaj vlečejo z vrvjo in zadaj z rokami potiskajo navzgor, vse kakor pa ne držijo za vzpone *by fair means*.¹ Iz opisovanja postopnega vzpenjanja Korošcev proti vrhu je očitno, da jim ničesar ni bilo podarjeno, temveč so si vrh pošteno prigrarali. Nenazadnje tudi zato, ker so jim člani drugih odprav "uvidevno" prepustili prednost pri gaženju skozi novozapadli sneg. So bili pač *strong Slovenian team*.²

Mire Steinbuch

Cvetoče Alpe

Ansgar Hoppe: Alpske cvetlice. Kranj. Narava, 2013. 193 str.

Založba Narava nam vedno znova ponuja – naravo. V vsej raznoliki lepoti, ki jo,

¹ S poštenimi sredstvi.

² Močna slovenska ekipa.

še posebej gorska narava, premore. Knjiga Alpske cvetlice je žepni priročnik, ki vsebuje pregled več kot petsto (500) cvetlic celotnih Alp. Iz nemškega jezika, avtor je Ansgar Hoppe, profesor botanike v Hannoveru, je delo prevedel Milan Lovka. Cvetlice so v knjigi urejene po prevladujoči barvi cvetov (rdeča, bela, modra, rumena in zelena), znotraj tega pa po številu venčnih listov (4, 5, več ali somerni cvetovi). Za boljše razumevanje najprej velja dobro preučiti pregledno ilustrirana strokovna poimenovanja na zadnjih dveh straneh, da bomo, denimo, razlikovali med napijenim in nazobčanim listom (kakšen pa je "izrobljen" list srčastolistne mračice, pa ne izvemo). Priročnik je "ljudski", res enostaven za uporabo in temu primerni so tudi opisi posameznih cvetlic. Najprej je tu fotografija cvetoče rastline, ki pa je včasih za dobro prepoznavanje majhna. Cvetovi so ponekod skoraj nerazpoznavni (npr. alpski talin), težko je tudi ločiti med nekaterimi zelo podobnimi rastlinami (npr. vetrovka, velestika in špajka so si na fotografijah zelo podobne, pa homulice in nekateri kamnokreči tudi). Poleg slike je vedno slovensko in latinsko ime rastline, slovensko ime družine, čas cvetenja in višina rastline. Zanimiv je grafični podatek o pojavljanju rastline – Alpe so razdeljene na pet območij in pobarvan kvadrat predstavlja območje, kjer najdemo rastlino. Če je v njem krog, pomeni, da je rastlina tam bolj redka (razpršena). Zelo zanimivo je ugotavljati, katere cvetlice je avtor uvrstil in katere od pri nas rastočih, pogostih ali pa endemitov, manjkajo. Ni navadnega volčina, obirskega grobeljnika, wulfenovega jegliča, srebrne krvomočnice, froelichovega svišča pa še bi se našlo. Je pa v priročniku samo na avstrijskem Koroškem rastoča vulfenovka. Očitno je cvetlic še več in bi knjigo mirno širili. Zanimivo je tudi, da je v knjigi hoppejeva

gladnica - ki pa ne nosi imena po avtorju knjige, pač pa po botaniku iz prehoda 17. v 18. stoletje. Poleg osnovnih podatkov je za bolj ogrožene rastline (s t. i. rdečega seznama) to v knjigi posebej označeno, označene so tudi strupene cvetlice. Vsaka cvetlica je potem opisana po najbolj prepoznavni značilnosti, v dodatnem opisu pa najdemo še nekaj znakov, ki nam jo pomagajo natančneje določiti. Seveda je vse kratko in jedrnat, na kratko pa je navedena tudi razširjenost (ne le po področju Alp, pač pa tudi po vrsti zemlje in pogostnosti pojavljanja). Tu se seveda lahko kdaj vprašamo, kako to, da je kakšna cvetlica, ki jo pri nas vidimo kar pogosto (npr. alpski pečnik in pasji zob) označena kot redka. Alpe so pač velike – in pisane. Zanimivo je tudi to, da so nekatere cvetlice pogoste, pa so vendar na seznamu ogroženih. Nekatere navidez samo naše cvetlice, kot so triglavska neboglasnica, triglavska roža in triglavski dimek rastejo v kar dobršem delu Alp, smo pa ponosni, da vsaj dimek nosi Triglav tudi v latinskem imenu (*Crepis terglouensis*). Skratka, priročnik Alpske cvetlice je tudi spodbuda ne le za odkrivanje cvetlic, pač pa tudi za primerjanje, dodatno iskanje, npr. za ugotavljanje, zakaj je alpska

barska kopinšnica "omamna rastlina", če pa nima znaka za strupeno. Morda pa je le tako lepa - zaradi modrih jagod? Lahko se poigravamo tudi z imeni in brž ugotovimo, da je botanika očitno kar živahna veda, saj se v nekaj letih nekatera imena rastlin (tako latinska kot naša) spremenijo – tu ne vem, ali v znanosti ali le v "ljudskih priročnikih". Če pogledamo samo nekaj primerov iz te knjižice. Včasih smo rekli planinsko sončece, danes je to planinski popon. Včasih smo rekli lepi jeglič, v knjigi piše avrikelj. Včasih je bil okroglostni mošnjak po latinsko *Thlaspi rotundifolium*, danes je to (sodeč po knjigi) *Thlaspi cepaeifolium*, julijski lan je bil *Linum julicum*, v knjigi je *Linum alpinum*. In tako naprej. Nekoč je bila marjetičastolistna nebina, danes je marjetičasta nebina. Saj ne gre za kritiko, ampak, če smo uporabniki zgolj "ljudski botaniki", bi bilo dobro, da nekako izvemo, zakaj take spremembe. Ali pa, da so navedene različice imen. Za konec lahko zapišemo tako, kot avtor v uvodu: "*V Alpah vlada tolikšna raznovrstnost živobarnih cvetlic kot skoraj nikjer drugje v Evropi. To je še toliko bolj presentljivo, ker alpske rastline živijo v ekstremnih podnebnih razmerah. Z bleščečimi barvami cvetov privabljajo opaševalne žuželke, ki so še*

Planinski vestnik na Wikipediji

O Planinskem vestniku (PV), reviji Planinske zveze Slovenije za ljubitelje gora in najstarejši reviji na Slovenskem, ki izhaja vse od 1895, si lahko preberete informacije tudi na največji spletni podatkovni zbirki – na Wikipediji, prosti enciklopediji (http://sl.wikipedia.org/wiki/Planinski_vestnik).

Po uspešno izvedeni digitalizaciji in elektronskem kazalu PV predstavlja naš najpopolnejši zgodovinski arhiv. Predstavljene teme so: Zgodovina, Dosedanji uredniki, Stalne rubrike Planinskega vestnika, Digitalizacija vseh letnikov, Izhajanje revije, Zunanje povezave.

Objavljenih je tudi nekaj primerov naslovnice, kako se je revija vizualno in tudi tehnično spreminjala od začetkov leta 1895 do danes, prav tako so tam navedeni sedanji člani uredniškega odbora Planinskega vestnika.

Zdenka Mihelič

zlasti maloštevilne nad gozdno mejo. Alpske cvetlice se zato v kratkem pomladnem in poletnem obdobju razcvetijo v vsej pestrosti žarečih barv." Naj se razcvetijo tudi vam, ko boste s še enim priročnikom (res priročnim!) opazovali pisana pobočja. Saj v gore zahajamo tudi zato, da bi se iz narave kaj naučili, mar ne?

Marjan Bradeško

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

V Planinski zvezi Slovenije (PZS) se aktivnosti množijo na vseh nivojih – od odborov, komisij do celotne planinske organizacije in tudi izven nje. Tako je bil predsednik PZS Bojan Rotovnik imenovan za novega člana strokovnega sveta RS za šport. V obdobju od prejšnje številke Planinskega vestnika je izšla nova številka Obvestil PZS in Letopis PZS za leto 2012, tudi v angleščini.

Največji dogodek v tem času je bila svečana skupščina PZS, o kateri pišemo na prejšnjih straneh. Povabili so k Pomladnemu urejanju v sklopu Turistične zveze Slovenije in na **dan slovenskih planinskih doživetij**, ki bo v Kamniški Bistrici 15. junija 2013 ob dnevu slovenskih planincev, 120-letnici Slovenskega planinskega društva ter ob 120-letnicah PD Kamnik in PD Ljubljana-Matica. Planinska zveza je sodelovala in podprla 7. mednarodni festival gorniškega filma, na katerem je izbrala in podelila nagrado Planinske zveze Slovenije, tokrat jo je prejel film **Življenje je**. Na festivalu, na Slovenskih dnevih knjige v Ljubljani in na 2. Mednarodnem sejmu Naturo na Pomurskem sejmu so obiskovalci lahko kupili edicije in izdelke iz Planinske založbe PZS po posebnih cenah, sodelovali so v nagradnem žrebanju itd.

Planinsko učno središče Bavšica je pripravljeno za nova usposabljanja.
Foto: Matej Ogorevc

PZS je predstavila najvišje cene prenočevanja in osnovne oskrbe v planinskih kočah za leto 2013, dostopne so tudi prek spletne strani PZS. Planince je povabila na dve akciji, ki ju PZS podpira in v njih sodeluje: Očistimo naše gore in planine Zavarovalnice Triglav in Gremo v hribe z Zlatorogovo transverzalo ponosa Pivovarne Laško. Obe akciji sta se začeli 20. aprila. Obiskovalce gora je opozarjala na veliko nevarnost snežnih plazov na južnih pobočjih Kamniških Alp in drugod ter na splošne zimske razmere v gorah, poskrbela je tudi za opozorila uporabnikom o novih odpoklicih samovarovalnih sestavov.

Gospodarska komisija je objavila razpisa za začetek podeljevanja certifikata Družinam prijazna planinska koča in nadaljevanje podeljevanja certifikata Okolju prijazna planinska koča. Rok za oddajo vlog je 31. maj. Ta datum je tudi rok za oddajo vlog v Sve-tovalni pisarni PZS, ki je namenjena nudenju strokovne pomoči posameznim planinskih društvom pri obnovi in investicijah v planinske kočice. Rok pri razpisu za koriščenje helikopterskih prevozov za ekološke sanacije planinskih koč v letu 2013 je 15. maj. Planinska društva s kočami so pozvali k posredovanju podatkov za analizo zavarovanj planinskih koč in podatke o GSM-signalu, telefoniji in internetu v planinskih kočah. **Komisija za planinske poti** je planinska društva pozvala k prijavi za sofinanciranje usmerjevalnih tabel na izhodiščih planinskih poti in na planinskih poteh, rok prijav je 15. julij oz. do porabe sredstev. Člani komisije so bili aktivni tudi na mednarodnem področju; udeležili so se prvega sestanka delovne skupine za vzpostavitev nove evropske pešpoti, imenovane Pot okoli Mediterana E12.

Mladinska komisija je bila v tem obdobju aktivna na več področjih, pripravili so delovno akcijo v Planinskem učnem središču Bavšica, razpisali so državno Slovensko planinsko orientacijsko tekmovanje, ki bo 18. in 19. maja. Mlade so povabili k akciji 120 vrhov mladih ob letošnji 120-letnici planinske organizacije. Objavili so kraje regijskega dela 25. Tekmovanja Mladina in gore 2013/2014, potekal bo 9. novembra na OŠ Hajdina, OŠ Toneta Tomšiča Knežak in na OŠ Gorje.

Komisija za varstvo gorske narave je pričela z 11. usposabljanjem za varuše gorske narave, potekalo bo v več terminih na različnih lokacijah. V okviru **Komisije za alpinizem** so alpinistični inštruktorji obnovili znanja iz zimske tehnike, razpisali so izpite za naziv alpinist v letu 2013, registrirane člane alpinističnih odsekov/klubov (kandidate za kategorizacijo) so pozvali k oddaji alpinističnih tur, poročali so z dveh odprav v Patagoniji in o knjigi Sanje lanskoletne alpinistične odprave Koroška 8000.

Športni plezalci so nadaljevali s svetovnim pokalom v balvanskem plezanju IFSC 2013, udeležili so se tekme v francoskem Millau (Mina Markovič 18., Klemen Bečan 20., Jernej Kruder 32.) in tekme v avstrijskem Kitzbühlu, kjer so dosegli dve uvrstitvi v finale – Mina Markovič je dosegla 5., Jernej Kruder 6., ostali naši (pet se

jih je uvrstilo v polfinale) pa: Klemen Bečan 10., Jure Bečan 17., Urban Primožič 18., Maja Vidmar 35. mesto. To je dobra popotnica pred domačo tekmo svetovnega pokala v Logu-Dragermerju 11. in 12. maja. Lepo povabljeni! V Komisiji za športno plezanje so izvedli tudi šolsko državno tekmovanje, nastopilo je kar 268 mladih, naziv najuspešnejše osnovne šole pa si je pripelzala OŠ Mozirje. Zelo uspešni so bili športni plezalci na svetovnih vojaških igrah, od koder sta Klemen Bečan in Mina Markovič prinesla zlato (Klemen v težavnosti), srebrno (Mina v težavnosti) in dve bronasti medalji (Klemen in Mina v balvanih).

Vodniška komisija je izvedla licenčna usposabljanja in obveščala udeležence in interesente o aktualnih spremembah tečajev ter o rokih prijav in sprejemnih izpitov. **Turni kolesarji** so se pripravljali na tradicionalno spomladansko turo in na "kramp turce" ter predstavili turnokolesarske tabore Komisije za turno kolesarstvo. PZS je poročala o dobitnikih nagrade zlati cepin 2013 in o osmem srečanju Prijateljstvo brez meje, ki je na Reki zbralo planince iz Slovenije in slovenske zamejce iz Italije in Hrvaške, ter o gostovanju razstave 120 let SPD/PZS v Trstu in v Pliberku. Povabila je tudi na druge zanimive dejavnosti in dogodke ter obveščala o zanimivostih

in koristnih informacijah (npr. razpisu učinkovite rabe električne energije) s področja planinstva. Da boste tudi vi obveščeni, spremljajte spletno stran PZS, www.pzs.si, pa tudi družabna omrežja, med njimi Facebook PZS, www.facebook.com/PlaninskaZvezaSlovenije, Twitter, @planinskazveza.

Zdenka Mihelič

Sporazum o Domu v Tamarju

Planinska zveza Slovenije (PZS) je z Agrarno skupnostjo (AS) Rateče Planica dosegla sporazum glede Doma v Tamarju.

Denacionalizacijski postopek za vračilo Doma v Tamarju (1108 m) je potekal vse od leta 1992. PZS in PD Medvode po nam znanih podatkih nikoli nista bila lastnika doma, PD Medvode je od leta 1965 z domom le upravljalo. Planinska organizacija je izkoristila vsa možna pravna sredstva za ureditev tega problema. PZS je leta 2012 vložila zahtevo za revizijo na Vrhovno sodišče RS, kjer je bila zavrnjena. Problematiko Doma v Tamarju je v zadnjih dveh letih trikrat obravnaval Upravni odbor PZS in na svoji 15. seji 4. aprila 2013 potrdil predlog poravnave.

Tekme se je na lep sončen dan udeležilo 14 ekip iz treh planinskih društev. Foto: Aljoša Rehar

Prav tako se je s poravnavo in predajo doma v posest AS Rateče Planica strinjal Upravni odbor PD Medvode. Tripartitno poravnavo o ureditvi pravnih razmerij so 25. aprila 2013 v Ratečah podpisali PZS, zanjo predsednik Bojan Rotovnik, AS Rateče Planica, zanjo predsednik Jožef Brudar, in PD Medvode, zanj predsednik Franc Branko Stropnik.

S poravnavo se AS Rateče Planica strinja, da bo planinski Dom v Tamarju ohranil status planinske kočice še najmanj 10 let po sklenitvi poravnave. AS Rateče Planica se je pri tem obvezala, da bo spoštovala način poslovanja planinske kočice, zlasti pri upoštevanju cen in popustov za prenočevanje članov planinskih društev v RS, članov planinskih društev v zamejstvu kot tudi članov planinskih zvez, s katerimi ima PZS sklenjen Sporazum o reciprociteti, ter bonitete, ki jih v planinskih domovih uživajo člani gorske reševalne službe in markacisti PZS, ki so na akciji. Pri tem bo AS Rateče Planica spoštovala Pravilnik PZS o upravljanju, poslovanju in opremljanju planinskih koč.

Zdenka Mihelič

Planinsko orientacijsko tekmovanje

Borovniško planinsko društvo je sredi aprila izvedlo prvo planinsko orientacijsko tekmovanje (POT) v zgodovini Borovnice. PD Borovnica je namreč s svojimi ekipami letos začelo sodelovati v gorenjsko-dolenjski ligi planinskih orientacijskih tekmovanj in že v prvem letu tudi samo – z veliko mere dobre volje in znanja ter nekoliko poguma – organiziralo orientacijsko tekmo, in sicer zadnjo, četrto, ligaško tekmo v sezoni 2012/2013. Tekme se je na lepo sončno nedeljo 14. aprila udeležilo 14 ekip iz treh planinskih društev – šest iz PD Domžale, pet iz PD Borovnica in tri iz PD Ljubljana - Matica. Glede na to, da vsaka ekipa

po pravilniku šteje od tri do pet članov, se nas je skupaj z organizacijsko ekipo zbralo okrog 60 navdušencev iskanja označenih točk v naravi s pomočjo državne topografske karte in kompasa. Od startnega mesta pri gasilskem domu so potekale štiri različno dolge in različno zahtevne krožne trase. Najdaljša in tehnično najzahtevnejša proga, v kateri so se pomerile ekipe v treh starostnih kategorijah od 19. do 39. leta, je potekala preko Železnika in Goričice, Pristave in Laškarjevega griča, do Dražice, mimo Niževca na rob Planine, naprej do Župence in mimo Zabočevega ter preko Brc do Brezovice. Podrobnejši rezultati tekme so dostopni na spletni strani <http://arehar.wordpress.com/>.

Aljoša Rehar

Davo Karničar – 1st skiing from Mt. Everest

7. mednarodni festival alpskega cvetja v Bohinju

V spomladanskih mesecih se dogajanje iz info središč seli ven, v naravo. Triglavski narodni park v poletnem času sodeluje na mnogih prireditvah, ki jih lokalne skupnosti prirejajo na območju in v okolici parka. Namen gostovanj na tovrstnih dogajanjih je ozaveščanje lokalnih prebivalcev in obiskovalcev območja o pomenu zavarovanih območij ter popularizacija ideje varovanja narave v najširšem smislu. V spomladanskem času smo se tako že udeležili Jurjevega sejma v Gorjah, Markovega v Vrbi in tolminskega EKO sejma. Med poletjem

bomo obiskali še dan Alpske konvencije v Mojstrani, blejske dneve, Marjetin sejma na Bohinjski Beli, čoparsko noč v Bovcu in kravji bal v Bohinju. Eden izmed spomladanskih vrhuncev dogajanja na območju TNP predstavlja bohinjski mednarodni festival alpskega cvetja. Območje Bohinja že stoletja privablja botanike in ljubitelje samoniklega rastlinskega bogastva. Spoznavanje, občudovanje in spoštovanje bohinjskega botaničnega zaklada je osrednji namen bogatega dogajanja. Letošnji 7. mednarodni festival alpskega cvetja bo potekal med 25. majem in 8. junijem. V Bohinju bo obiskovalcem na voljo pestra ponudba botaničnih in ornitoloških izletov, družinskih naravoslovnih delavnic, izobraževalnih delavnic, namenjenih odraslim, znanstvenih posvetov in velika izbira različnih kulturnih prireditev. TNP na festivalu sodeluje pri različnih aktivnostih. Več o dogajanju

in programu najdete na <http://www.bohinj.si/alpskocvetje/>.

Info središči TNP Dom Trenta in Triglavska roža Bled

Med prvomajskimi prazniki je ponovno postala prevozna cesta čez prelaz Vršič. Zimsko-spomladanske razmere v tem delu narodnega parka so trenutno kot nalašč za obisk odmaknjene doline, ki si je za svoj turistični slogan izbrala vodilo *4 letni počasi*. **Info središče TNP Dom Trenta** je z mesecem majem odprto med 10. in 18. uro. Neokrnjena narava v neposredni okolici info središča in ravnokar odprta nova, interaktivna stalna razstava o živalskem svetu v TNP (projekt Habit Change) naj veljata kot povabilo k obisku soške doline. Na novinarski konferenci Občine Bled, Turizma Bled in Javnega zavoda Triglavski narodni park 11. aprila 2013 smo zainteresirani javnosti predstavili projekt posodobitve **Info središča Triglavska roža Bled**. Namen projekta je ureditev in vzpostavitev sodobnega regijskega turističnega in naravovarstvenega središča za potrebe turističnih destinacij Bled in Gorenjska ter za predstavitev TNP in drugih zavarovanih območij narave ter območij NATURA 2000 na Gorenjskem. Z gradbenimi deli bomo predvidoma začeli v juniju 2013, odprtje pa je načrtovano v aprilu 2014. Posodobitev pretežno financira Evropska unija, in sicer iz Evropskega sklada za regionalni razvoj v okviru Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov 2007–2013, za obdobje 2012–2014, razvojne prioritete "Razvoj regij", prednostne usmeritve "Regionalni razvojni programi". Preostala sredstva zagotavlja Občina Bled, manjši del pa bodo sofinancirale tudi gorenjske občine, ki se bodo predstavile v regijskem središču.

Majda Odar

Mednarodno srečanje plezalcev

Srečanje, ki ga organiziramo gorniki za gornike, bo potekalo prvi teden junija v kultnem Chamonixu. Lahko pridete sami, s skupino, partnerjem, se že ukvarjate z alpinizmom ali še ne, imeli boste priložnost, da uživate v plezanju pravih alpskih klasik in turnem smučanju.

ArcTeryx, DMM, Blue Ice, Idris Skis, Valandre in druge uveljavljene blagovne znamke, ki proizvajajo opremo najvišje kvalitete, bodo ponujale testiranje svojih številnih izdelkov. Srečanje dopolnjuje tudi spremljevalni program, predavanja in projekcije. Ne želimo razkriti preveč, lahko pa se že veselimo ogleda povsem novega in nagrajenega **celovečernega dokumentarnega filma "Petit Dru - The Disintegrating Mountain"**, z gostujočim **Andy Parkinom** in predavanja **Sandy Allana o prvenstvenem vzponu - prečanju grebena Mazeno na Nanga Parbat**, ki je bil letos nagrajen z zlatim cepinom.

Kje: Chamonix Mont-Blanc, francoske Alpe
Kdaj: 1.-8. junij 2013

Z nastanitvijo v čudoviti zgodovinski stavbi v **samem središču Chamonixa, odlično francosko hrano, mini informacijskim centrom, ki bo zagotavljal informacije o razmerah v hribih ter pomoč pri izbiri smeri in turnih smukov**, in kar je najpomembnejše, **v družbi gornikov iz celega sveta**, lahko že sedaj začnete pripravljati seznam vaših sanjskih vzponov. **60 € na dan vključuje nastanitev, hrano - polni penzion, vsakodnevno karto za žičnico, informacije o razmerah in vremenu, testiranje izdelkov uveljavljenih proizvajalcev, predavanja, filme, idr.** (Za primerjavo, najcenejša nastanitev, hrana in karta za žičnico, ki stane okoli 50 €, bi vas v lastni režiji stalo okoli 100 € na dan!)

Ni starostnih omejitev, ni omejitev pri plezalnih ocenah!

Več informacij in registracija na

<http://www.chamonixmountainfestival.com>

Sledite nas lahko tudi na Facebooku

<http://www.facebook.com/ChamonixMountainFestival>

Twitter <https://twitter.com/ChamMountFest>

**ZIMSKA
DOŽIVETJA
NARAVE**

vsak petek ob 17.05 h
na radiu Ognjišče
z Blažem Lesnikom

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

**RADIO
UNIVOX**

radijska oddaja
ČEZ HRIBE IN DOLINE
vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

**99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz**

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

SE SLIŠIMO!

PRI NAS POSLUŠAMO

RADIO KRANJ
97,3 MHz

GORENJSKI MEČASRČEK

gorenjska televizija
www.gtv.si

www.gore-ljudje.net

dobro jutro

**Planinski vestnik
tudi v oddaji Dobro jutro
na TV Slovenija**

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

**Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.**

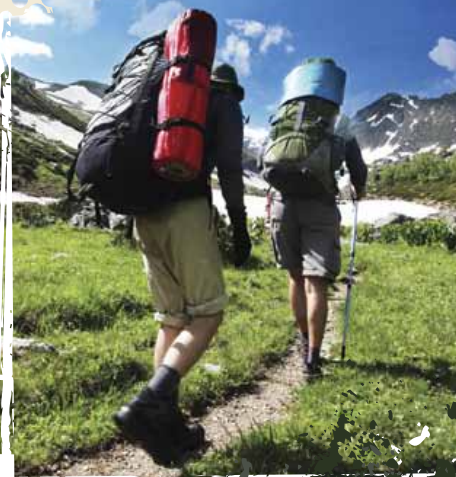
Novi »naj dogodek« za aktivno preživljanje
prostega časa v naravi za celo družino

NATOUR

SEJEM AKTIVNEGA PREŽIVLJANJA PROSTEGA ČASA

CELJSKI SEJEM, 7.-9. junij 2013

6. junij 2013 poslovni dan (samo za poslovno javnost in medije)

S strokovnimi partnerji, tudi s Planinsko zvezo Slovenije, za vas pripravljamo:

- Učenje plezalnih tehnik s profesionalnimi inštruktorji Planinske zveze Slovenije
- Testiranje pohodniške in gorniške opreme
- Ugodne nakupe oblačil za outdoor aktivnosti
- Aktualne razprave o problematiki outdoor aktivnosti
- Outdoor doživetja in zabavo...

I FEEL
SLOVENIA

Odpiralni čas:
7.-9. junij 2013, 10.00-19.00 ure
6. junij 2013 poslovni dan
(samo za poslovno javnost in
medije), 12.00-19.00 ure

Cena vstopnic:
dnevna vstopnica: 5 EUR
družinska vstopnica
(starša in 1 otrok): 10 EUR

Partnerji Sejma aktivnega
preživljanja prostega časa
NATOUR so:

Planinska zveza Slovenije,
Zveza za prosto letenje Slovenije,
Kolesarska mreža Slovenije,
GIZ Pohodništvo & kolesarjenje

Se imate željo preizkusiti še v kakšni zanimivi aktivnosti na prostem, pa do sedaj še niste imeli priložnosti? Pod budnim očesom profesionalnih trenerjev in inštruktorjev se boste lahko preizkusili med drugim tudi v skike-u, lokostrelstvu in kolesarjenju.

GO
MICE®